

1957

1957

1957

ТВОРЧОСЦ

ГЛАСНІК ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ

Редакция:

ДЮРА БАҐГА
ДЮРА ЛАТЯК
ГЕЛЕНА МЕДЕШИ
ЛЮБОМИР МЕДЕШИ
ВАСИЛЬ МУДРИ
ГОЛИАН РАМАЧ
ГОЛИАН ТАМАШ

Главна и одвичательна редактор

МАЛА ЛАТЯК

Дружтво

ГЕЛЕНА МЕДЕШИ

Технічний редактор

МИКОЛА СКУВАН

На основі думаня Покраїнського секретаріята за образоване, науку и культуру число 413-448/75 од 7. януара 1976. року, опшлебодзене од основней порції на промет роби

Гласнік виходзи раз у року

Редакция: Нови Сад, Булевар 23. октобра 31/VII

Члени Дружтва за руски язык и литературу доставаю гласнік у виплаценой рочней членарини

Друкує „Руске слово“ Руски Керестур

ДЗЕШЕЦ РОКИ ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ

У триец седмим року шлебодного дружтвено-политичного живота, у чаше означованя 40-рочнїци повстаня и социалистичней револуції народох и народносцох Югославиї, роботно означуєме и дзешецрочнїцу діялносци Дружтва за руски язык и литературу. Діялносц фаховцох-лингвистох на преучованю, обробку и дальшим розвою руского языка розпочата вельо скорей и на ней найвещей робели проф. Гавриїл Надь, а после 60-тих рокох и проф. Микола Кочиш. Организованша робота розпочата у НВП „Руске слово“, дзе була формована Комисия за пририхтоване до друкованя капиталних ділох. Так окончовани роботи на Словніку сербскогорватского-русского и украинского языка, а тиж розпочати и роботи на Библиографії Рутеники.

Зоз слованьом Дружтва за руски язык (дополнене И ЛИТЕРАТУРУ достало аж после трансформованя, 1975. року), 4. децембра 1970. року (регистрованоє було 4. II 1971), були створени перши прикладнейши работни условия малому числу фаховцох прето же діялносц була финансвана з боку ширшей дружтвеной заєднїци. Перши председатель Дружтва бул проф. Микола Кочиш, котри ведно з Руску редакцию Завода за издаване учебнікох, як и з НВП „Руске слово“ и Руску редакцию Радио-Нового Саду, бул на чолє Иницијативного одбору. До конца рока Дружтво мало 60 членох и углавним предлужовани тоти роботи котри потамаль водзени у Комисии. Дзедни були затримани у Комисии дотля док ей діялносц не престала, значи после издаваня Словніка 1972. и преношеня виробку Библиографії до Дружтва. Тот програмни задаток ше почало вивторїовац ведно зоз Библиотеку Матици сербскей.

Перши три роки Дружтво не мало ровномірни розвой, окреме на плане його организованосци. То було зошицким и розумліве, бо у тедишнім чаше діялносц Дружтва зависела найвещей од роботи председателя и секретара. Понеже проф. Кочиш як лингвист давал найвекшу увагу науковому обробку руского языка, цо було и найзначнейше з оглядом же нам хибели ище досц учебніки з руского языка, були видруковани перши работни кнїжочки и дасдни граматики, а котри жадали своєю дополненя. У тим чаше окреме була значна робота на Правопису руского языка, як и на дальшим розвою

руського язика, та прето гледал най го ошлебодзиме од организацијних роботах же би ше мог пошвениц лем науковей роботи на язичу перша фаза.

На схадзки 29. I 1973. року вибрани нови УО и за председателя товариш Василь Мудри. Уж на самим початку було видно же барз неприкладне кед председатель звонка Нового Саду, бо ше не находзи на жридлох подійох, а од нього завишела цала діялносц Дружтва. Пправе пре таки обективни причини діялносц у 1973. року не ишла по прилапеним плане роботи. Найзначнейши успих того УО и Иницијативного одбору було означоване 50-рочниці виходзеня Граматики Гавриїла Костельника, у октобре и новембре мешацу. Ані тота акция не порушала членох УО на векшу активносц, прецо председатель сам жадал же би ше отримало позарядову схадзку Дружтва, котра отримана 2. II 1974. року.

Нешка можеме яснейше повесц же з тим була закончена друга фаза розвою Дружтва. Приходзи треца фаза (1974—1975), котра преламна у поглядзе винаходзеня организацијних формох, а тиж так и змистових формох діялносци дружтва. Снуче ше активи по местох, а формуче ше и секциї и комисии як роботни цела. З тим створени прикладни можливосци преширйованя членства. Так у 1974. року Дружтво ма 82, а у 1975. року аж 200 членох. Под час того УО отримане перше совитоване з котрим означена 70-рочница нашеї литератури — кнїжки „З мойого валала” Г. Костельника. У тим часе розпочати и роботи на даедних наукових темох, а тиж так ше окончуче и пририхтованя ту наукововигледовацким роботом з общого проєкта „Сучасни язики народох и народносцох Войводини”. Зазберуче наших фаховцох, окреме младих, як и наукових роботнїкох з чию помоцу зме могли розпочац наукововигледовацки роботи (др Пешикан, др Михайлович и др.).

У штвертей фази своєї діялносци Дружтво окончуче подполну уставну трансформацию. Концом децембра 1975. року конституована перша делегатна Скупштина Дружтва котра мала 41 делегата, вибране Председательство и шицки цела. Число активох по местох звекшане, так же ше формуче и подружнїци у 6 општинох, а секциї и комисии ище лепше организую свою роботу. Уж од 1976. року отворени наукововигледовацки роботи: виробок Словнїка сербскогорватско-руського язика, Лексикологийней картотеки руского язика, Ретроспективней библиографії Русинох у Югославїї, и вецей теми з ономастично-лексикологийних вигледованьох. На тих шицких роботах робя фахови сотруднїки — коло 40 особи, односно у шицких орґанох и роботних целох активно роби коло 20% членства. У 1976. року Дружтво ма 270 членох, у 1977. 312, у 1978. 360, у 1979. 380, у 1980. ма коло 400 членох. Барз значне подцагнуц же за дзепоедни подпроєкти у тим часе формовани и фахови редакциї, котри буду на нїх робиц дотля док не буду закончени.

Окреме треба подцагнуц же ВО ришел видавац свой гласнїк и перше число вишло за 1975. рок у 500 прикладнїкох. Од теди вишли 5 числа, а тераз у пририхтованю б. число. Часопис обляпел 23. сотруднїкох, а у нїм друковани вецей як 60 роботи.

Ту успихом видавательней діялносци Дружтва, окреме самостойней роботи, треба вшелїяк учишлїц и сотруднїцтво з НВРО „Руске слово”, Войводянским музейом, Дружтвом историчарох и Заводом за издаване учебнїкох, бо лем дзекуюци такому сотруднїцтву вишли два словнїки, два фототипски виданя кнїжкох „З мойого валала” Г. Костельника и „Рускїй соловей” М. Врабеля, вец Лингвистични роботи М. Кочиша, Сообщеня зоз наукового совитованя котре отримане 7. и 8. децембра 1978. року под назву: „Руски язик и литература” пошвеници „Стану и розвою руского язика и литературней творчосци”, итд.

Пията розвойна фаза Дружтва то конституоване другой делегатней Скупштини Дружтва, котре окончене концом януара 1980. року. Скупштина ма 51 делегата, 26 активи котри обляпени у 6 подружнїцох у 6 општинох. Перши раз вибране Председательство як колективне роботне цело, и праве прето подцагуче же у тей, штвертей фази створени найприкладнейши можливосци за діялносц каждого орґана Дружтва. Понеже прешол лем еден рок, не у можливосци зме повесц же колективна работа, одвичательносц и одлучоване, у подполносци розвити. Зробени перши кроцаї, але надалей ше муши вельо вецей посцигнуц.

Як перша, так и друга делегатна скупштина односно Председательство и скореши ВО давали окрему увагу сотруднїцтву з другима науковима организациями и поединима фаховцами котрих интересуче наш язик и литература. У вязи з тим давана окремна помоц у розпатраню проблемох Лектората и прешлих рокох водзени вецей розгварки на деканату Филозофского факултета. Делегация котра була на остатнїх розгваркох окончела свой задаток и, по словох декана, зроби ше шицко же би тей ешенї були уписани перши студенти руского язика. У тим потребна и помоц нас шицких же би ше обезпечело потребне число кадрох, а тиж барз значне же би було и студентох.

У прешлим року окончена и перша фаза шореня библиотеки Дружтва и вона чека лепши час з розробком змисту роботи и зоз дальшим пополньованьом старих виданьох, з отвераньом правого змисту роботи зоз помоцу Лектората и Новосадскеї подружнїци.

Діялносц Дружтва ше финансуче з боку СИЗ за културу и СИЗ за наукову роботу Войводини. Дружтво у 1977. року достало 266.000, у 1978. 380.000, у 1979. 428.000 и у 1980. 511.000 дин.

Резултати котри посцигнути то заслуга каждого члена котри на даяки способ допомогнул витворйованю програмних задаткох. Вшелїяк же було и слабосци, бо зме могли и вецей зробиц кед би було вецей сцелих роботнїкох, а у новим Стредньорочним плане 1981—1985. и мушиме вецей зробиц же бизме оправдали вельке дружтвене припознане „Искри култури” котре КПЗ Войводини додзелела Дружтву 1980. року.

Дюра Варґа

НАГРАДА КОТРА НАС ОБОВ'ЯЗУЄ

Культурно-просвітна заєдніца Войводини додзелела „Искри культури” Дружтву за руски язык и литературу

На предкладанє Роботничкого совиту НВРО „Руске слово” Нови Сад од 26. новембра 1980. року, Культурно-просвітна заєдніца Войводини додзелела награду „Искри культури” за 1980. рок Дружтву за руски язык и литературу — „за позарядови резултати у науковим обробку и розвою руского литературного языка у прешлих дзешец роках”.

З тей нагоди добре будзе унознац ше зоз обгрунтованьом яке предкладач дал, бо то слика роботи Дружтва у дзешец роках його иснованя и источасно резултат роботи шицких членох, срозмирно їх ангажованосци. З оглядом же то може буц и порив за ангажовану роботу новим членом, ми тото обгрунтованє преносиме у цалосци:

„Дружтво за руски язык и литературу основане 4. децембра 1970. року. Єден з найважнейших задаткох Дружтва бул дальше нормованє и розвой руского литературного языка и литератури. Уж у перших роках свойого иснованя Дружтво ше организацијно организовало так як то вимагали програмни задатки. Воно до своїх шорох призберало блізка 400 членох котри ше активно уклучели до виторйованя його програмних задаткох. Робота ше одвива преїт Секції за лингвистику, Секції за наукововигледовацку діялносц, Секції лекторох и прекладательох, Секції за виучованє и пестованє руского языка и Секції за литературу, як и Секції за призберованє материялног и духовног народног скарбу. Попри тих секційох активно робя: Секция за видавательну діялносц, Редакция Словніка, Редакция лексикологийней картотеки, Редакция библиографії, Редакция рочника „Творчосц”, Комисия за медзинародне сотрудніцтво, Комисия за кадри и Комисия за припознаня. Робота шицких секційох ше одвива по комисийох, котрих у тей хвильки єст 9, а формує ше их спрам потребох роботи поєдиних секційох.

Діялносц Дружтва ше одвива у трох напрамох:

1. На ришованю хвилькових проблемох котри ше завую у прекладательней пракси.

2. Организованє совитованьох на котрих ше подноши наукови сообщеня з обласци нормованя языка, як и други замеркованя зоз наукового провадзеня розвою руского литературного языка и литературней творчосци.

3. Робота на пририхтованю капиталног фонду за наукови обробку руского литературного языка и видавательна діялносц.

Дзекуюци діялносци Дружтва за руски язык и литературу у прешлим периодзе, нешка руски литературни язык неприсподобліво розвисти и систематизованши. Прекладательни служби, котри єст вше вецей у органах власци, самоуправних интересних заєдніцох, дружтвено-политичних и дружтвених организацийох як и у средствох яв-

ного информованя и других видавательних институційох, нешка вельо лепше функиціую дзекуюци праве помоци котру доставаю од Дружтва за руски язык и литературу.

У прешлих дзешец роках Дружтво организовало два наукови совитованя котри вельо допомогли же би ше пополнили одредзени пражніни у помоцней литератури за каждодньову применку руского языка. Шицки сообщеня зоз тих совитованьох публиковани и служа як драгоцини приручници у прекладательней діялносци и у настави руского языка и литератури у школах.

Вшеліак же найдрагоциниша и найфундаменталнейша робота Дружтва то робота на пририхтованю капиталног фонду за наукови обробку руского литературного языка и видавательна діялносц. Од 1976. року интензивно ше роби на обробку ЛЕКСИКОЛОГИЙНЕЙ КАРТОТЕКИ РУСКОГО ЯЗЫКА по найсучаснейшим науковим методу у цесним сотрудніцтве зоз науковима сотрудниками Института за сербскогорватски язык Сербскей академії наукох и уметносцох. По нешка обробени понад 200.000 одредіци. Паралелно зоз тим проектом пририхтани до друку перши том СТАНДАРДНОГО СЛОВНІКА у сербскогорватско-рускей верзии, зоз коло 30.000 словами, як першого зоз планованих трох томох котри треба же би облапели понад 80.000 слова, и треба же були закончени по 1985. рок. Ніч менше значенє не будзе мац и ретроспективна БИБЛІОГРАФИЯ РУСИНОХ У СФРЮ на котрей робота почала 1976. року, а треба же би була закончена у 1981. року. Уж ше досц далеко пошло и з роботу на ОНОМАСТИЧНО-ЛЕКСИКОГРАФИЧНИХ ВИГЛЕДОВАНЬОХ, з котрима руководзи професор др Велимир Михайлович як ношитель наукового проекта.

ВИДАВАТЕЛЬНА ДІЯЛНОСЦ: По 1975. рок Дружтво за руски язык було у фазі нукашней консолидациі и його діялносц ше брало одвивала на розришованю чечуцих проблемох руского языка. Од 1975. року почало и пририхтованє на других двох напрамох діялносци. Од 1975. року порядне виходзи рочник Дружтва „Творчосц” (по тераз ведно 5), а тиж и друга видавательна діялносц ше почала одвивац, як самостойна так и у сотрудніцтве зоз другима видавателями. Ведно по тераз видати 17 наслови з обласци руского языка и литератури.

Дружтво за руски язык и литературу особліво у остатних роках розвило барз плодне сотрудніцтво зоз Филозофским факултетом у Новим Садзе и институціями подобнима себе зоз других войвожанских языкових подручох, як и ширше. Дзекуюци спосей плодотворней активносци, Дружтво здобуло вельки угляд у нашей Покраїни, цо доказує, медзи иншим, и факт же ма своїх делегатох у найвисших культурних и просвітних асоциацийох и институційох нашей Покраїни. Тиж так, Дружтво за руски язык и литературу постаło наугляднейша и найавторитативнейша культурна асоциация медзи припадниками рускей народносци у САН Войводини. Нешка без нього не мож ані задумац успишне одвиванє настави руского языка як у школах зоз руским наставним языком, так и у школах дзе ше тот язык факултативно виучує.

Роботнічки совет НВРО „Руске слово” високо оцінює своєю співпрацею з тим Дружством і поміч котру од нього достал. Прешцікко то то рахує же наведзени податки і факти достаточни доказ же ше здобуло шпички умовия же би ше дешепрочна робота Дружтва за руски язык і літературу Нови Сад коруновала і зов награду „Искри култури”, котру додзелює Културно-просвітна заєдніца Войводини.”

Як цо уж познате, то та награда уж краши витрину нашого Дружтва. Точне то же вона представя коруну дешепрочней плодотворней роботи, але источно вона представя і дальшу обовязку же бизме і у наступним периодзе витирвало робели на витвореню програмних задаткох Дружтва, яки зме сами себе поставели. З оглядом на длугорочносць роботи на приводзеню ту концу розпочатих проектох і на барз широки обсяг наукововигледовацкей діялносци, будзе потребне уклучовац вше ширши круг сотрудничкох, окреме тих котри закончую високи школи. Лем кед на тим плане Дружтво будзе успішно діяствовац, годни зме ше наздавац же нам і надалей робота будзе удатна і широко замеркована як у нашим стредку, так і звонка нього. Най то та награда будзе поцешене і порив тим цо потераз робели, а гевтим цо ше тераз уклучую до роботи най послужи як доказ же благородни труд і посцигнути резултати і убудуце буду достойно наградзени.

Дюра Латяк

ПИТАНЯ ЯЗИКА

ОСНОВНИ СТРУКТУРАЛНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ РУСКОЙ ГЛАСОВНЕЙ СИСТЕМИ

Тот приказ ма часточне описови характер же би могол послужити як прилог информованю о даєдних характеристикох ише недостаточно познатого і обрабяного языка войволянских Руснакох, котри ше досц успішне лестує і хаснує як літературни, стандартни язык рускей народносци. З другого боку, робота задумана і як прилог адекватному ідентификованю руских язичних зявеньох у ширшей перспективі — поровнюющей і еволутивней. Податки сом зберал з главней часци з непостредну експертцію рускей повойнової літератури, кнїжовней, информативней і фаховей, а перевірявал их і з часци доповнювал з анкетованьом руских културних роботнікох*.

Сучасни стан рускей гласовней системи

1) Сучасну руску фонетику, розпатрану у нешкайшим стану (синхронічно), насампредз характеризує класична пейцвокална система:

У транскрипції:		або у руским писме:	
і	у	и (і)	у (ю)
е	о	е (е)	о
а		а (я)	
(1 ^а)		(2 ^а)	

Дифтонги і обачлівши позиційни варіяції вокалней фарби нет, а тиж ані складово сонанти.

2) Нет фонологийна розлика длугих і кратких вокалох, односно у квантитеті складох.

*Робота, у дакус кратшей верзії (без остатнього оддзельку), була друкована у часопису „Јужнословенски филолог” ХХІ, с. 11—135, на сербскогорватским языку.

3) Наглашка ма утворене место, т. е. вше ше находзи на предостатнім складу. Вигваряне социялізм, дебакл, ансамбл и под. не значи правдиве потупіюване того правила, бо остатні сонант поства на даяки способ ношитель складу. Медзитим, мож обачиц и даяки реални одступаня од того правила, як цо акцент на першим складу у зложених числох типу пайдзешат.

4) Виразну характеристику рускей фонетики представя розвита и дошлїдна система правих консонантох, зоз подполну симетрию дзвонких и недзвонких консонантох, а тиж так розвита система сонантох, цо представиме схематично (2°, 2°а)

p	t	k	
f	s	š	h
b	d	d'	g
(v)	z	ž	γ
	з	ž̃	
v	г	j	
	l	l̃	
m	n	ñ	

(2°)

або у руским писме:

п	т	к	
ф	с	ш	х
	ц	ч	
б	д	дб	г
(в)	з	ж	г
	дз	дж	
в	р	й	
	л	ль	
м	н	нь	

(2°а)

Сущни характеристики тей системи тоті: исноване звучних африкатох (дз, дж); исноване експлозивного и фрикативного звучного велара (г, г); исноване ряду палаталних консонантох: ть, дь (подобни по вигваряню малярскому *ty, gy*), нь, ль; и на концу дакус змеччане вигваряне сущащих консонантох, особливо ч (самого або у шц). Не обачуе ше значнейши вплив вокала на вигваряне предходного консонанта (у синхроничним смислу, спрам нешкайшого стану), ані запротивне, але приходзи до вираженя автономнось консонантох и вокалох.

Руска сучасна фонетика ма, спрам того, ясну логику едней дошлїдней системи, котру у принципе можеме тримац як стабилну, а не як систему у превреваню, мяняню, флуктуациі.

Генетични характеристики рускей гласовней системи

Зложенше, медзитим, питає структуралних характеристикох руского слова патреного дияхронично, з оглядом на генезу и одношене ту другим славянским язичним системом. Тоту зложеносц ше и очекує, з оглядом на основни податок, котри у формулованю руского граматичара Г. Костельника глаши:

„Наша бещеда ше виробела на гранїци трох народох: руско-українского, польского и словацкого”.

Ту треба додац же ест значна согласносц руского языка и зоз белоруским.

Але, скорей як цо преїдземе на розпатранє генетичних характеристикох рускей гласовней системи, треба дац даяки принципиелни огражденя.

1) Славянски языки нательо блїзки медзи собу, а преход од едного ту другому (там дзе були у тирвавшим територіалним стику) нательо доступни же язични (односно диялектни) розлики не одлучовали дзе буду етнични односно национални и политични гранїци, але историйни и дружтвено-политични обставини. И кед дагдзе замержуєме поклопїюване националних гранїцох зоз диялектами (язичними), то не значи автоматично же язични розлики причина такей националней гранїци. По правилу будзе блїжей правди противне заключене: язични розлики часто наставаю як пошлїдок политичних гранїцох, бо ше подасдни язични зявєня чешше шири преїг таких гранїцох, пре зменшани стики.

З другима словами, етнична припадносц ше не одредзує з язичними характеристиками, та и тот наш прилог не може исц нї до якей аргументациі дискусиі о етничним идентитету югославянских Руснакох, у котрей було даяки помилки.

2) Кед у язичней системи котру випитуєме найдземе язичне зявєне присутне и у даедним другим зродним языку, лем з вельку осторожносцу можеме заключиц же тото зявєне прияте з того языка, односно витворене под його впливом. Спрам того не повеме же чакавци прияли од кайкавцох (Словенцох або Горватах) *meja, svaja*, ані же прияли од штокавцох а як заменку за дакедишнї полугласник, або место старого назала заднього шора, але повеме же им тоті зявєня заснїцки зоз кайкавцами односно штокавцами. Аж кед точно утвєрдзимо системски специфичносци випитованого языка, годни зме у нїм з потребну сигурносцу розликовац зявєня котри настали у розвою того языка (чи самостойши, чи заеднїцки з даедним другим языком) од язичного наошеня, адстрату, впливу другого языка. Тоту треба подцагнуц, бо ше у постоющей риси рускей системи идентификує як вплив других языкох и преберане з нїх, цо не оправдане.

3) Руски язични одлики будземе поровновац углавним лем зоз славянскими литературними языками, а не и зоз диялектами у рамкох тих языкох. То значи же поровнююци податки наводзимо пре практични и ориентацийни цилі, а не у смислу лингвистичней географіі, котра би мушела розполагац и зоз диялектними податками. Паралелни податки наводзимо у схеми котра ма цель прегляднось,

а тиж так оможливиц обачоване зависности пресцерања поединих зявеньох од територіяльного розпорядку славянских языкох и їх припадности тому або гевтому славянскому язичному конару або изоглосней обласци:

горньолужицки	долньолужицки	польски	билоруски	росийски
чески	словацки	РУСКИ	українски	
словенски	сербскогорватски	македонски	болгарски	

У дальшим тексту будземе хасновац и скрацени означеня: глж., длж., поль., брс., рос., чес., слв., рус., укр., слн., ст., мак., бол.

Єдна подробнейша и подполнейша анализа мушел би, напевно, оперовац и зоз найважнейшими диалектними подвоєносцями на просторе поединих языкох, наприклад зоз сербскогорватску диалектну подзеленосцу на штири часци (кайкавски, чакавски, штокавски и окреме бешеди призренско-тимоцкей бешедней зони, котри у даєдних структуралних зявеньох иду ведно з македонским и болгарским бешедями, окреме зоз сушєдними), тиж так з окреммим местом кушубского диалекта у одношеню на польски язык и иншим. Окреме кед у питаню руска гласована система, мушел би ше мац у оглядзе факт же ше восточнословацки бешеди, котри — як цо познате — маю виразни складаня з рускими системами, обачлїво видєлюю од стрєднословацких (на котрих ше снє словацки литературни язык) и заходнословацких, як и факт же у заходней України єст бешедни типи котрим руски язык вельо блїзши як литературному украинскому языку.

Мєдзитим, ми ту провадзимє язык югославянских Руснакох як нормовани литературни язык, та зошицким оправданє же го поровнуєме на першим месце з другима славянским нормованима, стандартними системами.

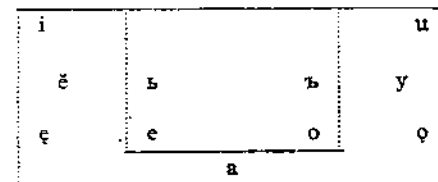
Основне одношенє рускей и праславянскей гласовней системи

На тим месце у єдним обцим прєглядзе даме лєм главни, найхарактеристичнейши генетични одношеня рускей гласовней системи сирам праславянскей, а у дальшей часци тей роботи окреме ше затримамє на даєдних значнейших зявеньох.

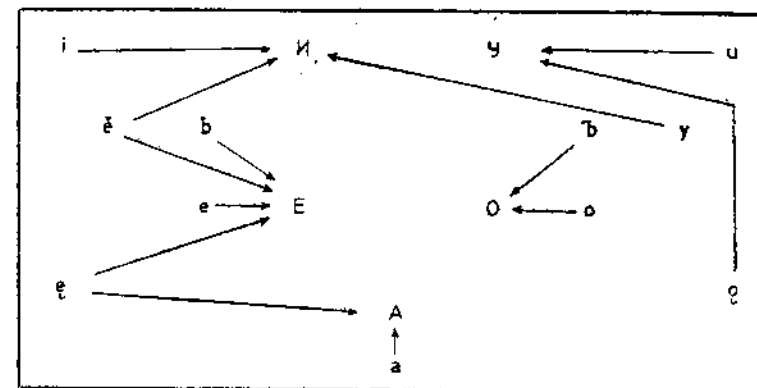
Вокализм. Праславянски язык зоз скорєйших епохох нашлїдзел систему вокалох у котрей кажди могол буц и длуги и кратки (уключуюци и складово сонанти). Єдна з главних одликох праславянского язичного розвою то мянєнє вокалох (вокалски фарби) зависно од квантитєта, длужини. Як резултат тих пременкох у остатней фази свогєго розвою, праславянски (коло порядно длугого во-

кального г, л) мал богату систему од сєдем вокалох котри були вше длуги и штирох вокалох котри були порядно кратки (схема 3°).

Основни линїї зводзєнє тєй системи од 11 вокалох на пєйц руски даваме на схєми 4°.

(3°)

(4°)

У поглядзе про зод и руски язык слада до найменєй конзервативних славянских языкох, бо вон залапени и зоз трацєньом квантитєта и стабилізацию места акцента (схема 5°).

- а) Одсүство квантитєта: б) Стаємнє место наглашки

глж.	длж.	поль.	брс.	рос.	глж.	длж.	поль.	брс.	рос.
чес.	слв.	РУС.	укр.		чес.	слв.	РУС.	укр.	
слн.		ст.	мак.	бол.	слн.		ст.	мак.	бол.

(5°)

Руски консонантизм, напроцив, у свогєх старших фазах значєл богацєнє праславянскей системи. Вон у тим поглядзе предлужє генєралну тендєнцию праславянского периода: богацєнє системи пре позиційни палаталізациї (и йотованя). То будземе илүстровац зоз помоцү даскєльох схємох, спомєдзи котрих першү (6°) трєба похопиц условно, як теорійну основу славянского консонантизма.

p	t		k
	s		h
b	d		g
	z		
v	r	j	
	l		
m	n		

(6°)

Схема 7^а, котра представя конечну праславянску фонологичну систему (з ограндзеньом котре далей даме у поглядзе одношеня **k g h; c z s**), ище недостаточна як виходзиско поединих славянских консонантних системох, медзи нима и рускей, бо вироятне же уж у праславянских пришло до значного фонетичного розкладаня непалаталних консонантох на позицыйни варианты, же ше — значи — под впливом слѣдуючого вокала преднього шора не меняли **k g h**, але, у даякей миру, и други непалатални консонанти, по познейше у поединих языкох достане и фонологичне значене. Тот праславянски стан дати на схеме 7^б.

p.....p ^l	t.....t̃	č.....c.....k̃
b.....b ^l	s.....š = ś.....f.....h	
v.....v ^l	d.....d̃	*ž.....z.....g
	z.....ž = ž̃	
		j
	r.....r̃	
	l.....l̃	
m.....m ^l	n.....ñ	

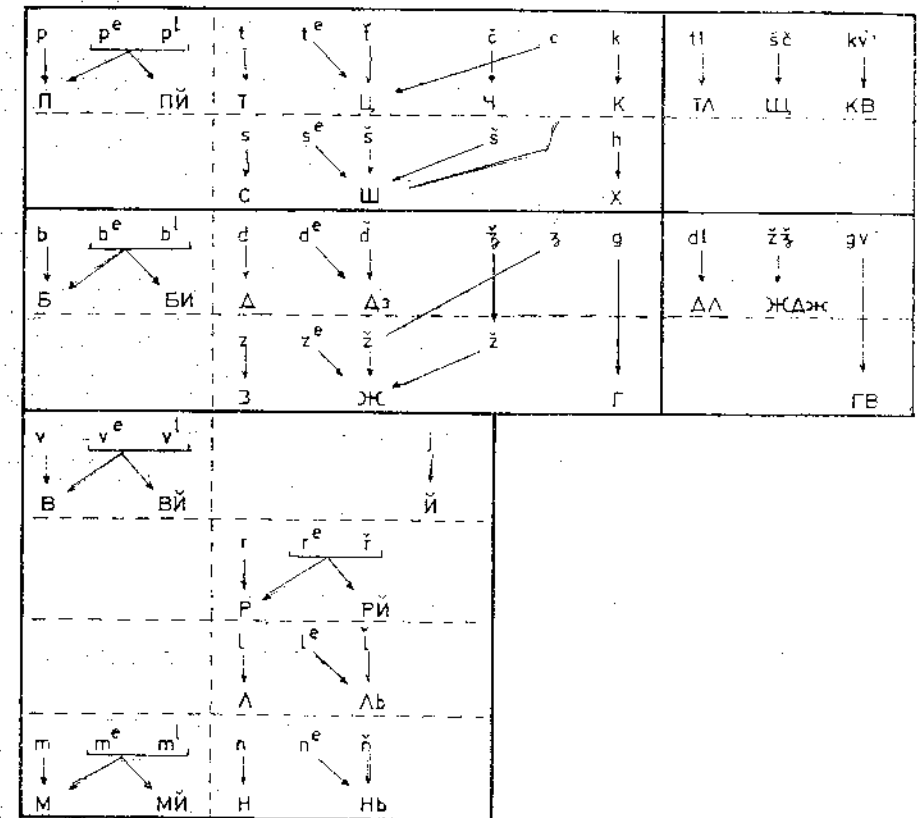
(7^а)

p — p ^e p ^l	t — t ^e t̃	č c . . . k
b — b ^e b ^l	s — s ^e š = ś f . . . h	
	d — d ^e d̃	ž . . . g
	z — z ^e ž = ž̃	
v — v ^e v ^l		j
	r — r ^e r̃	
	l — l ^e l̃	
m — m ^e m ^l	n — n ^e ñ	

(7^б)

Рушаючи од того стану, можеме уж указац основни розвойни линиї руского консонантизма (схема 8^а); треба при тим надпомнуц же **ш** и **ж** як рефлекси праславянскей прогресивней палатализації ледво пошведочени (пенез, вшадзи).

Зоз схему 9^а, на концу того уводного прегляду, укажеме руски рефлекси характеристичних праславянских складох з ликвидами (**r, l**), о котрих будзе познейше бешеди, кед додаме и даяки податки

(8°)

о случаях секундарной вокализации тих сонантох, цо не дате у той схеме.

Надпомнуце. Нароком зме кус скорей заобишли термин „трета палатализация“, бо ей релативна хронология у одношеню на младшу регрессивну палатализацию остава спорна. Без правдивих доказах становиско же рефлекси прогресивней палатализації були мегчейши як у позицыйох регрессивней палатализації: заходнославянски рефлекси то не доказую (зривнай, наприклад, при Бернштайнови, Очерк сравнительной грамматики славянских языков, Москва 1961, стр. 202); нет докази же ят не могло стац за палаталними кон-

or-	ol-	-or-	-ol-	-ьr-	-ьl-
↓	↓	ar-	al-	↓	↓
PO	LO	PA	LA	AP	LU
				↑	↑
				OL/OB	
				↑	↑
er-	el-	-er-	-el-	-ьr-	-ьl-
↓	↓	↓	↓	↓	↓
*PE	LE	PE	LE	EP	

(9°)

сонантами (окрем етимологічних обмежень), бо случаї як *отсі* у локативі єдини легко пояснюю з морфологічним виснаженням (а з другого боку має *vъsěhъ, sicěhъ*). Скорей би ще могло думати на противну ситуацію: варіанти *k g h* міцніше ще змінювалися під впливом наступного вокала як під впливом переднього, так же у тим другим випадку легше приходило до регенерації твердих консонантів при кінцевій фонологізації і фонологічним розмежуванню варіантів. Так би ризнородності рефлексів по славянських мові могла значити же у часі розмови славянської мови єдинства тоти фонологічні процеси іще не були завершені, та на розмежуванні могли дієвати різні фактори, як дисиміляція (опять при Ірени Грицкат, ЮФ XIX 87—110). З другим словами, і тоти невизначеності рефлексів несигурно брали як доказ хронологічної різниці (як що анї ризнородні рефлексивні полупалаталізація опрз **слабого ера** не свідоча о хронологічній різниці між змієнчанням перед **слабим ером** і перед другим вокалами переднього шора). На тоти спосіб млада славянська палаталізація заднепіднебних консонантів, і прогресивна і регресивна, могла би ще розпатрати як сущо істе з'явлення, аналогічне з'явленням типу *jabuĥe, vesal'na* у діалектах юго-східної Сербії.

Розвиток руского вокалізма

О складі *г* і далі будемо окремо бешедити, а тут покажемо на деякі інші з'явлення у розвитку руского вокалізма.

Замінене ята. Руске замінене праславянського *ě* екавско-икавске. Понеже не має позбавлено деякої матеріалі котри би оможливили глибоку аналізу і вивчення мериадків розміщення рефлексів ята, обмежимо ще лем на деякі передні констатації:

— у кінцевим отвореним складі обачує ще лем рефлекс *е* (мне, у часі, о мирі ітд.);

— у єдноскладних словах з консонантом на кінці преобладає ікавізм: *вик, вист, витор* (тут *о* од секундарного полугласника), *гнів, грих, жвір, лік, шід, шніг, шмих, шпів, шніц, цинь* — але *швет, лес*;

— у других позиціях у нукліусі слова стрітає обидва рефлексивні: *били, ліви, швижи, ридки, стина, віра, рика, писня, вишац, винчац, дідо, кліци, лісковец, ніжносц, мишац* (дієслово), *квиток, гніздо, гвізда, дзівка, стрібло, жридо, ришене, злодій* ітд. — а з другого боку: *бежац, бешед, венец, дзеліц, дзеци, еси, коліно, леніви, лепши, лето, место, мешац, мешок, недзеля, неми* і інші;

— ведно з *бляди*, могли бізмі і цілі тримаці за полонізм, кед би ще тоти остатні приклади не операли на цадзиці, що асоцірує на окрему суньбу *ята* поза старе *ц* (вірогідно у в'язі з отвардненням тоти гласа), о чим має посвідчення на болгарско-македонским терені (переходзі се до *са* находзімі і у барз старих писаних пам'ятках), а і екавізми *цеста, цесар, целівати* і подобні у сербскогорватских і екавских бешедіх свідоча у подобним смислу;

— без сумніву ще число ікавских прикладів звекшувало і з новими приношеннями з України (вип. злодій, ділокрут, надія ітд.), но зощітким сигурне же руски ікавізм не мож звести на тоти нові впливи, але же вони представляю елемент жридловей рускеї системи.

Замінене назаліх переднього шора. Анї за двоєке руске замінене назаліх переднього шора (*е* і *'а*) не має досі вичерпаного матеріалі же бізмі опробували утвердити мериадка од котрих завишел вибор рефлексів, та лем наведемо деякі характерніші приклади:

— у кінцевим отвореним складі: *ше, це, щене, вимне* ітд., але 3. ос. мн. герашнього ч. *куня, бежа* і подобне;

— у других позиціях: *пришагнуц, ряд, княз, в'яз, пам'ятка, мешац, заяц, в'яз, заца, цагац, часи, жадло, жадане, клятва, ядро, язык* ітд., а з другого боку: *в'ецей чежки, щесце, клечац, гредка, мегки, пресц, трешене, пейц* (од *рѣтъ*) ітд.;

— приклади: *пради, ястраб, запрага* указує же после консонантної групи котрей *р* на другим місці не має рефлекс *я* але *а*;

— обачує ще і ризні рефлексивні у дериватах істей основи (котри би, кед ще виокреми привидні опозиції котри твори старе руске слово і деякі новіші позички, могли бути од значення при утвердженні критерія од котрого завишел єден або други рефлекс): *дзешец-дзешати, предза-пради, чежки-цагац, швето-святи, пам'ятливі-пам'ятка, зредовац-ряд, над'жнец-жац, це-целята*.

Гоч би ще по таких прикладах могло повісти же рефлекс *можебуц* завишел од твердосці наступного складу, єст надосі приклади котри би таке правило не могли пояснити, та ще тут не будемо затримувати на тоти проблемі.

Рефлексивні полугласники. За руску гласовну систему характерні різні рефлексивні твердого і м'якого полугласника: *сон, м'як, кладок, любов, зоз о од ъ* спрам: *дзень, пес, лев, лен, овес, оц* ітд. (зоз *е* од *ъ*). Зачерюваня, значи, як і у східнославянских мовіх і македонским, а часточно ще складаю і зоз словацким і болгарским мовіх. Одношене руских рефлексів тут другим славянским могли бізмі спрам тоти так представити:

глж.	длж.	поль.	брс	рос.
чес.	слов.	рус	укр.	
слн.		ст	мак.	бол.

(10²)

Од тоти руского замінення полугласників єст деякого відступання: *диждж* (а не „дождж”), *крев* (а не „кров”) і под., але заш лем рефлексивні *о < ъ* і *е < ь* мож тримаці як основне правило.

І секундарні полугласник, опрз кінцевого сонанта, указує двоєке рефлексивні: *витор, сом, кладол, тресол, але: огень, осем*. Ви-

патра же рефлекс завишел од характера консонантох медзи котри-ма ше зъявювал секундарни полугласнік.

Зъявєня прегласу е до о. Як познате, преглас старого е до о под впливом слідуєчого твардого складу залапел, у тим або гевтим виду, шицки восточнославянски язики, а тиж так польски и лужицки язики. Пошлїдки того зъявєня, медзитим, оградїчели ше у українским на позицію поза суццаци консонанти. Подобне оградїчене (лем ище виразнейше) видзїме и у руских рефлексох: чоло, пчола, мачоха, чорт, гарчок, брещок, кружок. ишол и подобних — так же зъявєнс досц рідко приходзи до вираженя и ані блїзко не ма таки вплив на общи випатрунок языка як наприклад у польским або російским языку.

Обща конзервативносц руского вокалізма. У рускей лексики обачує ше ище подаєдна специфична пременка вокалох, наприклад:

- вечар, жалудз-жалудок; ляд (вип. и спомнүте бляди, цали, цадзи.);
- їж, пирко-пирє, ище; рижни (вип. спомнүте диждж);
- чєлєдз коло чєлєдз.

Медзитим, то лексични винїмки, та и попри нїх мож повєси же руски вокалізм охабя упечаток зрозмирно конзервативней системи, у котрей ше добре чува континуїтет вокалох у одношеню на нашлїдство зоз праславянского часу (подобне словацкому и заходнейшим южнославянским языком). Тому упечатку окреме доприноша тоти зъявєня:

- нет систематичного прегласу у вязи зоз твардосцу слідуєчого складу, о чим уж скорей бую бєшєди;
- нет флуктуованя вокалох вонка з наглашки, т. є. зъявєньох аналогїних російскому и билорускому аканю;
- нет мишаня рефлексох двох праславянских назалох, як у польским, болгарским и македонским языку (у руским о дава порядне у);
- нет систематични пременки вокалох условених з наглашку, квантитетом и длужєньом у завартим складу, як у українским, польским або чєским языку;
- нет дифтонгизациї ані прегласу а за мєгкими консонантами, як у чєским языку — итд.

Рефлекси праславянских гласовних групoh ol er el

Ту перше препатримє позициї котри одвитую такв. „полногласю” у восточнославянских языкох, т. є. случаї у котрих ше групи **or ol er el** находзєли медзи консонантами. Руски язык ше ту ведно зоз чєским и словацким склада з южнославянским язиками, т. є. ма рефлєкси **pa ла pe лє**. Медзисобне одношенє славянских языкох начално таке кєд у питаню групи **or ol**:

глж.	длж.	поль.	брс.	рос.
чєс.	слв.	РУС.	укр.	
слн.		сг.	мак.	бол.

(11°)

т. є.

ro/lo	ro/lo	ro/lo	oro/оло	oro/оло
ra/la	ra/la	РА/ЛА	oro/оло	
ra/la		pa/ла	pa/ла	pa/ла

(12°)

Приклады: страна (од прасл. storna), глава (од прасл. golva), подобне и драга, бранїц, здрави, крава, праг, влага, злато, млади, класок, власи, длань итд.

Указани одношеня поправдє знача же у южной зони славянских языкох у спомнүтих праславянских складах пришло перше до длужєня вокала опрез соната (прецо о прєшло до а, а е до ят), а потим до метатези (чераня местох) вокала и сонанта. И у польским и у лужицких языкох як копєчни резултат мамє зачерани места сонанта и провадзаєчого вокала, але нам розвиток ишол суццо по друкєй драги, и не пришло до длужєня, а з тим ані до наставаня секундарного ята. У восточнославянских языкох виостала и метатеза и длужєнє, а несогласносц спомнүтих праславянских складах з намаганьом ту отворєним складом ришена з розвитком секундарного вокального елемєнта за сонантом.

Треба ище надпомєти же ше розлика медзи **or** и **er** лєтше отримовала як медзи **ol** и **el**, бо ше у тим друким случаю у восточнославянских языкох (а тоти зъявєня бую и на сивєр заходнославянских обласцох) рефлєкси вїєдначєли на хасєн твардого (наприклад, російски молоко од **melko** еднакє як и голос од **gol'sь**).

Медзитим, кєд групи **or ol** бую на початку слова, у складах такв. циркумфлексного типу (дє не нашлїдєна индоевропєска длужина складу, але будє розвита аж у праславянским), ареали значно иншаки, а руски язык — котри ту ма рефлєкси **po ло** — идє ведно ту сивєрним групом славянских языкох.

глж.	длж.	поль.	брс.	рос.
чєс.	слв.	РУС.	укр.	

(13°)

Приклад: роснүц, розум, робиц, робота, ровни, локец итд.

Рефлекси праславянського вокального г

Одношення славянських літературних мов до рефлексів вокального г початково ще зводяться на те, що вокальне г на півночі сходу ще девокалізує розвиваючі провадзаци вокал; у болгарській мові вокальне г ще з'являється провадзаци напівголосний (ь), що можемо вважати як перехідний випадок.

Руська мовна система не чує вокальне г, так же можемо вважати як одношення славянських стандартних мов початково такі:

плж.	длж.	поль.	брс.	рос.	
чс.	слв.	рус.	укр.		бол.
слн.		сг.	мак.		

(14°)

На місці праславянського твердого вокального г (г) знаходимо такі рефлекси: покарма, тарговец, гарчок, таргац, гарло-подгарліна, смаркац, гарсточка, барз, скарб.

Медзитим, за м'якого праславянського вокального г (г) знаходимо двоє заміняючі:

— шмерц, шерц, черв, червени, церква, шмерджух, черпан, церпиц, шерп, перши, перспен, верх, верба, церліца, твердзиц, цверчок;

— умарти, зарно, брадло, сарня, чарни, подарти, тварди, штварток.

Не важко обачити, що тверді дентали (d t z s n l) спричинили перехід рефлекса типового за г до рефлекса яки нормальні за г, т. є. маме ар місце ер.

Познати же твердосці денталі (t d s z l n r) могли мати сильний вплив на сусідні гласні як твердосці інших консонантів. Це ще найясніше видно у польській і лужицькій мові, де ще розпорядок рефлексів вокального г складає з вказаних руським розпорядком, а тверді дентали спричинили і преглас ята і е. Медзитим, окремі впливи денталів видно і в інших мовах, наприклад у російській (дентал спричинив диспалаталізацію переднього консонанта); увидимо далі же і у сербськогорватських діалектах єсть шліди специфічного справовання твердих денталів.

Вказаний розпорядок заміняючі за вокальне г можемо тримати за головне руське системне намагання, але єсть і приклади де ще од таких одношень одступає у русько-українській мові: жертва а не „жартва“, оберт а не „обарт“, черстви а не „чарстви“ і подібне.

У давніх прикладах знаходимо і -ир- (виргла, пирсла — дієсловні прикметники), але випадки те секундарні з'являються і те ще вони голем з'являються третією як і сербськогорватське вокальне р у позичених словах.

Рефлекс праславянського вокального І

Руський матеріал показує три рефлекси:

— волна-волняни, жолти (дублет), жольч (дублет), полковник, полни, толковац, толмачиц, чолнок;

— вовк, жовти (дублет), жовч (дублет);

— длуг(ок)и, длужен-длуство, слунко-слунечник, тлусті, тлущиц.

Можливо обачити такі системні правила:

1) не чує вокальне І (за розлику од чеського і словацького), але ще порядне девокалізує;

2) виведені рефлекс праславянського ъІ і ЇІ (за розлику од польського, а складає ще зовсім східнослов'янськими і двома мовами);

3) поза t d s (прикладні за інші дентали не маме) нормальні рефлекс л, у чим єсть складання зовсім польським, лужицьким і чеським мовою, а такі з'являються єсть і у білоруській (длубаць, тлусты, тлумач і подібні).

Інтересантне же за те, що решта з'являється знаходимо аналогію і у діалектах південно-східної Сербії; те з'являється, наостаток, пошведьчене у Мірославовій євангелії, сербським пам'ятнику з XII віку.

Склади зовсім секундарну вокалізацію г І

Як це познати, у складах у котрих ще у скоріших фазах праславянського знаходило гу гі лу ІІ між консонантами вокалі u і і ще розвили до напівголосних, так же у пізнішій праславянській мові було гъ гь ъ ъ, де носитель складу був напівголосний (а не сонант г І). Кед пізніше у славянських системах знаходило траценіє слабих напівголосних, приходило до різних розривень:

— могол ще напівголосний елемент отримуває як сильні напівголосний і далі ще вокалізуває (як і кожді інші сильні напівголосні), вип. російськи дрожать, греметь;

— могол ще склад зводиться на г І, але без розвивання вокального характеру тих гласів, що маме у польській і лужицькій мові;

— могло ще розвиває вокальне г І, та ще або отримуває як вокальне (у чеській і словацькій мові, а у поглядзе вокального г ище і у сербськогорватській, словенській і македонській), або ще далі розвиває на рижні способи.

За те решта випадки маме приклади простого розвивання вокального сонанта до другого вокала (сербськогорватськи перехід вокального І до u), але частіше приходило до комбінованих розривень. При тим ще розвивав провадзаци напівголосний (що ще отримало у болгарській) або даєдні інші (полни) провадзаци вокал, що у поглядзе обидвох сонантів маме у українській і білоруській, а у поглядзе І і у словенській і македонській мові.

Руська ситуація спадає до типу котри зме утвердили за українськи і білоруськи мови, т. є. склад ще не зводило на г І, але ще роз-

вивал провадзаци вокал. Главни руски системни тенденції видно у тих прикладах:

- гирмиц, кирвави, тирвац, диргоніц, тирсковец-тирсовка;
- блиха, слиза.

Обачуеме тоті законітосци:

1) нет розлики медзи рефлексом складох зоз прасл. ь и прасл. ъ, яку зачувал російски язык;

2) склади ше не зводза на г l (за розлику од старославянских и южнославянских языкох), але ше розвива провадзаци вокал;

3) характеристични провадзаци вокал тину и (и то твардого, бо не приходи до змегчования: тирвац а не „дирвац“ слиза а не „шлі-за“), цо присутіе и у українским и у билоруским языку (лем же у тих двох языкох не лем у складох зоз л але и у складох зоз р провадзаци вокал за сонантом).

Спрам того, за медзиславянски одношеня характеристична схема

глж.	длж.	поль.	брс.	рос.	
чес.	слв.	РУС.	укр.		
слн.		сг.	мак.	бол.	(15°)

У даєдних словах стретаме и иншаки рефлекси: **ри** (як у українским и билоруским) — хрибет, чарнобриви; **ре** (як у російским и старославянским) — кресциц, Греци; **ер** (можебуц у сербокроатизмох, з оглядом на виедначеносц з рефлексом примарного вокално-го r) — оберва, кертица. Медзи н'ма може буц автентичне руске лем хрибет, док други приклади вироятно представяю познейши наношеня и приспособийованя.

За рефлекси аналогних складох на абсолютним початку слова вип. ардза, ардзави (єст и гардза, гардзави, зоз протетичним г), ложка.

Руски рефлекси праславянских диялектних зявеньох у консонантизме

l: t l dl. Руски язык у тих случайох нашлідзує неупросцени консонатни групи, цо пре продуктивносц суфикса -д л о (мидло, шидло, ковадло итд.) и присуство тл дл у дієсловней пременки (плетла, кладли, ведли и под.) представя досц обачліву одлику сучасного руского слова.

Тип рефлексох t d. Гоч ше тоті праславянски палатали досц розлично розвили по славянских языкох, трима ше же уж у праславянским чаще формовали одредзени диялектни зони у поглядзе артикуляції тих гласох. Руски рефлекси (ц, дз: цудзи, медзи, садза, ноц, моцни, лежаци) уключую ше до типу сущацей артикуляції, и маю досц впливу на общи вигляд бешеди.

pj: pt и под. У руским языку виостава епентетске л у познатей позиції по котрей ше диференцію славянски языки (на граніци морфемох): являц, любени, купя у 3. особи множини терашнього часу итд.

kv gv: cv zv. Руски рефлекси укакую же велар у тих групох оставал невименени (квет, квице, гвиздочка), а зявене ше ограничує на лем даскельо лексеми, и не ма обачлівши вплив на общи вигляд руского слова.

s: š як рефлекс палатализації h. Як познате, змегчане s (j) котре ше доставало од h у резултату младших праславянских палатализаційох заднеподнебних консонантох розвило у едней часци славянского праязыка сущацу артикуляцію и дало як резултат š а у друкей часци не пришло до такого розвитку. Позиції у котрих тото зявене приходзело до вираженя скоро щезли з руского языка, але мож повесц же рефлекс š пошведочени (у дериватох заменовніка вьсь).

За шицки тоті зявеня руски язык укакую рефлекси характеристични за заходни праславянски диялект. Вони, спрам того, характеристични заходнославянски языки, гоч поклопйоване з актуалними язичними граніцами не подполне. Так групи t l dl у даякей мири характеристични и словенскей бешедней зони, а — процивно — зявеня їх упрощованя присутни и у словацким; и у сиверноросійских бешедох єст особеного розвитку тих групох (преходзене до кл га). Тиж так, виоставане епентетского љ характеристичне и за болгарско-македонску обласц, та ше одражело и у старославянскей писменосци. На концу подоби зоз кв гв присутни у даякей мири и у українско-билорускей обласци.

Позиційна палатализация и диспалатализация

Гварели зме же у остатней фазі праславянского языка вигваряне твардих консонантох опрез вокалох преднього шора („мєтких“ вокалох) було полузмегчане (полупалатализоване). Тото заключаєме з одного боку на основи дальшого розвитку того зявеня у славянских языкох, а з другого боку по аналогії зоз судьбу праславянского k g h. Бо, кед вплив мєтких вокалох бул достаточо моцни же би на два заводи вименел k g h до подполно нових гласох (старша палатализация: č ž š, младша: c z l), вєц природне предпоставиц же ше и други консонанти у даякей мири меняли, гоч не тельо же би постали нови гласи уж у славянским праязыку.

За сивернославянски языки характеристични дальши палатални розвиток, фонологизация тих полупалаталних консонантних вариантох. Розвил ше вельки шор нових палаталних гласох:

p' b' v' m' s' z' t' d' r' l' n'

при чим ше остатні три виедначели зоз одвитуюцима старима палаталами (рефлексами праславянского йотованя).

Руска гласовна система ясно пошведочує тото зявене, чийо рефлекси представяю єдну з найобачлівщих одликох руского кон-

сонантизма. Приклади: ешень од прасл. *jesenъ*, дзешец од *desęť*, дзешати од *desęťъ*, шерцо од *šęrdьse*, желени од *zelenъjъ*, шніг од *snęgъ* итд. Руски стан треба розпатрац у шветле тих познатих зявєньох:

— Мож вжац же того зявєне заедніцке у шицких сиверно-славянских язичних системах (уключуюци ту и руску), а за часци и у болгарским язичу. Єй одраженє, медзитим, барз рижнородне, пре дїйство диспалатализації, отвардньованя.

— Найподполнейше зачувани рефлєкси тей палатализації у руским, билоруским и польским язичу, гоч и там маме зявєня диспалатализації (тварде билоруске *г*, тварди гамбово консонанти **damъ*, **ргавъda*, *dn'a* а не *d'n'a* и под.).

— И у украинским ше добре чуваю стари палатали у даєдних позиційох, але опрез *е* и етимологийного *і* пришло до генералного отвардньованя. Окром того приходзи до розкладаня, декомпозиції гамбових палаталох, т. є. до розвиваня провадзацого *ј* (*п'ять* = *p'jat'* и подобне).

— Широки процеси диспалатализації характеристични и у словацким и чексим язичу; у чексим виразни и зявєня декомпозиції палаталних гамбових консонантох.

— У южнославянских язичох праславянска позиційна палаталносц не дожила значнейши розвиток, окром з часци болгарски язич. Зявєня неутралізації старих палаталних *й̑* *ї̑* *њ̑* и *г̑* *л̑* *н̑* характеристични не лем за болгарски але и за македонски язич, але ту до виедначованя приходзело вецей з отвардньованьом старих палаталох як цо з розвитком мєгкосци полупалаталох.

— У сербскогорватским и словенским язичу тота ше позиційна палатализация не розвила далєй, але мож повесц же пришло до процивней еволюції: змоцнєла автономносц консонантох у одношеню на вокали.

Розумлїве же у тей рижнородносци зявєньох єст и специфични поклопїованя и розлики медзи поединима язичами, так же ше форму ю интересантни медзиязични ареали; кажди язич ма свою специфичну систему, але поєдини характеристики єдней язичней системи заєдніцки вецей язичом.

Противно рижнородним крижаньом ареалох, мож обачиц одредєну поступносц котру будзєме илустровац провадзаци рефлєкс полупалаталох опрез *е* и окреме неутралізацію одношеньох полупалаталох *г̑* *л̑* *н̑* и одвитующих палаталох. Роби ше о тим же поступне огранічюю фонологийни поремецєня (преходзєне єдного гласа до другого односно виедначованє рижнородних гласох) спричинєни з розвоєм полупалаталносци и зоз диспалатализацію. Таблїчка указує судьбу праславянских полупалаталох у позиції дзе у датим язичу за таким консонантом маме *е* котри походзи од праславянско-вокала преднього шора (у чексим язичу будзєме брац до огляду *е* од праславянско-го *ята*). Знаки у таблїчки представляю:

- + мєгки рефлєкс полупалаталох;
- ≠ зоз палатализацію вимєненє рефлєкс, але без чуваня мєгкосци вигваряня (т. є. рефлєкс котри ше зоз отвардньованьом виедначєл з даєдним другим консонантом, а не зоз своїм твардим парняком);
- # деконпоновану палаталносц (т. є. рефлєкс у котрим ше зоз мєгкого вигваряня розвило провадзацє *ј*);
- ≠ тварди рефлєкс, але виедначєни з одвитующим старим палаталом (лєм за одношенє *г̑* *л̑* *н̑* спрам *й̑* *ї̑* *њ̑*);
- = рефлєкс єднаки рефлєксу твардих консонантох.

	p̑	b̑	v̑	m̑	s̑	z̑	t̑	d̑	n̑	l̑	г̑
росийски	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
польски	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	≠
билоруски	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	≠
лужицки	+	+	+	=	=	+	+	+	+	+	+
чєски	#	#	#	#	=	=	+	+	+	+	+
РУСКИ	=	=	=	=	≠	≠	≠	≠	+	+	≠
словацки	=	=	=	=	=	=	+	+	+	+	≠
українски	=	=	=	=	=	=	=	≠	≠	≠	≠
болгарски	=	=	=	=	=	=	=	≠	≠	≠	≠
македонски	=	=	=	=	=	=	=	≠	≠	≠	≠
сербскогорватски	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	≠
словенски	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=

(16°)

Треба наглашиц условносц такей драбинки, бо кєд би ше розпатрєло рефлєкси не опрез *е* але опрез *'а*, украински, та и болгарски язич би ше нашли на самим верху, бо ше у тей позиції у нїх чува числєни шор палаталних консонантох; и сам руски язич би могол пойсц гу верху по чишлє фонологийних поремецєньох, бо бизме го моголи зохабиц без анї єдного знака =, т. є. и гамбово консонанти означиц як *г* (як познейше отвардньованє и виедначованє и палаталох и полупалаталох). З другого боку, чєски язич бизме моголи положиц и досц нїжєй, бо ше консонанти не палатализую у даєдних позиційох у котрих у сивернейших язичох палатализация порядна (опрез етимологийного *е* и *ь*), док бизме го по чуваню вигварковєй мєгкосци при рефлєксу праславянско-го полупалатала моголи (ведно зоз словацким) положиц над руски язич.

Характеристики руских рефлєксох палатализації и диспалатализації

Ту спомнєме лєм найобичнейши моменти.

1) Руска палатализация широкого обсягу у одношеню на вокали котри ю спричинєли, без огранічєньох котри видзимє у чексим,

болгарским и українським язикам; вона ще рефлектує пред шипцкими праславянськими вокалами преднього шора, без огляду яки їх познейши рефлекс:

дзень од дѣль;
вжац од възѣти;
шестра од sestra;
шнѣт од sněgъ;
шерп од съгръ.

Пред и од ы, як и у даєдних других позиційох котри увидзи-ме познейше, виостава, медзитим, палаталізація.

2) Гоч ще не отримали мекки гамбово консонанти и мекке г, руски язык чува ясни докази же и вони дакеди иновали, же палаталізація залапела цали шор непалаталних праславянских консонантох. Докази тоті:

— шлїди постредней палаталізаціі, дзе дакедишнї мекки лабіял преношел меккост на предходни консонант: пвекор < s'v'ekъ < svekъ, дзвигач < d'v'i at' < dvigati, шмих < s'm'ěh < s'm'ěhъ < итд. (виш. и жренко од зьрѣ-);

— пред вокалом заднього шора палаталност ще не трацела без шлїду, але приходзело до декомпозиціі, вилучованя j: вязац = vjazac < v'azat' < vezati, ряд = rjad < r'ad < rědъ.

У тим остатнїм зявеню блїзки паралели дава за лабіяли українськи язык (в'язати), а подобни зявеня ест и у ческим (pět = pjet < pětъ) и индзей.

3) Руска палаталізація була у фонетичним смислу виразна и приводзела до значнейшого оддалюваня палаталох од твардого парняка як цо то було у російським и українським, т. е. приводзело до розвиваня сущаня при s' z', котре характеристичне и за билоруски, польски и лужицки язики. Прето же, кец пришло до диспалаталізаціі (отварднюваня), не могли регенеровац жрицлово тварди консонанти — як у українським — але ще стабилизovali вименени гласи. Так би ще одношене рускей системи спрам спомнутих язикох (и, наприклад, спрам сербскогорватского, як типового потим же ще у нїм не розвила праславянска полупалаталности) могло представиц на слїдуюци способ:

(1)	(2)	(3)	(4)	
sestra	→ s ^e stra	→ s' ^e stra	→ šestra	
	↓	↓	↓	
	sestra	sestra	šestra	
	(2A)	(3A)	(4A)	(17°)

Розвиток од рушаючого типу (1) до (2), дзе пришло до одреденей вигварковой пременки, але ище не до твореня новей фонемн, можеме тримац за праславянски. Російськи язык остал начально на типу (3), а тип (4) характеристични за билоруски и польски (з окрем-

нима прегласами вокала е), док за сербскогорватску (2A); українську (3A) и руску (4A) систему характеристични исти напрям секундарного розвитку (диспалаталізація, отварднюване), лем тельо же ще рушаюца точка розликовала по ступню до котрого дошел розвиток палаталности.

4) Анї у едней стандартней славянскей системи диспалаталізація не привела до таких кореньових структуралних пременкох як у рускей. У ней генерално неутрализована опозиція старих и нових палаталох (цо ще у векшей часци славянских язикох огранічує на рефлексии г і п):

g^e=ř: ряд < rědъ — як моря < mořa;
l^e=l̥: огляд < oglědъ — як воля < vola;
n^e=ñ: дзень < děнь — як конь < koňь;
t^e=t̥ } : дзевец < devětъ — як цудзи < tudъ;
d^e=d̥ }
s^e=š: ношиц < nositi — як ношене < nošenie;
z^e=ž: жем < zemъ — як вяжеш < vežešъ;
b^e=b̥: любиц < lubiti — як любени < lubenie;
v^e=v̥: вязац < vezati — як явц < javati — итд.

То единствене зявене медзи познатима славянськими системами и едно з найинтересантнейших структуралних характеристик рускей фонетики. Воно було од велького значеня за установяне правильности у рижних парадигмах и за упрощоване гласовних алтернативох у нїх, бо ще тройни алтернативі (тварди консонант: старі палатал: нови палатал, наприклад у російським ход-хожу-ход'ить, аж и штварти, унешени алтернант: хождение) зведли на двойни (д: дз и под.).

Затримали зме ще длужей на руских рефлексох палаталізаціі прето же нам тото зявене оможлівує и даяки начални заключованя. Насампредз, указує ще же руска фонетика не механічна мишанїна розличних наошенях з рижних славянских язикох, але автентична система, з дошлїдну нукашню логику. Источасно, тото зявене у велькей мири ошвицує одношене рускей гласовней системи гу другим славянським системом, та и место руского языка у фамилии славянских стандартних язикох.

При тим рижни структурални характеристики указую на розлични ареали, напр.:

1) африкати место t^e d^e

2) сущавосц рефлекса s^e z^e

глж.	длж.	поль.	брс.	рос.	глж.	длж.	поль.	брс.	рос.
чес.	слв.	РУС.	укр.		чес.	слв.	РУС.	укр.	
слн.	ст.	мак.	бол.	(18°)	слн.	ст.	мак.	бол.	(19°)

3) рефлекс s^e z^e розлични од рефлекса твардого s z

пред е				пред 'а					
гљж.	длж.	поль	брс.	рос.	гљж.	длж.	поль	брс.	рос.
чес.	слв.	РУС.	укр.		чес.	слв.	РУС.	укр.	бол.
слн.		сг.	мак.	бол.	(20°)				(21°)

4) отварднути рефлекси s^e z^e

пред е				пред 'а					
гљж.	длж.	поль	брс.	рос.	гљж.	длж.	поль	брс.	рос.
чес.	слв.	РУС.	укр.		чес.	слв.	РУС.	укр.	бол.
слн.		сг.	мак.	бол.	(22°)				(23°)

5) отварднути рефлекси t^e d^e

пред е				пред 'а					
гљж.	длж.	поль	брс.	рос.	гљж.	длж.	поль	брс.	рос.
чес.	слв.	РУС.	укр.		чес.	слв.	РУС.	укр.	бол.
слн.		сг.	мак.	бол.	(24°)				(25°)

И попри нужней условности у виборе зявеньох котри зме провадзели, дати схеми добре илуструю место рускей карики у ланцу або мозаїку стандарних славянских системох и дотикаюци точки рускей фонетики зоз стандардними системами поединих славянских языкох.

Руски одступаня од позиційней палатализації

Указане руске меняне консонантох пред вокалами преднього шора вецей не живи актуални фонетични закон (як наприклад у російским языку), але припада историй рускей гласовней системи. Єст надосц приклади дзе ше у руским слове нешка находзи невименени (тварди) консонант пред е, и або у позиційох дзе дакеди за тим консонантом бул вокал преднього шора. Ту можеме розликовац даскельо случаї.

1) Етимологийни причини. Так не приходзело до палатализації пред и од ы (син, сир, дим) як ані пред провадзацим и котре ше розвивало у рефлексох даедних складах зоз г і (тирсовка, диргоніц, блиха, слиза). То шведочи о велькей старосци палатализації,

як и о тим же вона давно престала буц живи и обовязкови гласовни закон.

2) Позиційни причини. Пред дакедишнім слабым ь котре стало медзи консонатами лем винімово маме шіди змегчованя (свадзба, лішка), а иншак нормалне: гладни а не „гладни“, началнік а не „начальнік“, тлачидба, писмо и под. Тиж так пред ц од t и дз од d' предходни консонанти нешка тварди (госц а не „гощ“ сцец а не „пщец“ итд.), гоч дакеди без сумніву у даякей мири мушел буц змегчани. Подобне зявене маме и у случайох дзе пришло до отварднвованя складу з вокалним г (зарно а не „жарно“, сарня а не „шарня“). У шицких случайох то поправдзє значи же до отварднвованя пришло скорей як цо у процесу змегчованя консонант бул барз вименени, так же ше ище вше могло регенеровац тварди консонант, о чим зме бешедовали у вязи з українску диспалатализацію.

3) Виєдначоване формох. По углядзе на форми у котрих ше могл зачувац або регенеровац тварди консонант, могл ше и наста ти змегчани консонант знова заменьовац зоз твардим. Очековали бизме одношене *едзен: одного-една; *цвердзиц: тварди и под., але ше перши форми пременели под впливом других, так же нешка маме еден, твердзиц. Форми з твардим консонантом могли мац вплив и на нови формованя: безчислени (а не -ле-) спрам число; смертельни (место „шмерцельни“) спрам можливого *усардни або под.; треба, розуми ше, раховац и зоз впливом других славянских системох (церковнославянскей, украинскей и инших).

4) Хронологийни причини. Слова котри прияти до рускей бешеди по преставаню активного дійства закона палатализації затримовали невименени тварди консонант: граматика (а не -ци-), нигилизм (а не „нігилізм“) итд. Заш лем у веліх позиційох змегчоване продуктивне, та ше преноши и на нови формованя, окреме кед ше виводза од домашніх, славянских основох (надзорнік, закупніна итд.).

Ище даедни зявєня у розвитку руского консонантизма

Указани одношеня праславянских и руских консонантох ище нам не пояснюю наставане нешкайшей палосней рускей консонантней системи, та ту укажеме на ище даедни зявєня.

1) Премєнка вигварєня праславянского g, яка характеристична за руски язык, ма барз широки ареал у славянских языкох. Вона характеристична не лем за украински, билоруски, словацки, чески и горньолужицки язык, але и за южноросійску бешедну обласц и даедни словенски бешеди, а позната є и у чакавским диялекту. Спрам того, могли бизме ю так представиц зоз схему:

гљж.	длж.	поль.	брс.	рос.
чес.	слв.	РУС.	укр.	
слн.		сг.	мак.	бол.

(26°)

2) О даскеліх руских консонантох можеме повесц же су углавним язани за пожички и за вплив других системох (подобне як цо за консонант **ф** мож констатовац у одношеню на шицки славянски азики):

- **ф**: фабрика, фарба, форма, фиалка итд.;
- **дь**: дябол, Дюра, мадярски итд.;
- **ть**: дутян, фитюла итд.;
- **г**: група, магазин, енергия итд.;
- **дж**: инджилір итд.

Медзитим, ані єден спомедзи тих консонантох не ограничує ше лем на пожички. Як цо ше иншак у славянских язикох попри **ф** у пожичених словох зявює тот глас и у розличних ономапейох або як резултат специфичних гласовних пременкох (вип. руске нелигатурне **ф**чера, **ф**шадзи), так ше и други спомнути руски гласи преширели преїг граніци пожичкох. За стабилизацию **дь ть** у рускей системі особліво заслужни неоукраїнизми (дієслово, діялносц, тілесни итд.), а дзекуючи своєй меккосци тоти гласи прикладни за гипокористични формованя (дідо, Петьо), котри ше у шицких язикох операю на дзединску бешеду. Цо ше дотика **г** випатра же воно у шицких позиційох ані не прешло до **г**, наприклад, у сущедстве з вокалним **г**: тарговец, диргоніц, а то характеристичне и за даєдни иншаки позиції: ягод (од як год), гужел, гдовица и под. За **дж** вип. джмуркан, диждж и ин.

3) У руским язiku досц характеристичне и зявонє протетичних консонатох: в-он, г-арешт, г-евтот, нелигатурни г-ужел, г-ардза и подобне.

Паралелни приклади

На концу даваме даскельо приклади котри буду илюстровані одношенє руских формох спрам формох у других славянских стандардних язикох. Як жридло паралелних податкох вжали зме Фасмеров „Этимологический словарь русского языка” (Москва 1964—1973), за билоруски язык „Белорусско-русский словарь” Академії наукох Билорускей ССР (Москва 1962), а за македонски язык „Речник на македонскиот јазик” Института за македонски язык (Скопје 1961—1966). Приклади з рижних язикох розподзелени по истей схемі котру зме уж пред тим хасновали, з тим же у правим празним полю стреднього шорика будземе додавац и форму зоз старославянскей писменосци:

глж.	длж.	поль.	брс.	рос.
чес.	слв.	РУС.	укр.	СТСЛ.
слн.		сг.	мак.	бол.

Прасл. grěhъ:	hrěch hřich grēh	grěch hriech griex —	grzech ГРИХ grēx	грэх грѣх грев	грех грѣхъ грях
Прасл. měšъ:	měšac měšic mesec	mjasec mesiac mjeseц —	miesiac МЕШАЦ meseц	месяц місяць месец	месяц мѣсяць месец
Прасл. desetъ:	džesač deset deset	žaseš desať deset	dziesięć ДЗЕШЕЦ deset	дзєсяць десять десет	десять дєсѣть десет
Прасл. desetъjъ:	džesatъ desatъ deseti	žasety desiatъ deseti	dziesiąty ДЗЕШАТИ deseti	дзєсяты десятий десетти	десятый дєсѣтый десети
Прасл. g ostъ, g ostъjъ:	husty hustъ gost	gusty hustъ gost	gęsty ГУСТИ gust	густы густий густ	густой гѣсть гѣст
Прасл. bergъ:	brjoh břeh breg	brjog breh brijer —	brzeg БРЕГ breg	бєраг бєрєг бєрєг	бєрєг врѣгъ бєрєг
Прасл. melko:	mloko mléko mleko	mloko mlieko mlijeko —	mleko МЛЄКО mleko	малако молоко млеко	молоко млѣко мляко
Прасл. orstъ, orsti-orstox и под.:	rostu rostu rast	rostu rast	rość РОСТ rast	рост ріст раст	рост расти раст
Прасл. oľkъ:	lohč loket lakat	loks laket/loket	lokieć ЛОКЕЦ lakat	локаць локоть лакот	локоть лакѣть лакѣт
Прасл. gьrdlo:	hordlo hrdlo grlo	gьrdlo hrdlo	gardlo ГАРЛО grlo	горла горло грло	горло грьло гьрло
Прасл. zьrno:	zorno zrno zrno	zerno zrno	ziarno ЗАРНО zrno	зєрне зерно зрно	зерно зрьно зьрно

Прасл. smjercé smrt smrt	šmerś smrtf	šmierć ШМЕРЦІ смрт	смерць смерть смрт	смерть смьръть смьрт
---------------------------------	--------------------	---------------------------	---------------------------	-----------------------------

Прасл. són sen sen	soń sen	sen СОН сан	сон сон сон	сон сын сын
---------------------------	----------------	--------------------	--------------------	--------------------

Прасл. mech mah/meh	mech mach/moch	mech МОХ мах	мох мох мов	мох мьхъ мьх
----------------------------	-----------------------	---------------------	--------------------	---------------------

Прасл. pos pes pes	pjas pes	pies ПЕС пас	пес пес пес	пѣс пьсь пес/пѣс
---------------------------	-----------------	---------------------	--------------------	-------------------------

Прасл. den dan	žeń deń	dzień ДЗЕНЬ дан	дзень день ден	день днь ден
-----------------------	----------------	------------------------	-----------------------	---------------------

Прасл. vítr veter	wjetš vjetor vjetar —	wiatr ВИТОР ветар	вѣтр вѣтер ветар	ветер вѣтръ вятър
--------------------------	------------------------------	--------------------------	-------------------------	--------------------------

Прасл. woheń oheń ogenj	hogeń oheń	ogień ОГЕНЬ огањ	агонь огонь оган	огонь огањ огън
--------------------------------	-------------------	-------------------------	-------------------------	------------------------

Прасл. čelo čelo čelo čelo	čoło čelo	czolo ЧОЛО чело	чало чоло чело	чело чело чело
-----------------------------------	------------------	------------------------	-----------------------	-----------------------

Прасл. strona strana strana	strona strana	strona СТРАНА страна	старана сторона страна	сторона страна страна
------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-------------------------------	------------------------------

Прасл. hlawa hlava hlava	głowa hlava	głowa ГЛАВА глава	галава голова глава	голова глыва глава
---------------------------------	--------------------	--------------------------	----------------------------	---------------------------

Прасл. wjelk vlk volk	wełk vlk	wilk ВОВК вук	воук вовк волк	волк вѣлкъ вѣлк
------------------------------	-----------------	----------------------	-----------------------	------------------------

Прасл. wołna vlna volna	wołna vlna	wołna ВОЛНА вѣна	воуна вовна волна	волна вѣна вѣлна
--------------------------------	-------------------	-------------------------	--------------------------	-------------------------

Прасл. slónce slunce solnce	słyńco slnce	słońce СЛУНКО сунце	сонца сонце сонце	солнце слънце слънце
------------------------------------	---------------------	----------------------------	--------------------------	-----------------------------

Прасл. tolsty tlusty tolst	tlusty tlusty tlusty	tlusty ТЛУСТИ туст	тлусты товстий	толстый тлъстѣ тлъст
-----------------------------------	-----------------------------	---------------------------	-----------------------	-----------------------------

Прасл. krwé krvavý krvav	kšwé krvavý	krwawy КИРВАВИ крвав	крывавы кривавий крвав	крававый крѣвѣвъ крѣвѣвъ
---------------------------------	--------------------	-----------------------------	-------------------------------	---------------------------------

Прасл. hrímać hrímiti grmeti	grimaś hrmet grmjети —	grzmieć ГИРМИЦ грмети	гримець гриміти грми	гремять грѣмѣти грѣмя
-------------------------------------	-------------------------------	------------------------------	-----------------------------	------------------------------

Прасл. pcha blcha bolha	pcha blcha bұcha —	pchła БЛИХА бува	быха блиха болва	блоха блъха блъха
--------------------------------	---------------------------	-------------------------	-------------------------	--------------------------

Прасл. sylza slza solza	ldza slza	lza СЛИЗА суза	сляза слъза солза	слеза слъза сълза
--------------------------------	------------------	-----------------------	--------------------------	--------------------------

Прасл. mydło mydło mydło milo	mydło mydło	mydło МИДЛО мило	мыла мило	мыло мыло
--------------------------------------	--------------------	-------------------------	------------------	------------------

Др Митар Пешикан
(Преложела Ясна Варгова)

**ПРЕПЛІТАНЄ ФАКТОРОХ МАКРО-СТРЕДКУ
У ХАСНОВАНЮ ЯЗИКА ПРИ СТРЕДНЬОШКОЛСКОЙ
МЛАДЕЖИ РУСКОЙ НАРОДНОСЦІ У ВОЙВОДИНИ***

У рамикох преучованя хаснованя мацеринского и немацеринского языка при стредньошколской младежи руской народности у Войводини, 1974. року окончене випитоване школярох Гимназиі „Жарко Зренянин” зоз Вербасу — Одзеленя у Руским Керестуре, котрим мацерински язык руски, а котри ше при пополньованю рубрики „народности” вияшнели як Руснаци. Випитоване окончене з помощью анкети Сл. 3, котра виробена у Институту за мадярски язык, литературу и гунгарологийни вигледованя, автор др Мелания Микеш.

На початку фебруара прешлого року, значи после 6 рокох, окончене повторне випитоване з помощью анкети Сл. 4, котре мало за циль достац подполнейшу слику о прелітаню факторох макро и микро-стредку у хаснованю языка при стредньошколской младежи руской народности у Войводини.

Зоз випитованьом облапени 40 школяре I и II класи року професийноунапряменого образования Образовного центра „Петро Кузмяк” у Руским Керестуре, цо представля 1/3 цалого числа школярох тих класох (119). Наставни язык у тей школи руски (з тим же професор сербскогорватского языка и професор физичного воспитания не обовязкови знац по руски).

Число школярох котрим руски язык не мацерински, а провадза наставу на тим языку — вельке (79, односно 2:1), цо представля барз вигодну ситуацию за випитоване вербалних интеракцийох медзи собеседниками, дзе ше як релевантни прелітаю основни елементи микро-стредку (национална припадност и ступень двоязичности) и фактори макро-стредку (фактори населеня).

Найвекше число анкетованих походзи зоз самого места (Р. Керестура — 26), док инши зоз тих местох: Коцур 4, Петровци 3, Дюрдьов 3, Нови Сад 1, Миклошевци 1, Кула 1, з чого мож заключиц же при векшини школярох (33) руски язык превладуе як язык населеня, док школяре зоз местох дзе векшини сербскогорватски язык — мацерински язык, у меншини (7).

Зоз поровнованьом фреквенциі хаснованя мацеринского языка у рижних бешедних ситуацийох у язичним комуниковању анкетованих з особами руской народности, констатоване же ше мацерински язык найвещей хаснуе у бешедней ситуациі ДОМА (98,26 посто). На другим месце ше находзи ситуация НАСАМО З ОСОБУ ПРОЦОВНОГО ПОЛУ кед ше бешедуе о неутралней теми, а потим шлідза си-

*Тота робота (у дакус длугшей верзиі, дзе облапени статистични податки о Руснацох зоз попису 1971. року, податки о местох дзе жию Руснаци, процентуалне одношене на цале число жителейох одного места, опис стредку у котрим ше находзи воспитно-образовна установа дзе окончене анкетоване) читаня на Другим конгресу дружтвох за применену лингвистику, котре отримане у Загребе од 30. мая до 1. юния 1980.

туациі: У ДРУЖТВЕ (67,07 посто), НАСАМО — О ИНТИМНИХ ЧУВСТВОХ (66,40 посто) и У ШКОЛИ (58,05 посто). Остатне место по фреквенциі хаснованя мацеринского языка зоз собеседниками своей народности припада ситуациі НА ЯВНИМ МЕСЦЕ (54,39 посто).

Сербскогорватски язык ше найчастейше хаснуе у ситуациі у ШКОЛИ (40,88 посто). На другим месце ше находзи ситуация НА ЯВНИМ МЕСЦЕ (39,82 посто), треце место забира ситуация НАСАМО О НЕУТРАЛНЕЙ ТЕМИ (28,05 посто), а потим шлідза: НАСАМО О ИНТИМНИХ ЧУВСТВОХ (28,04 посто) и У ДРУЖТВЕ (26,28 посто).

Розлики у хаснованю мацеринского и немацеринского языка у словсни з рижними бешедними ситуациями. Неформални ситуациі (у дружтве, насамом дома) накладоу частейше хасноване мацеринского як сербскогорватского языка. У ситуацийох дзе ше чувствуе векше присуство институционального фактора (у школи), основни фактор при определеню за еден з двох языкох то язык воспитно-образовного процеса, док язык стредку з котрого походза анкетовани — од другоступньового впливу.

Кед ше роби о ситуациі НА ЯВНИМ МЕСЦЕ, треба наглашиц же язык населеня впливуе на вибор мацеринского языка кед собеседник Руснак. Мацерински язык ше частейше хаснуе (54,39 посто), з оглядом же ше роби о виключно руским населеню, але то не ма таки уплів на хасноване сербскогорватского языка зоз собеседником котри не Руснак, бо ше у успим комуниковању з припадниками другой народности хаснуе сербскогорватски язык.

Компаруюци податки котри достати з анкеты Сл. 3 зоз 1974. року и Сл. 4 зоз 1980. року, замерковане одреджене зменшане хаснованя мацеринского языка (—14 посто) при стредньошколской младежи руской народности на хасен сербскогорватского языка у ситуациі ДОМА (кед ше бешедуе о живоце у фамилии, о подійох у школи, о филме, театре, телевизіі або даедней другой форми културного живота, о своїм интимним живоце, о актуалних подійох у нас и у швеці) у комуниковању зоз братами и шестрамаи.

м	сг	м/сг	рок
84,62	4,95	10,44	1980.
98,14	0,94	0,94	1974.

Цо ше дотика ситуациі у ШКОЛИ, при собеседничкох истей народности з товаришами з одзеленя у котрим мацерински язык анкетованих наставни язык, и з наставниками своей народности котри добре бешедую на обидвох языкох, зазначене звекшане хасноване мацеринского языка у поровнаню зоз 1974. роком за +5 посто на чкочу сербскогорватского языка, без огляду на тему розгварки.

м	сг	м/сг	рок
94,44	2,02	3,54	1980.
89,26	7,38	3,36	1974.

У ситуації У ДРУЖТВЕ, з особами своєї народности котри добре бешедую на обидвох языках, тиж без огляду на тему розгварки, руска младеж тиж так у найвекшим числе случайох хаснує мацерински язык. У одношеню на 1974. рок, зазначене опадоване хаснованя мацеринского языка на хасен сербскогорватского за шицкого — 2 посто.

м	сг	м/сг	рок
93,50	0,50	6,00	1980.
95,32	0,61	4,08	1974.

Медзитим, кед ше роби о собешеднікох другей народности (за цо напредку спомнути макро-стредок дава окреме добри условия), ситуація у велім вименена. У вербалних интеракційох зоз собешедніками котрим мацерински язык сербскогорватски, руска младеж ше опредзелює лем за сербскогорватски язык, без огляду на тему розгварки, и попри тим же наставни язык у тей школи руски.

З оглядом же зоз анкету Сл. 4 не облапени школяре чий мацерински язык не руски, їх одвити, достати у неконвенционалней розварки не можеме документовац. Вони ше одноша на виключне хасноване мацеринского, т. е. сербскогорватского языка у вербалним комуниковању зоз собешедніками рускей народности, цо им, нормално, очежує звладоване языка и проваджене наставних змистох.

Интересантне спомнуц же ше школяре словацкей народности, котри провадза наставу на руским языку, у розгварки зоз товаришами зоз класи рускей народности вше опредзелюю за наставни язык (и язык населеня), значи за руски язык.

У бешедних ситуаційох зоз товаришами чий мацерински язык сербскогорватски, школяре словацкей народности ше тиж так опредзелюю за сербскогорватски язык.

Инак, средства явного информованя и масовней комуникації руска стредньошколска младеж под'еднак хаснує на обидвох языках. Найвекши процент хаснованя сербскогорватского языка находзиме при провадженю дньовой преси, з оглядом же дньови гласнік на руским языку нет („Руске слово” виходзи раз у тижню”) и при провадженю телевизийней програми (тиж так лем раз у тижню на руским языку). Красну литературу, забавну литературу и радиопрограму Руснаци провадза углавним на обидвох языках.

	дньова преса	красна лит.	забав. лит.	радио	ТВ
ря	23	28	18	33	28
сгя	36	37	32	36	39

Анкетовани подобну слику у поглядзе читаня и провадженя радио и телевизийней програми дали и за своїх родичох (окреме за оца, окреме за мацер). Обидвою родичи, значи, под'еднак хасную обидва

языки при виборе каждодньовой преси, красней литератури и забавней литератури, як и радио и ТВ програми.

		дньова преса	красна лит.	забав. лит.	радио	ТВ
ря	м	31	11	8	31	27
	о	29	8	6	30	27
сгя	м	33	6	14	35	40
	о	36	7	10	33	36

На основи вишешеного, можеме заключиц же замерковане зменшане хаснованя мацеринского языка — 14 посто при стредньошколскей младежи рускей народности на хасен сербскогорватского языка у бешедней ситуації ДОМА у комуниковању зоз братами и шестрамаи — резултат преплетаня факторох макто и микро-стредку, маюци у оглядзе спомнуте опредзелене школярох чий мацерински язык сербскогорватски же у вербалним комуниковању зоз собешедніками рускей народности хасную виключно сербскогорватски язык.

Резултати указую на тото же у приступе гу ришованю тей проблематики потребне векше ангажоване субективних моцох нашеї социалистичней заедниці.

Гелена Медешова

ЗОЗ РОБОТИ СЕКЦІЇ ЛЕКТОРОХ И ПРЕКЛАДАТЕЛЬОХ

Члени Секції лекторох и прекладательох при Дружтве за руски язык и литературу отримали даскельо роботни схадзки на котрих розпатрене одреджене число терминох з котрима ше, як проблемскими, члени стретали у своєй роботі. З тей нагоди буду вишешени лем даскельо, з оглядом же найвекша часц з нїх вошла до уж друкованого Словника биологїйних терминох и виразох, Словника самоуправних терминох и виразох и терминологїйних словнікох за рижни фахи, котри за потреби професійноунапряменого образования видал Покрайнски завод за видаванє учебнікох.

брекинья (*Sorbus terminalis*) — глогова куцкуруша

валионик — вилягнік
весеїи стомак — спаднути жалудок
вододелица — розвод'є
гаїњача — гайова жем
голет — оголеніско
гудура — цесніна
жребна омица — жребна кобула
заптивач — дихтунг
извадак — виняток
израубован — вираубовани
ливада — луки
музне јединице — доїни єдинки
навлака — облечко
невольни — недзечни
ножје — корень талпи
одсек — одрез; одділ
падина — схила
поплочан — фластеровани
прекрупач — крупара, дараловня
прњавор — манастирски масток

расед — розшедліна
сетвоспремач — шатвопририхто-
вач
стеоне јунице — цельни первиски
супрасне назимице — прашни
первиски
таласиња (Muriophllum) — водове
коровче
тестерица (Stratiotes aloides) — пи-
лочка
утега (мед.) — сцискаче
чукаљ — мертва костка

Можебуц значнейше вињесц на-
магане Секції за нормованьом ді-
есловох (и других файтох котри
виведзени з нїх) котри ше у серб-
скогоратским јазуку закончуоу на
-ирати и -исати, з оглядом же у
пракси замерковане їх двојке хас-
новане — у длугшей и кратшей
форми. Список найфреквентней-
ших діесловох того типу, яки роз-
патрани, випатра так:

ажурирати — ажуровац
анализирати — анализовац
апострофирати — апострофовац
аранжирати — аранжовац
асистирати — асистовац
асфалтирати — асфалтовац
блокирати — блокировац
броширати — брошировац
гаражирати — гаражовац
дефинисати — дефиновац
динамизирати — динамизовац
диференцирати — диференцовац
ефектуирати — ефектуовац
евоцирати — евоковац
елиминисати — елиминовац
инаугурирати — инаугуровац
интензивирати — интензивовац
интерполирати — интерполовац
канализирати — канализовац
каналисати — каналавац
класифицирати — класификовац
концептирати — концептовац
конципирати — конциповац
кредитирати — кредитовац
култивисати — култивовац

либералисати — либерализовац
ликвидирати — ликвидовац
лимитирати — лимитовац
максимирати — максимировац
маркирати — маркировац
марширати — маршовац
минимирати — минимировац
музицирати — музиковцац
нервирати — нервовац
паркирати — парковац
пласирати — пласовац
преструктурирати — преструктуро-
вац
прецизирати — прецизовац
провоцирати — провоковац
пролонгирати — пролонговац
протежирати — протежировац
ревидирати — ревидировац
режирати — режировац
санирати — санировац
санкционисати — санкционовац
селекционисати — селекционовац
силирати — силировац
стимулисати — стимуловац
сторнирати — сторновац
студирати — студирац
тактизирати — тактизовац
третирати — третировац
униформисати — униформовац
шпијунирати — шпиноновац

Не згоршого спомнуц же члени
Секції визначели як проблем пре-
кладане назвох фирмох, роботних
организацийох, футболских и дру-
гих клубох, новинох, часописох,
манifestацийох, та аж и назвох
улицох и населеньох и, вшелїяк,
прикметнікох виведзених з топо-
нимийних назвох (врднички, чор-
тановички, дубровачки, карловач-
ки...). Таки и подобни питаня були
розпатрани и на Семинаре за пре-
кладательох, котри прешлого ро-
ку отримани у организациї Покра-
їнского завода за јавну управу и
Правного факултета у Новим Са-
дзе, але дискусиї лем указали на
вельку потребу наукового нор-
мованя такеј матерїї.

ПИТАНЯ ЛИТЕРАТУРИ

ТЕОРИЈНИ И ПРАКТИЧНИ ПРОБЛЕМИ ВРЕДНОВАЊА ЛИТЕРАТУРНИХ ДІЛОХ, ОКРЕМЕ ЛИТЕРАТУРНИХ ДІЛОХ РУСКОГО ЈАЗИКА

Думам же литературни діла вреднуеме вельо и часто. Лем нам
суди вредности ридко фундаментовани у фактох діла. Думам же ді-
ло на одредзени способ вреднуе и тот хто го не чита, и писатель кед
діло понука јавности, и критичар хтори о нїм пише або е цихо. Лем
тим шепетливим вреднованьом, але далекоюсяжних пошлїдкох, поряд-
не хиби думкова дошлїдносц.

Становиско Мукаржовского же вредносц социјални факт; так-
волани „одвит з вреднованьом” (Wertantvort) при Гартманови и Ин-
гарденови; розликоване актуалней, розвойней и историйно-генетич-
ней вредности при нашлїднікох Мукаржовского, Водичкови и Бак-
шови; дзепоедни работи Николи Милошевича; питане функциї тек-
стох цо го розвива Флакер — то гевти сигурни виходзища за плодне
унапрямене можлївих рїшеньох хтори ше, за мене, рушаю у слїдују-
щих напратох:

1) Категорїї вредности у функциї бешеди о литературним ділу
указују двойнїсту природу; як мерадла применени у оценьованю и
як норми похасновани у смислу теорийних постулатох. Прето ше зна-
вец хтори вреднуе лапа до едней зоз двоох можлївих шилькох вреднова-
ня: або о ділу судзи зоз становиска власного критичного идеала, або зоз
становиска сигналах зоз подруча такволаней имплицитней поетики по-
единечного діла. У першим случаю, и теди кед критичар ма розвитку
свидомости о власним критичним идеалу, не може ше вимкнуц пози-
циї доктринарней критики хтора, најчастейше, не толеруе плуралитет
поетикох, неоспорни факт сучасного литературного живота. У
другим случаю критичар хтори прилапае плуралитет поетикох и ру-
ша зоз становиска имплицитней поетики — не може вимкнуц пози-
циї абсурдного човека, у смислу як Албер Ками бешедовал о при-
роди глумца, бо и критичар и глумец теди окончуоу охрану діла од-
носно подобох хтори толкују, знука, цо ше при неупутених при кри-
тичарови може видзиц як зневерйоване власних мерадлох. Не шме
ше мишац думкова дошлїдносц — а критичар як абсурдни человек
може буц думково дошлїдни — чїю предпоставки и виходзища у

розвою суду розлични, зоз зневерйованьом мерадлох, бо ше ту критичар як абсурдни человек не поставя над діло зоз напредок здуманима мерадлами але шлідзи мерадла самого діла. А дошлебодзце, верим же ше з тим начально зложиме, критичар у функції діла по дефиниції.

2) Вредносни суди муша буц фундаментаровани у фактох діла, цо значи же ше о структурі діла муши бешедовац и теди кед критичар не структураліст. Структура об'єктивна прикмета діла и ей споминане источасно не значи вияшньоване за структуралізм. Познате ми же порядне чежко подредзиц об'єктивни прикмети діла квалитетом и категорійом вредносци, кельо пре непрецизносц и невіснеченосц описней поняцовой апаратури — тельо и пре факт же іста об'єктивна прикмета, істи факт діла, може у розличних конкретизаційох дожица и спознання діла буц розлична вредносна прикмета. То іще не значи же кед дацо чежке, треба одустац. Напроцив. Почежкосци, у студійней ситуації, вше булі плодни за творительох. Літературни норми поставяю витрошени у гевтей хвильки кед не можу предвидзиц и облашиц нови квалітети вредносцох. За розлику од нормох, вредносни суд може буц виведзени зоз теорійно пречисчених, єднозначних поняцох. Даядни зоз ніх аж, як „остранение” (онезвичасне), „когеренция”, „іманенция”, „органске єдинство”, маю одредзени вредносни імплікації. Гоч кажде поновене читанє, не лем розличних суб'єктох, але и єдного істого суб'єкта, збогацує и преображує дожице и спознаванє діла, цо значи же вредносци об'єктивни прикмети предметох але ше актуалізую аж зоз контекстом, а цо, источасно, іще не значи же єдно зоз тих спознаньох не правдивше од других бо несумнівє же зоз преверйованьом думковей и поняцовой дошлідносци тих даскеліх спознаваньох можеме указац и доказац же при ніх розлични ступень фундаментарованосци у фактох діла.

3) Отадз, кед преверюєме ступень правдивосци або точносци єдного вредноснаго суду, за нас и контекст суб'єкта хтори вреднує односно спознава діло тиж вредносна категория. Бо од богатства и зложеносци контекста, не лем од думковей дошлідносци, и не лем од фундаментарованосци у сигналах імпліцитней поетики и фактох діла, завиши ступень и мера вредносци односно правдивосци и точносци самого суду вредносци. Зоз тим ше отвера питанє такволаного ідеального критичного контекста, а тото питанє вимага окремну розправу. З інсистованьом на дошлідносци думаня, по правилах логики, и з інсистованьом на пречисченосци поняцох зоз хторима окончуєме опис діла и на фундаментарованю суду у фактох текста — не закладам ше за дошлідни емпіризм (його оградченя и можлівосци ми познати). До того ми же би ше пренирела гевта основа думаня о ділу зоз хторей можлівє сигурнейше, зоз меншим числом премахох, указац роботу и богатство критичаровей інтуїції. Конечно, інтуїция єдини креативни механізм и у єгзактних наукох, гоч іх студій ситуації вельо фундаментарованши у фактох стварносци, а ціль спознаваня літературного діла ані не панованє зоз природу а ані не общене з богом. Правда, у критичней роботі вреднованя діла описованє його то гледанє поняцових еквівалентох, але не за стварносц и зладованє при-

роди, але за файту спознання хторе ані не інтуїтивне ані поняцове: воно уметніцке, а диференция специфика уметносци и літератури то гевта полнота хтора остава у свідомосци кед од пообщованя и згваряня пре практични потреби прейдземе на розчленьованє язика и швета у язичу бо: док дацо не існує не може ше повесц, але у уметносци и літератури не існує ніч док ше не пове на неповторюючи и індивідуалізовани способ.

4) Не можеме заобисц ані питанє одношеня іновациї и вредносци. Миру іновациї заш не можеме одредзиц без спатраня у хторей мири іновация мєня традицію. Високи ступень іновациї не гаранция вредносци, як цо ані прешенство у одредзеной іновациїней можлівосци літературней бешеди не обезпечує єдному ділу вельку вредносц. Висока міра іновациї муши ше витвориц знука структури діла, поєдинечного, и ту випитуєме літературни інтензитет, односно іновациїну вредносц, дзе пресудни ступень семантизації у рамикох цалосци діла — и аж теди можеме у равні поняцох синтези, яке поняце традиції, одредзиц место и значенє, вредносци єдней іновациї; але факт же діло уходзи до памєтаня як вредне аж кед здобудзе достаточну міру розлики у одношеню на діла пред новим існуючи. Медзитим, зоз вилучованьом мєри розлики єдного діла од других вше було почежкосци у потєрашніх методологічних приступох. Од „миметицких естетикох”, Аристотєла по Лукача и Веймана, по „математичних естетикох”, Бензеа и Мола, не удало ше нам вилучиц прецизну мєру індивідуалней розлики ані найзначнейших ділох шветовей літератури так же би ше вона прилапєла як неспорна, цо іще не значи же ше ту проблему вредносци и вреднованя не треба врацац (найновша, математична естетика става праве там дзе би ей мала почац робота індивідуалізації, зоз чим афірмация іновациї діла у ствари там дзе почина ей — естетики — немєц). Ту ше як значни указує и проблем перспективи. Црнянски ма предносц у одношеню на одредзєни іновациїни поступки у літературним оформлюваню спрам Фокнера, але тоти іновациї шветову славу принєсли Фокнерови а не Црнянскому. Друге питанє вязанє за двонапрямносц перспективи: чом мнє, хтори видзим вредносци и Црнянського и Фокнера, ані єден ані други не на тельо вельки же бим не могол одредзєного руского писателя коло ніх у істи час читац як велького, гоч сом источасно свідоми же тот руски писатель звонка свойого язичного подруча не значи вельо ані югославянскєй, а дзе шветовей літератури. А дошлідно думаючи, знавец югославянскєй и шветовей літератури зложи ше зо мнє же мєдзи емисійну моцу єдного діла у смислу впливу на шветово літературни цєки и його вредносцу не стої знак єднакосци, але кед будзе мушиц одредзовац место писательови, заш лем, по інерції зроби, водзаци старосц о велькосци, у смислу численосци народу хторому писатель припада, а мнє, кед коло Црнянського и Фокнера положим руского писателя, лем пре пристойносц не пове же сом нескромни або же сом уображєни шалєняк. Тиж так, верим же бим могол свойо становиско озбильно аргументовац. Значи то же у вреднованю літературних ділох дійствує єден моцни фактор авторєгулациї, предубєдзєных, чловєческих слабосцох, хтори

нас гаму́ю же бизме дошлїдно думали и дїйствовали. Праве прето морална димензия критичней активносци значна кельо и фахова.

5) У литератури неконтинуованого и пошвидшаного розвою, а руска праве така, дилема и як писац а, з тим, и як вредновац? За ступень надбудовац власну литературну традицију — та и далей појнц за просторами и рушаняма общей, шветовой литератури — чи буц там дзе и швет — але остац тераз без читачох и без потримовки у власним стредку? Скорей одвиту, ище два приклади: за исти писнї, мойо — слово конкретно о писньох „Конь” зоз, тераз, „Шпитальско-го шветла” и о 9. писнї зоз „Балади ланонского ладяра” хтора по сербски обявена под насловом „Вояк словох” а хтори ше нацїли у читанкох за 6. и 7. класу основней школи зоз сербским виучуючим язиком — у рускей критики гварене же су герметични, нерозумлїви и з розумом конструовани, док, сербскому язичному подручу вони доступни и младшому возросту и у нїх ше подцагуе їх емоционалносц. Други приклад тиж зоз особного искуства: за исти фахово тексти сдни твердзели же су пребарз академски, крути, а други були пребарз публицистични, шлебодни. За нас тераз не значне же хтори од тих вредносних судох точнейши, фундаментованши у фактох поединих текстох — а очиглядне же ше медзи собу виключую и по законох логики лем два можу буц правдиви — сцем повесц едно: зоз пременку контекста, традициї у хторих ше спатрала исти тексти, мєняли ше и вредносни суди о нїх. Позната можлївосц же ше єден литературни факт односно єдна литературна конвенция, тип метафори поведзме, реинтерпретуе на далким висшим уровню, мєняючи при тим значене з оглядом на контекст уровня. Можлївосц ше снуе на предпоставки же тота конвенция такволана „празна общосц”. Медзитим, литературне дїло не празна общосц але язични суперзнак — знак зоз одредзеним подручом значеньох и з нїм ше не случуе, при пременки контекста, традициї у хторей ше спатра, исте цо и зоз конвенцију. Прето ше при вредновању дїла рускей литератури муши читац сукцесивно шицки контексти: власного язика, югославянски, евентуално закарпатски лебо украински (зависно од старосци дїла), и европски односно шветови. Иншак ше здобува погришчна слика о вредносци поединечного дїла и не можу ше похопиц розвойни процеси рускей литератури. Коло того векшина читачох у истим дню може читац, поведзме, Лескова, Камия и Канюха, так же нет нїякого оправдана з єдними мєрадлами читац — голем кед слово о актуалней вредносци — Камия а з другима Канюха. Ту ше одрека, духовита иншак, пригварка хтора ми у єдней подобней нагоди упуцена же ше зоз тим вец сє „з дзелами штреляц на мухи”, дзе би руски писателе мали буц мухи а мєрадла шветовой литератури дзела. Литературни дїла ше не дзелї на „мухи” и „елефанти”, але на слабши чи лепши и уж кед наставаю и сцу жиц у истим чаше зоз шветовима — маю витримац єднаки мєрадла, иншак нач их читац або обявїовац. Зоз виповедзеного ше нагадуе и одвит на питане же як писац: так же би твор мал одредзену меру универзалних значеньох яки буду дацо значац и людзом других язичних подручох догод за нїх литература дацо значи.

6) У подобней нагоди гварел сом же литературне дїло мож видзиц у перспективи трох вредносцох: историйно-генетичней, розвойней и актуалней. Зоз историйно-генетичну вредносцу спатраме кельо едно литературне дїло вязане за историйну дружтвену стварносц часу у хторим настало, патрїме на миру у хторей ше може социализовац до стварносци часу наставања. У перспективи розвойней вредносци анализуеме поступки оформїовања дїла у рамикох историйней поетики, читаючи источасно шицки контексти односно традициї зоз хторима дїло возпоставя вязу. У перспективи актуалней вредносци анализуеме цо єдно литературне дїло, без огляду чи сучасне чи з прешлосци, одказуе нашому сучасному литературному сензибилитету и нашому сучасному животному и литературному искуству — поведзме, там дзе дакеди петраркистична лирика виволовала страсни любовни асоциациї, нам нешка виволую благи иронични ошмих бо ми, у одношеню спрам стредньовиковного похопїовања любовного бависка, пременели одношене, демистификуючи жену и женственосц — з надпомнучом, и то треба подцагнуц, же актуалну вредносц розпатра человек чия свидомосц, знане и талант на уровню знаня и свидомосци пауки о литератури у швецѣ у чаше кед ше думане формуе, хтори зна шицко цо ше о природи и функционованю феномена литератури може знац на горизонту фактох нешкайшого ступня їх розвитосци. Висока вимога, правда, але человек хтори сє судзиц и вредновац, окремѣ уметносц и литературу, муши ше єй повиновац кед жада остац морално чисти спрам себе и других. Хто провадзел уважно приказ тих трох становискох вредносци, могол заключиц и того: виходзище литературней критики то перспектива актуалней вредносци, а историйного преучовања литератури — перспектива историйно-генетичней и розвойней вредносци. То практично значи же би уметнїцка, литературна критика требала буц найблїжей проблему вредновања у ўзїтих смислу, так як ми то звикли од неї очковац, бо критичар забєра у тей перспективи у одношеню спрам нового поединечного дїла становиско будучносци — заїма го хторе дїло преже, хторе будзе одказовац дацо и литературному сензибилитету будучих генерацийох — док историчар литератури забєра становиско прешлосци, односно критицкей дистанци власней ситуациї спрам ситуацийох прешлосци. Пре становиско будучносци и перспективу актуалней вредносци литературного дїла могол повесц немецки филозоф марксистичней ориентациї: „Гомерово... слунко швици... лем теди кед у каждим историйним швитаню знова виходзи зоз широкого моря”. Ту треба гледац причиня ситуациї заложнєтого и неконтинуованого розвою, яка ситуация рускей литератури, голем нешка кед живи намагана же би ше вона превозишла. Як ше то може случовац? Случуе ше то прето, свидомо лебо несвидомо, субективно чи обективно, по смуги легчайшого и дошлебодзеного рушаня вшелїяк, же ше мишаю або занєдзбую перспективи вредносцох о хторих зме бешедовали, же ше миша становиско будучносци и становиско прешлосци у одношеню спрам нових, цо ше нешка зявюю, сучасних нам литературних творох, же писателе пишу и же ше друкую литературни твори хтори уж у чаше своего наставања и публикованя не можу витримац анализу зоз становиска актуалней вредносци, же су

уж у хвильки свого зявлюваня давна прешлощ за хтору зме ше у других литературох прешвечели же є мертва; без огляду, гворим, же напредок знаме же не лем будучим генераціям таки твор ніч не будзе одказовац, але уж литературному сензибилитету нашей генерації ніч не одказує. Значи то же ше зоз векшей часци руска сучасна литература не вреднує и публікує зоз становиска актуалней вредносци и будучносци, з уровня креативней моци, свідомосци, знаня и шлебоди нашого часу и сучасного югославянського дружтва, але зоз становиска неадекватного, историйного становиска прешлощци, примененого на сучасни литературни діла. А так би, обективно, не мушело буц.

7) За роздумованє и вреднованє литературних ділох знука школьскей системи, як специфични вид вреднованя, але далекоюжних пошлідкох бо испостредно пририхтує будучих трошительох и евентуално творительох литератури. Же би ше не репродуковали ситуації яки, гварели зме, муша буц, пре вимоги розвою, превозидзени. Думаю ту на одношенє спрам такволаней литератури за дзеци и тей за якихших „одроснутих”. Вскшина рускей литератури за дзеци ма минималну вредносц. Файта примененой уметносци, литература за дзеци под вигварку же зложеносц того швета поєдноставлює и приспособлює психичному и интелектуалному возрасту дзецох — найлегчейше постава место у хторим ше задоволюю ценюнди писательски амбиції и прикрива, схопно але заш лем превидно, творча яловосц и немоц. Од тих писательох и таких ділох маю лем чкоди и литература и дружтво, а цо найчешше, и дзеци, бо им ше охудобноє швет, искусство и директно примушує на заглуживанє. Виход и ришенє зоз описаней ситуації видзим у слідуємим. Велька векшина тей рускей литератури цо не за дзеци, ніби, виторена у рамикох поетики реализма, превидних є значеньох и часто у себе ноши, як то Данойлич наволує, наївну перспективу швета, цо у ствари вимоги и литератури за дзеци. И ту би тоту вельку групу ділох прерозподзелїц и положиц ю до основней школи. Конкретно то значи, поведзме, же Фейсову поезию за дзеци не понукац дзецом, але место ней понукац поезию зоз книжки „Клаше сущаце”. Исти случай ше одноши и зоз добру часцу творчосци класикох рускей литератури. Практично, лем твори Стрибера, Сопки, Канюха з часци, и гевтих писательох хтори маю зложенши поетики и чийо твори гледаю зложенши интерпретації, подрозумую возраст зоз зложеншим искусством живота и литератури. Писательох хтори ше занїмаю зоз велькими метафизичними питаннями, дзе у ствари праве царство литератури, ми маме так мало же бизме їх могли почицац зоз двома пальцями.

Зоз шицкого виповедзеного требало би заключиц:

вреднованє справди „знак думковей самостойносци и духовней шлебоди поєдинца”, але фундаментованє вредносного суду и думкова дошлідосц — знаки його узретосци.

Юлиан Тамаш

РУСКА ЛИТЕРАТУРА У КОНТЕКСТУ ЮГОСЛАВЯНСКЕЙ

Сообщене поднесене на Скупштини Дружтва за руски язык и литературу 31. януара 1981. у Новим Садзе

Пре два причини чувствуєме окрепну почечкосц дац гоч яки прилог на тему як наслов гутори. Пре першу причину же ище у новембре 1979. року у часопису за культуру, уметносц и дружтвени питаня „Поля”, котри виходзи у Новим Садзе, магистер Юлиан Тамаш обявел досц преглядну роботу под насловом „Литература руского языка у контексту югославянскей литератури”, та ше вшелїяк рушам по орубенцу можливого интерпретованя його тексту, опонованя даєдних його там винешених становискох, або можем скруциц до препотентного намаганя доплнїц його котри на тоту тему, з оглядом на його узше специализованє вироятно може и ма цо всеей повесц. Тиж так у обаваню же би мойо викладанє пребарз здавало на його, можем занедзбац уж приговорени факти котри вон на тот завод позберал на єдно место. Заш лем, мушим припознац же пре тото остатне спомнїте, моя улога олегчана.

Причина пре котру ми ше очекує приступ то факт же ше тема о котрей бешеда може одношиц на историйну димензию рускей литератури у контексту югославянскей литератури, значи, провадзене през приход Руснакох медзи Южних Славянох по нешка, або на други способ, дац лем пререз терашней хвильки. Найлогичнейша драга за котру ше у тей нагоди одлучуєм то тот: мац у оглядзе историйни цек, кельо наша литература за даскельо дзешатки роки свойого єствованя може раховац же виторела свою власну историю, та пробовац по власних сознаньох одредзиц точку у котрей ше вона у одношеню на сучасни югославянски литературни цек нешка находзи. Вшелїяк, то не будзе комплетно обгрунтованє приказованє терашней хвильки, але єдна обща и начална оцена.

Перши дотики

Незаобиходна рушаюца точка, кед ше бешедує о нашим языку, о нашей литератури, о нашей писменосци вообщє, о культури Руснакох, то зявене европски велькей фигури Гавриїла Костельника, того нашого ище вше непревозидзеного поета, приповедача, драмского писателя, филозофа, историчара, лингвиста и литературного критичара. Його подоба потераз непревозидзена не лем пре факт же уж тото цо зме нашлідзели после нього, створене з його духом на руским и украинским языку, але и пре вельо друге. Нажаль, то то друге ище вше не шицким нам доступне, а наше є уж пре саму природу свойого наставаня, односно пре походзєня його автора. Творене воно на горватским, польским, латинским и немецким языку — у велїх контактах и пестованю одредзеной культурней атмосфери и унапрямованю культурного розвою цо ше да пречитац зоз заостатей преписки и зазначених паметаньох и здогадованьох. Лем

нашо потераз скромни можливости, кадрово и сознайни, покус и наша незнаходливости, причина же не зробене вельо вещей на тим же би ше його діло третировало не лем як часц нашого, але и общецого-славянского культурного нацидства. Затераз ище вше мож повесц, так як цо у спомнугей роботы гугорел цитировани Юлиан Тамаш, же и там дзе дал очивисни прилог, три збирки поезии на горватским язичу, котри на цалком истим уровню як и поезия других до пред-модерней фази припознатих поетох, вон не горватски поета, не мено котре ше спомина у историй югославянскей литературы.

Але, могло би ше можебуц почац и скорей зявеня Костельника. Нитка з котру ше Руснаци, тутейши, бачванско-сримски, як су на-волани ище од часу Гнатюка непрерывно пробую вязац за дух под-небья у котрим пренашли свой други, конечно свой власни дом, по-прскруцована такой з початку доселеня, читае то зоз шорикох по-збераних народних приповедкох и писньох, стретаме там події, мо-тиви и подоби хтори очивисно з едней другей усней приповедки, з едного другого менталитету, з историй едного другого, або вещей на-родох з котрима Руснаци у тих ровниох, без огляду на вирску и язичну оградзеност у дотику. Яснейше, по той нитки мож шлїдзиц и зявене венчика „З мойого валалу“ (1904), першей авторскей кнїж-ки поезии на нашим язичу, од першей нашей драми „Сфтайова дзивка“ (1924), до першей Граматики бачваньско-рускей бешеди (1923. року).

Педаггичнейши вигледовач могол би попреплетац всеейности вязаи той першїй, односно шицкей тей Костельниковей творчости на нашим язичу з тедишнїма рушанями у литературох народох и народносцох у Югославии. Могол би препознац манири и мотиви тедишней европскей литературы, але вшелїяк би пришол до конеч-ного заключеня же то бул крочай напредок, але заш лем крочай за главним фронтом пребиваня литературы до будучности, литературы котра по поставаню у XX вику, але ше по сущности ище вше на-ходзи у XIX сторочу.

Культурни прелорд як националне освидомене

Факт же Руснаци аж 1919. року форму ю свой культурно-про-свитни союз, Руске народне просвитне дружтво „Просвита“. У сущности, було то клерикалне, на концу цалком правоориентоване дружтво, але водзаца моц Руснацох у культурі. Тото у ствари пот-вердзуе нашо твердзене о поженю Руснацох. Бо, народи Европи того тинюво романтичарске будзене националного культурного осви-доменя уж прешли у тим часе давно. Други балкански народи того мали децениями скорей. Швет ше почал обрацац на теми после на-ционалного освидоменя, на социалне, класне прерозподзельоване и освидомйоване. Але, як кед би сами почувствовали того заостава-не, Руснаци лем за даскельо роки спонтано вирастаю зоз датога ста-ну. О децению и пол узки рамки „Просвити“ постали недостаточ-ни. У жажди помишац ше зоз шветовима рушанями, зоз народзени-ма новима идеями, котри за велїх ище вше неясни але нестримовни, без огляду на велькост авторитета церкви, котра источно и сим-вол националней припадности, сную други национални культурни

союз. Без того толкованя напредок, було би нерозумлїве як ше слу-чело же една народност, зоз коло 20.000 припадниками, без правей писмености, без правей литературы и без традиций котра би була достаточна длуга же би обезпечела просто генетичне преносене з генераций на генерацию одредзеного духу, дзелї свойо слаби культур-ни и творчи моци.

Зявене Культурно-просвитного союзу Руснацох Югославии, од-носно попри новиных „Руски новини“ и новиных „Руска заря“, од-носно попри виходзенья календарох РНЦД и „Зарйових“ календарох — як свойофайтових алманахох за литературу, культуру и дружтве-ни питаня, було вираз нового часу, нажаль и пре обективно слабши кадрови и материални можливости, а з часци и пре факт же за діял-ност (на уж завжатим полю) остало по судьбоности хвильки недосц часу, було за руску культуру, писменост и литературу меней значле. Але, на другим боку, тот союз одбавел незаменлїву улогу революцій-ного указателя же то югославянски Руснаци лем часточка, же щикко ю-славянских народох и народносцох, но найважнейше, же су глибо-ко свидоми же то так и же не жадаю свою судьбу видзиц иншак и иншаку як цо то будзе судьба щикких других з котрима вони ведно жню, шею и жню хлеб котри ше миши и котри уж ютре буду дзелїц на еднаки фалатки.

Тот, предвойнови период, бурйови у каждом смислу, бурйово означел розвойну фазу нашей писмености и литературы, бул баржей обрацени на свойо нукашнї питаня, на свой власни розвой, и ро-зумлїве, прето мало отворели за литературу коло себе. Але, чи праве так було?!

Потреба буд з другима

Чувствуюци ше мали, недостаточни ані сами себе, а праве пре-то жадаюци вещей, того цо ма векшии коло себе, Руснаци досц вчас, у одношеню на свой позни початок, нацалги руки ту тому цо им найблизше. Здогаднїме ше, окрем скорей спомнугих можливостох и предпоставкох, же перша кнїжка зоз писнями за дзеци, котру ви-дал Янко Фейса „Пупче“ (1929. року) з добрей часци составена зоз прешпихох и то того цо у тим жанре, теди було найлєпше. Були то углавним Змайово писньочки, даедни з нїх и нешка непрежити. Источасно, було то залапане духовного маецку едного другого язич-ка, але и шанса же би ше приклад предочел и так похасновал за власни хасен — за угляд. Тото ше познейше ище як почувствовало, а у области дзєцинскей литературы аж и донедавна, та и нешка ше чувствує.

Нова Югославия, як заеднїца равноправних народох и народ-носцох, з розличну писменосту, культуру, традицию и язиками, при-несла нови живот щикким, та и Руснацом. История значи политични и економски збуваня, а литература щикко: цали живот. Прето є як шведок незаменлїва, та и кед бешедує о ступньох культурного розвою Руснацох, односно розвою литературы на руским язичу. Пер-ши повойново роки були роки кед щикко хибело, а кед ше вельо сцело, вельо робело, и з нешкайшей перспективи оценене, щикко цо ше могло — добре. У тедишнїм общим упатрованю на Восток, на

Советски Союз, попри сербскогорватского языка, російски язык за Руснацох бул „други блізки язык“, та перши кніжки котри видруковани у новей держави на руским языку таки яки тедишні революційни потреби диктовали. Були то, здогаднеме ше, приповідки о Лейпови, Назоров „Мині“, Гогольов „Тарас Бульба“, були ту и даєди дїла Чопича, Євтовича. Таки приповідки, таки писні и драми одвитовали общому розположеню, стретали ше и на боках „Рускоґо слова“, у народних календарох, „Рочней кніжки“, та у „Шветлосци“ у ей першим виходзеню. Зоз таким духом соцреализма писани скоро шицки приповідки еденац приповедачох, першим зборнику на нашим языку, наших приповедачох — „Одгук з ровніни“ (1961). Так ше то и швечело з оглядом же кніжка видата на чесц дваццпроцїни повстаня и революції.

Просто невіротно: за дваец перши уроки нови кніжки ше зявюю як случаї, поединечни, та су прави културни збуняня. За шицки дваец роки мож их легко начишлїц, меновац їх наслови, а за дваец остатні роки збува ше таки бурйови и нагли розвої же у такей едней роботі то неможливе. Не лем технично, не лем формално, але и сущно. Два остатні децениї у поровнаню зоз шицкими шейсцома, односно, аж осем децениями того вику, конечно цалим часом розвою нашеї писменосци и литератури випатраю як пошвидшана проекция едней филмскеї цалосци.

У тим остатнім периодзе ше окреме може замерковац нуканї, структурални пременки тей литератури. У тих двох децениях прежити два значни фази. У першій фазі соцреализем доживює же би бул усовершени (у наших мерадлох), а на ей концу (першого дзешецпроца) и напуцени. У другим дзешецпроцї, тим дньом цалком ище блізким, наша литература доживює два цалком контрастни часци. На початку чувствовац обезхрабрене зоз очивисним заоставаньом за общееюгославянским рушанями, односно аж и шветовима. Факт же тото виволане зоз вше частейшими можливосцями поровнованя котри углавним вше були на чкоду рускеї литератури. Медзитим, за даскельо роки тот у сущносци, за тих котри у ней творчо були залапени, досц неприємна фаза прежита. На концу того остатнього дзешецпроца наша литература дожила вецей припознаня, вона мала нагоду на вецей заводи ошведочиц ше же є у дзепоедних своїх найновших часцох исте цо и друга — з едним словом, правдива и ровнопевна часц литератури югославянских народох и народносцох.

Затримайме ше ище на хвильку на остатніх двох децениях. Перша часц того периоду почина такої после „Одгук з ровніни“, з першу авторску оригиналну кніжку после войни (яка пожертвовносц и яка права свидомосц сущного!), приповідками за дзеци Миколи М. Кочица „Крочаї“. Таку чесц достал теди барз млади, але очивисно за тото дозрети Микола М. Кочиц, котри зоз своїм прикладом дал наймоцнейши стимул творительом котри ишли за нїм по чаше (гоч по своїх рокох и своїх початкох гнетка и були пред нїм), а окреме тим цо теди були наймладши. Тих рокох зявює ше и Михал Ковач зоз кніжку „Мой швет“, грубу збирку поезії, и барз рижнородну, як кед би з ню сцел на шветлосц винесц шицко цо ше

през роки твореня у нїм назберало. Як найвисши досяг тей фази перша кніжка поета Дюри Папгаргая „Ту такої при шерцу“. Зоз не-напуценим традиционализмом, вон нащежар отвора дзвери новим виразом, формом и змистом у нашеї литератури и наявює ей едну иншаку будучносц. Шицко цо ше по конец тей децениї обявює (по 1964. рок, кед розпочате виходзене „Литературного слова“), аж по друге зявйоване „Шветлосци“, то у границох чийо досяги означел Папгаргаї. Правда, з даскелїма стихами, з даскелїма насловами, пробує ше єство тей младей литератури витаргац, прескочиц, але ноги на котри так швидко вона сцела стануц ище не були надосц увежбани, порихтани, досц черстви.

Здоганяне стредку

Перши успишнейши прескоки, зоз врацаньом до познатих и безпечних границох сигурносци традиционализма, зоз спомнутих рамикох направели даскельо мали кніжочки зоз едиції „Жридла“. Була то велька мудросц у задумки отвориц едицію младим, тим цо не маю надосц искуства, и ище су не афирмовани, але зато анї не обтерховани. Так пуцени нови витри же би покивали релативни мир у наших литературних крайох. Зоз свою „Романсу“ Мирослав Стрибер нагадал, але зоз „55 писнями“ потведзел же язык югославянских Руснацох способни поднесц шицки форми виражованя, же прима модерни вираз, же його дух жиє и теди кед ше пресадзи зоз бразди, кед ше зоблече зоз широких гачох, кед ше зоз глави оштригаю дзивоцки варґочи. Його задумку ище баржей розробел Юлиян Тамаш „Небо на колєнох“, а прешол аж и до експериментох з языкового боку зоз „Баладу панонского ладяра“, та на прикладзе указал єдинство традиції и модерного, красу старого у модерней применки. У прози таки поступок, меней з языкового, стилского, а вецей зоз змистового и структуралного боку применел Любомир Сопка („Жени самотни“). И конечно, Мирон Канюх, хаснуючи не барз части литературни жанр, драмски текст („Концерт за пса и шмеце“), придружел ше спомнутей тройки, та так поставени штири слупи за будинок сучасней, у правим смислу того виразу, литератури югославянских Руснацох, на котри ше може положиц закрице и под нього складац шицко цо далєй приходзиц. А далєй драга природна. Назад неможливе и каждодньово ше зявюю оригинални мена, дзекеди то лем варианти того цо ше видзи на сербскогорватским, румунским, словацким, словенским, чи других югославянских языкох, але у каждом случаю — пред дзешец роками непохоплїве.

З початком осмей децениї того вику за литературу югославянских Руснацох почала преламна фаза. У ней ше одразу велї почувствовали небезпечно. Було одразу ясне: за далєй потребне розчисциц зоз вецей нагромадзенима стварами яки у нашеї свидомосци и под-свидомосци очезовали здоганяне литератури яка ше пише у Югославії. У першим шоре, то була нужносц напуцованя скорейших авторитетох. То значело не однімац им права и чесц котри им припадаю, права же би и далєй писали традиційно, як научели и як ми на нїх научели, и чесц же праве так и тельо зробели, але видзиц же їх час прешол и же нови час гледа нових людзох и нови вираз.

Дзешка на меджи медзи німа и тима наймладшима, без огляду на роки по котрих би ше генераційно зложели, нашли ше тоти цо основу маю традицію, але розбиваю вонкашні форми и до змісту уноша урбаносц, место скорейшей форми першенство даваю суцносци, але ище вше су не способни до конца ю занедзбац, односно нательо з ню овладац же би була скоро невидліва под змістом. Тото ше удава аж остатней генерації. Остатню генерацію за тераз найгласнейше наявюе Наталия Дудашова, а шлідза ю два-три мена котри ище як окремно указали на свою подобу, не лем пред руску явносту, але и на югославянским плане.

И, тото цо ше по тераз не случовало, їм постава цалком нормалне. Вони там, на югославянским явиску, не ноша терху припадносци лем едней малей гарсточки, не чувствую же їх поезія односно проза, драма, очкодовани, прето же су писани на язiku котри векшини нерозумліви. Їх діла и у прекладзе тото исте цо и у оригіналу: вираз су сучаснок живота, яки у суцносци дорүшүе и доживюе кажди сучасни чловек нашей вецейнародней заедніци, та з тим и кажди Руснак. Ту суцносц же су розүмени и прилапени, не у язiku на яким пишу, ту суцносц же даєдни не розумліви и не прилапени, не пре худобство чи нерозумлівосц язика.

Тото цо ше гледа як перше то квалитет, вон ту або го нет. Гевто друге цо провадзи одредзени зміст, на остатку, мож и научиц. За тераз, значи, не маме страху же ше наша литература у контексту югославянскей затраци. Вона ше, тото цо зме жадали и теди кед зме верели же нашо намаганя не таки — злее до ней, постане заедніцка. Єдино же будзе писана на єдним, двоох, на трох чи вецей язикох. Як будзе потреби за ню, так ю пожадаю; як зме ю годни и будземе знац пласовац, так ю буду познац други. А вше частейше вибераме з вецей язикох и прекладаме на власни, жадни видзиц як то у поровнаю з нашима жрицловима ділами звучи. Так ше и учиме, а свой язык ламеме, мишиме, укладаме до нових фүрмох и з нїх доставаме нови форми. Нова форма, схопно зробена, а вериме же то надалей вше частейше будзе так (майме на розүме келї ше нашо млади и дзе шицко и цо уча) — будзе и нова краса.

За шицких тих котри не буду у можлівосци влапиц тот нови крочай остава место у исторії литературы, як зявеню, але вони вироянтно вецей не буду будучносц литературы на руским язiku яка уж ютре годна представяц югославянских Руснацох у нашей жеми та и звонка ней, з оглядом же ше непрерывно шири интересоване у швецце и за наш язык и за нашу литературу як найадекватнейши способ живота того язика.

Ирина Гарди-Ковачевичова

ОГЛЯДИ, ПРИКАЗИ И АНАЛИЗИ

НАРИС КОНЦЕПЦІЇ РОЧНІКА „ТВОРЧОСЦ”, ГЛАСНІКА ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ

Розпатраюци потерашні пейц числа „Творчосци”, гласніка Дружтва за руски язык и литературу, можеме шлебодно повесц же вони були одраз наших правдивих моцох и же у подполносци окончили свою функцію. Концепция потерашніх числох обєднївовала нашо потреби, з єдного боку, и нашо можлівосци, з другого.

Як знаме, потерашня концепция того гласніка предвидзела же би єдна часц була информативна, интерно-дружтвова, цо значи же би преїт тей часци кажди член мал увид до того цо Дружтво роби, хто у нїм шицко член, яки ше питаия ришовали у самоуправней структури Дружтва, т. є. у його секційох, комисійох, подружніцох, итд. Друга часц представяла трибину кождому членови Дружтва, або же би преїт нейшел свойо дүманя о роботі Дружтва, же би предкладац иницијативу за унапредзене роботи у Дружтве, итд.

Патрене у началє, така концепция, по нашим дүманю, у подполносци одвигүе и надалей. У гласніку треба и далей обявїовац написи котри би спадали и до групи информативного характера и до групи наукововигледовацкогo характера, або полемичного. А кед уж о полемики бешедуєме, вец мушиме наглашиц же би ю праве у тим гласніку требало иницировац. То би було вельо хасновитше як преїт средствох явного информования, бо вони доходза до рукох и людзох котрим язикова полемика мало позната та вец коментарю: „Цо ше ровню лем вадзице”! „Догварце ше уж раз и пишце по руски, так як бешедуєце!” Їм чежше зрозүмиц же язык живи, же ше з каждим днєм меня. . . Вони чую нови слова, не питаюци ше же одкаль походза. Їм важнейше значене тих словох и зміст того цо ше з нїма сообщүе.

Кед сцеме мац добре организоване наукове провадзене и розвой нашого язика, вец мушиме предпоставиц и наукову полеміку, у котрей би ше мож було з помоцу аргүментох закладац за применївоване одредзених нормох. У тих полемікох би требало фаворизо-

вац лем моц наукових аргуменцох, а не авторитет особох. (Кед того споминаме, не думаме же на тим плане потераз було хиби.)

Основне би було зложити ше же и будуца концепция „Творчосци” треба же би була розвивана у двох напрамох: а) интерни информатор членства; б) наукова и явна трибина членом Дружтва.

Зоз такей концепції би ше за кажде число утвердзело конкретни зміст. У кождим случаю, ту би мушели мац места кратши науково роботи зоз обласци языка, историї и теорії літератури, етнології и етнографії. Тиж так, требало би пошвениц одвитујуци простор вигледовацкей діялносци и друковац коментари и факсимили докуменцох (евентуално зоз змістом у целосци), же би були доступни и другим людзом котрих дотична наукова дисциплина интересуе.

Розуми ше, у рамикох гласніка би требало затримац рубрику „Правописни” чи „языково” поради. Медзитим, у рамикох теј рубрики би требало обявйовац лем змісти за котрима стоя одвитујуци структури Дружтва, а не поединци. Теди кед даедно питане розришене на сходзе лекторох, або Комисії за утвердзоване терминох, теди мож обявиц змісти у рамикох спомнутей рубрики. Медзитим, кед даеден поединец жада на подобну тему писац, то би требало обявйовац у рамикох Трибини Дружтва. То би бул источасно и знак же таке питане ище не було розпатране на схадзкох даедного зоз целох Дружтва и же воно подлегуе явней верификації.

У Новим Садзе, 20. децембра 1980. року

Дюра Латяк

ПРЕПАТРУНОК ЛИТЕРАТУРНИХ ПРИЛОГОХ У ЧАСОПISY „ТВОРЧОСЦ” 1975—1979.

Потерапні пейц числа часопису „Творчосц” котри видава Дружтво за руски язык и літературу у своей стаємней рубрики ПИТАНЯ ЛИТЕРАТУРИ принесли читачом 8 наслови од штирох авторох. Понеже константносц у кождим чишле спомнутаго часопису евидентуеме зоз по єдну або двома роботами, то можеме начишліц: у 1975. року Дюра Папгаргаї ше зявюе зоз насловом НОВ И РЕВОЛУЦІЯ У ЛИТЕРАТУРИ ЮГОСЛАВЯНСКИХ РУСНАКОХ, а Юлиан Тамаш зоз ТИПОЛОГИЮ УМЕТНИЦКЕЈ ПРОЗИ ГАВРИЛА КОСТЕЛЬНИКА НА РУСКИМ ЯЗЫКУ.

Юлиан Тамаш ше зявюе и у „Творчосци” ’76 з есейом ПРИПОВЕДКА ЮГОСЛАВЯНСКИХ РУСНАЦОХ, як и у виданю за 1977. рок, дзе му, у обробку Наталиї Канюховей, друковани виринок РУРАЛИСТИЧНА ПОЕЗИЯ У РУСКЕЈ ЛИТЕРАТУРИ, а котри вжати (и преложени) зоз його кніжки розправох обявеной на сербскогорватским языку.

Канюхова у истим рочніку учествуе зоз ПРИЛОГОМ ГУ ПРЕУЧОВАНЮ РУСКЕЈ ЛИТЕРАТУРНЕЈ ТВОРЧОСЦИ.

Рубрика ПИТАНЯ ЛИТЕРАТУРИ у часопису „Творчосц” ’78 знова виполнена зоз двома роботами мр Юлиана Тамаша: РЕВОЛУЦІЙНА ПОЕЗИЯ МИКОЛИ М. КОЧИША И НАЙКРАСШИ РУСКИ МЕДЗИВОЄНИ СОНЕТ. И зоз тима двома критичними огляднуцами, як и зоз уж спомнутима прилогами, Тамаш очиглядно найвреднейши сотрудник „Творчосци” чийо остатне число зоз 1979. року збогацене з ище єдним меном и ище єдним насловом. Отже, Ирина Гарди-Ковачевичова зоз ПРЕПАТРУНОМ СТАНУ ДЗЕЦИНСКЕЈ ЛИТЕРАТУРИ часточне пробуе ришиц єден зоз присутних проблемох у нашей літератури.

Очиглядне же Дюра Папгаргаї, Юлиан Тамаш, Наталија Канюхова и Ирина Гарди-Ковачевичова, приступајуци у рубрики ПИТАНЯ ЛИТЕРАТУРИ з рижних бокох праве гу питаньом и пражніном нашей літератури, по нешка, насампредз квалитативно, добре виполнели тоту рубрику. Будзе, медзитим, за будуцносц потребне ангажовац ище вецей сотруднікох же би ше достало цо вреднейши и за нашу літературу хасновитши анализи, есеї, критики, прикази и тому подобне. Кед би ше, наприклад, у идущих числох нашего часопису вецей обявйовало ище не обявени твори наших авторох зоз блізшей и дальшей прешлосци, односно фотокопировало пренайдзени літературноисторийни документи, сигурно же бизме шицки достали лепши увид до пренайдзених докуменцох. Тиж так нет причини же би ше на бокох „Творчосци” не обявйовало роботи, або пририхтујуци роботи, на приказу творчосци и биографії даедних наших познатих писательох (як цо ше, наприклад, тераз пририхтуе зборник работох Осифа Костелника або як цо ше будзе, виројатно, пририхтовац зборник творох Силвестера Саламуна). Виројатно же би требало роздумовац о ище даедних новинох котри би уподполнели рубрику Питаня літератури.

У Новим Садзе, децембра 1980. року

Владимир Бесермині

„ТВОРЧОСЦ” 1975—1979

— Язычни питання —

Задумка Редакції гласніка Дружтва за руски язык и літературу „Творчосц” 1975. року, после констатацийох же публикації котри до теди виходзели на нашим языку були, з найвекшей часци, информативного характера и белетристичного, же би статї наукового характера, розправи, студії, есеї вязани за проблеми русинистики (языка, літератури и фолклора), рукописни материяли, преписки значних особох за наш язык и літературу, жридла, документи и рижни други материяли з обласцох діялносци Дружтва не требали

буц розшати, але мац свойо место у публікації чисто наукового профіла — у подполносни реализована.

Пейц числа „Творчосци” котри пред нами зоз своїма стаемними рубриками як цо: Питаня языка, літератури, етнології, Огляднуца и прикази, Питаня ономастики, Прилоги, Хроніка Дружтва и Додаток — з терминами и виразами котри розришени у преїдзеним периодзе, найлешпе потвердзую же Дружтво за руски язык и літературу зазберує коло себе наукови потенцияли котри провадза и буду систематично, дошлїдно, обективно и компетентно провадзиц розвой и конституоване языка и літератури.

Дваец обявени роботи з обласци языка, чийо авторе познати мена не лем у нашей але и у югославянскей и иноземней лингвистичней творчосци (др Пешикан и др Дуличенко), як и добри фавовци и познавателе нашого языка (професор Надь, професор Рамач, професор Сопка, Микола Скубан и Дюра Латак) нашли свойо праве место и у велім допомогли же би сучасни рушаня у лингвистики постали доступни и нашей читательней публики.

У наступним периодзе би було добре кед би ше у тей рубрики (або у даедней другей) пашли роботи з исторії нашого языка, компаративно з языками з истей групи языкох або роботи котри би були резултат контрастивних випитованьох сербскогорваского языка як языка стредку и нашого языка.

Понеже недостаток векшого правопису або дополненя иснуюцого — евидентни, не було би згоршого виокремиц рубрику 3 правопису, дзе би нашли место роботи членох Комисії за виробок Правопису, котра би подзелела роботу по обласцох и парциально обявйовала розришени проблеми котри би познейше були обединени.

Питаньом етнології у перших трох числох пошвечена одвигуюца увага. Прилоги з тей обласци у остатніх двох числох не заступени, цо би надалей не требало препуциц.

Хроніка Дружтва обявена у шицких пейцох числох „Творчосци”, Додатки ест три, з тим же вони у двох числох облапени у рубрики Прилоги.

Огляднуца и прикази ест у трох числох; тоту рубрику би ше могло дополніц так же би мала назву: Огляднуца, прикази и рецензії и у ней би могли буц обявени найлешпи рецензії на кніжки и учебніки у датим чаше, котри би понукло Видавательне оддзелене при „Руским слове” и Руска редакція Завода за издаванє учебнікох.

Чкода же зме з ономастики мали нагоду пречитац лем одну роботу, а цо ше дотика Додатку котри приноци нови розришени термини и вирази, вон би, реално, могол буц обсяжнейши, бо ше за еден рок, пре нагли потреби, розриши вельо вецей проблеми, лем вони не регистровани благочасно.

У Новим Садзе, 20. 12. 1980. р.

Гелена Медешова

ПРИЛОГИ

ЕДНО НЕПОЗНАТЕ ПИСМО ГАВРИЛА КОСТЕЛЬНИКА ДЮРОВИ БИНДАСОВИ

Од 1967. року, кед почало публиковане преписки Гавриїла Костельника¹, импозантне число писмох (28) Дюрови Биндасови (1877—1950), першому редакторови „Руского календара” и визначному културному работнікови медзи двома шветовима войнами, кладзе Биндасово мено на перше место у богатеї преписки основоположніка сучасного руского літературного языка и рускеї уметніцкеї літератури.

Але, гоч Костельниково писма Биндасови² змістово найкомплетнейши и даваю релативно цалосну слику о творчих преокупацийох оца нашого писаного слова у зериодзе 23 рокох (од 1918—1941. рок), тота преписка ноши у себе и одредзени пражніни. То ше у першим шоре одноши на час од 1930—1936. рок, зоз котрого нам не остало ані едно Костельниково писмо Биндасови, голем не у особох у котрих ше зачували други Костельниково писма. Тот факт вимага од нас же бизме з окремноу увагу предлужели вишлїдзоване нових писмох, и то як тих Биндасови, так и другим особом з котрима ше Костельник дописовал. Скромни резултати, яки барз части при такеї работи, не шму буц препречене у наиходзацим периодзе; на ніх вше треба раховац, бо вони як неписане правило котре едино систематична работа годна оправдац. Праве прето, перше обявйоване и того Костельникового писма треба похопиц голем на два способи: як прилог пополньованю хронологийного ланцу Ко-

¹Публиковане преписки Гавриїла Костельника започал Микола Мушинка з роботу Листування Г. Костельника з В. Гнатюком, „Шветлосц” Нови Сад, ч. 3/1967, с. 161—177.

²Потераз познати Костельниково писма Биндасови обявйовани на три заводи, и то по тим шоре: Роман Миз, Гу „Хроніки едного часу” (2), „Шветлосц” Нови Сад, ч. 4/1969, с. 342—353; Микола Цап, Писма Гавриїла Костельника Дюрови Биндасови (1), „Шветлосц” Нови Сад, ч. 2/1978, с. 284—295; Микола Цап, Писма Гавриїла Костельника Дюрови Биндасови (2), „Шветлосц” Нови Сад, ч. 3/1978, с. 453—462.

стельникових писмох Биндасови и як практичне potwierджене оправданосци смисла дальшого публікованя Костельниковей преписки.

Пристаючи з таких позиційох и гу другим Костельниковим рукописом (автографом), неминовно приходзимо до спознаня же конечни цель цалей нашей роботи не механічни собир Костельникових автографох, розличних по природи и часу наставаня, але наукова основа за критичне видане всевкупних літературних творох Гавриїла Костельника на руским язикю, необхідне у нешкайшим часе високих досягох сучасней науки о літературі. Медзитим, за критичне видане всевкупних літературних творох едного писателя, як познате, не досц лем позберац шицки автографи познатих насловох котри представляю остатне жадане авторово. Потребне вельо вещей, а найглавнейше винайсц и уклучиц до такого виданя шицки тоти роботи, на першим месце літературного профіла, котри до того часу або вообщє не були познати, або ше за ніх лем по насловох знало, але як цалосци не були доступни явносци.

Судьба Костельниковей поеми „Жалосцинки — серенчи и милей” (скоро 100 боки рукопису, на каждми з ніх по 20—22 стихи), яка ше у цалосци зачувала у Ленінградским одделеню архиви Академії наукох СССР (Фонд О. О. Шахматова 134, опис 2, едінка чуваня 84),³ добра ілюстрация стану нашей свідомосци о потреби обявляваня таких и подобних рукописох, бо, най надломнеме, од часу кед зме дознали же тотя поема зачувана и дзе ше находзи, прешли уж полни 10 роки, а вона и по нешка ище не обявена.⁴ Треба ше надавац же нароснути потреби и окреми интерес яки у остатні час панує за такима роботами, як у рамикох нашей історії літератури, так и у рамикох науки о язикю, буду тот конструктивни фактор котри ситуацию конечно времена на лепше, оможлівуюци на тот способ благочасне витворене винешених ідейох.

Писмо Гавриїла Костельника Дюрови Биндасови, писане з Львова 27. V 1924. року, нешка власносц Дюри Биндаса младшого з Нового Саду. Щиро му дзекуєме за дзеку яку указал даваюци нам го на хасноване.

Костельниково скрачене та випущену цифру у датуме розодкриваме у квадратних заградзеньох. Толкованя у форми фуснотох гу писму — нашо.

Микола М. Цап

³ Опать: Йосип Дзендзелівський, *Сторінка з історії вивчення говорів та літератури бачванських українців*, „Шветлосц” Нови Сад, ч. 3/1969, с. 250.

⁴ У книжки вибраней поезії Гавриїла Костельника *Поезия на бачванско-сримским руским літературним язикю* („Руске слово” Нови Сад 1970, с. 96—99) обявена лем една мала часточка зоз поеми *Жалосцинки — серенчи и милей*, и то не на подстави Костельникового рукопису цо ше чува у Ленінградским одделеню архиви Академії наукох СССР, але на подстави фрагментох рукопису котри достати од Игора Герети, старшого наукового сотрудика Тернопольского завичайного музею (СССР), як и цитатох зоз студиї Володимира Гнатюка *Поетичний талант між бачванськими русинами* („Літературно-науковий вістник” Львов 1904, кн. X, с. 174—188).

Мили Дюро!

Ту Ци є, та маш! Ище сом не писал писню на „замовленє”, але владикови мұшим.¹

Як же було у Керестуре на Кирбаю?² Финно чи финко? Я вера бим уж сцел пойсц гу Вам, але не мож, як уж знаш. Заш ше одцагне голем на рок.

„Ефт[айову] дзивку”³ преписуєм — але то за мене барз велька мұка. Єст цо преписовац. На вакації ше виберем оздаль до Славска⁴ (цо под Лавочним) у горох.

Тельо сом Ци „вибубновал” — „вещей не мам ніч”. А Ти одпиш: чи ши приял писмо з писму, же бим бул мирни.

Поздрав! Коньчим, бо мам иньшу пилну роботу.

27. V. [1]924.

Твой Габор

ДВА ПРИЛОГИ ІСТОРИЇ КЕРЕСТУРСКОЙ ШКОЛИ У 19. СТОРОЧУ

Сотрудицтво Войводянского музею и Дружтва за руски язик и літературу мало у прешлим року за цель окончиц даедни вигледовацки роботи з історії нашого народу. З тей нагоди було ми оможлівене почац вигледоване у парохиялней архиви у Руским Керестуре, дзе сом пренашол векше число архивного матеріялу хотри, наздавам ше, опветлі пар боки у нашей історії. Едну часц пренайдзеного матеріялу сом фотокопирал, а обробени матеріял мам намиру обявлю-

¹ Гавриїл Костельник ма на уваги свою писню *Нашому Владикови* (Преосвященому Дионизови на 10. рочніцу його владичества) котра обявена у Руским календаре за 1925. рок, с. 1—2. Автограф тей писні нешка власносц Дюри Биндаса младшого у Новим Садзе.

² Кирбай у Руским Керестуре бул 22. мая; значи, по старим (юлианским) календаре 9. мая.

³ Перша драма на язикю югославянских Руснацох, Костельникова трагедия на пейц акти *Ефтайова дзивка* (Ср. Карловци 1924), обявена як окреме видане у библиотеки Руского народного просвітеного дружтва, и то як перша книжка тей библиотеки. Автограф тей драми нешка власносц Дюри Биндаса младшого у Новим Садзе.

⁴ Славске — валал варошского типу у стрийским районе, Львовска обласц (Українска ССР).

РАХ

Зверху Активного и Пасивного Станю школно-

Число	капитал		Стан Активный	И н т е р е с							
	ф.	х.		доходзи		плацел		длужен			
				ф.	х.	ф.	х.	ф.	х.		
1.	120	.	У Пап (Петрань) Янка 2. I 1870. Интерес од 2. I 1870. до 31. XII 1870.	7	20	7	20				
2.	72	.	У Надь (Бандурик) Ми- хала 2. I 1870. Интерес од 2. I 1870. до 31. XII 1870.	4	32	4	32				
3.	8	.	У Виславски Георгия 2. I 1870. Интерес од 2. I 1870. до 31. XII 1870.		48					48	
	200		Сума..... Йоан Санич в. р. Парох Арва Дюра биро в. р. Пап Дюра в. р.	12	.	11	52	.		48	

У Н К И

-фондационалних пенезох на рок 1870.

Число	Стан Пасивний	видаток	
		ф.	х.
1.	На потребни папир		20
2.	Ради получения школних кнїжок на почти за пи- смо платил.		25
3.	Худобним школним дітем роздал.	1	6
4.	Усиловнейшим дітем по ексаменту роздал.	1	
5.	Руководителю за Рахунки и труд 1 ф. %.	2	
	Сума	4	51
	Рекапитуляция		
	Прияло ше препомянутим способом	11 ф.	52 х.
	Видало ше " "	4 ф.	51 х.
	Остаток приде до 1871. Рачуну	7 ф.	1 х.
	Во Керестури дня 31. Декемврия 1870.		
	Петр Кузмяк в. р. Руководитель фонда.		

РАХ

Зверху Активного и Пасивного Станю школно-

Число	капітал		Інтерес					
	Стан Активний		доходзи		платецл		длужен	
	ф.	х.	ф.	х.	ф.	х.	ф.	х.
1.	120		Останок з прешлого року У Пап (Петрань) Янка 2. I 1870.					
2.			7 20		7 1		7 20	
3.			Інтерес од 2. I 1871. до 31. XII 1871.					
3.			4 32		4 32			
4.	8		99				99	
	200		12	51	11	33	8	19
			Сума приятку..... Йоан Санич в. р. Парох Арва Дюра биро в. р. Пап Дюра в. р.					

УНКИ

-фундационалних пенезох на рок 1871.

Число	Стан пасивний	видаток	
		ф.	х.
1.	Старшим хлапцом по место хорого магістра школу допатрала: Колошняй М., Кетелеш Д., Деметрович, Виславски Д., Гудак В., Кузмяк Яни.	1	70
2.	Худобнейшим хлапцом.	1	
3.	За купену рахункову кніжку для школи		30
4.	Руководителю за рахунки и труд.	2	
	Сума видатку	5	
	Рекапітуляция		
	Прияток чинить	11 ф. 33 х.	
	Видаток чинить	5 ф.	
	Останок на рок 1872.	6 ф. 33 х.	
	Во Керестури дня 31. Декемврия 1871.		
	Петр Кузмяк в. р. Руководитель фонда.		

РАХ

Зверху Активного и Пассивного Станю школно-

Число	капітал		Стан Активний	Інтерес							
				доходзи		плацел		длужен			
	ф.	х.		ф.	х.	ф.	х.	ф.	х.		
1.			Останок со 1871. рока.			6	33				
2.	120		У Пап (Петрань) Янка Интерес од 2. I 1871. до 31. XII 1872.	14	83 $\frac{1}{4}$			14	8 $\frac{1}{4}$		
3.	72		Надь (Бандурик) Михал Интерес од 31. XII 1871. до 31. XII 1872.	4	32			4	32		
4.	8		У Виславски Георгия Ин- терес од 2. I 1870. до 31. XII 1872.	1	53			1	53		
	200		Сума..... Йоан Санич в. р. Парох Арва Дюра биро в. р. Пап Дюра в. р.	20	68 $\frac{1}{4}$	6	33	20	68 $\frac{1}{4}$		

УНКИ

-фондационалних пенезох на рок 1872.

Число	Стан пасивний	видаток	
		ф.	х.
1.	Мудри Янкови цо два тижні школу допатрал дал.	3	
2.	Писах до Пешту ради книжок платил на почти порто.		25
3.	Руководителю за рахунки и труд.	2	
	Сума	5	25
	Рекапитуляция		
	Присток роби	6 ф.	33 х.
	Видаток роби	5 ф.	25 х.
	Останок на рок 1873.	1 ф.	8 х.
	В Керестури дня 31. Декаembra 1872.		
	Петр Кузмяк в. р. Руководитель фонда.		

Р А Х

Зверху Активного и Пассивного Станю школно-

Число	капитал		Стан Активный	И н т е р е с							
				доходзи		плацел		длужен			
				ф.	х.	ф.	х.	ф.	х.		
1.			Останок 1872. рока.			1	8				
2.	120	.	У Пап (Петр) Янка. Ин-терес од 1. I 1871. до 31. XII 1873.	22	92 $\frac{1}{4}$			22	92 $\frac{1}{4}$		
3.	72	.	У Надь (Бандурик) Ми-хала. Интерес од 31. XII 1871. до 31. XII 1873.	8	90			8	90		
4.	8	.	У Виславски Георгия. Интерес од 2. I 1870. до 31. XII 1873.	2	10 $\frac{1}{4}$			2	10 $\frac{1}{4}$		
	200		Сума приятку..... Йоан Санич в. р. Парох Арва Андри биро в. р. Пап Дюра в. р.	33	92 $\frac{2}{4}$	1	8	33	92 $\frac{2}{4}$		

У Н К И

-фундационалних пенезох на рок 1873.

Число	Стан Пассивный	видаток	
		ф.	х.
1.	За два писма до Унгвару ради получения школ-них книжок порто платил.		50
2.	Едно писмо ради получения книжок писах до Будимской Всеучилищной печатни платил порто.		32
3.	Худобнейшим детем видах.		26
Рекапитулация			
	Прияток робить	1 ф.	8 х.
	Видаток робить	1 ф.	8 х.
	Останок на 1874.	- ф.	- х.
	В Керестури дня 31. Декемвриа 1873.		
	Петр Кузмяк в. р. Руководитель фонда.		

РАХ

Зверху Активного и Пасивного Станю школно-

Число	капитал		И н т е р е с					
			доходзи		плацел		длужен	
			ф.	х.	ф.	х.	ф.	х.
1.			Останох з року 1873.					
2.	120	.	У Пап (Петрань) Янка Интерес од 31. XII 1871. до 31. XII 1874.					
			31	50	31	50		
3.	72	.	У Надь (Бандурик) Ми- хала. Интерес од 31. XII 1871. до 31. XII 1874.					
			13	$75\frac{2}{4}$	13	$75\frac{2}{4}$		
4.	8	.	У Виславски Дюри. Ин- терес од 2. I 1870. до 31. XII 1874.					
			2	71			2	71
	200		Сума приятку					
			47	$96\frac{2}{4}$	45	$25\frac{2}{4}$	2	71
			Йоан Санич в. р. Парох					
			Арва Андри биро в. р. Пап Дюра в. р.					

У Н К И

-фондационалних пенезох на рок 1874.

Число	Стан Пасивний	видаток	
		ф.	х.
1.	За 4. Служби Пан Отцу и дзиякови по 3 ф.	12	.
2.	За 4 Служби двом учителям по 40 кр. одному	3	20
3.	За медайки и образки дзецом купени	1	90
4.	За кнїжки для архива купени папир тинту	8	71
5.	За званични писма ради кнїжок до Будима, Пе- шту, Пряшова, Унгвара, Лемберку, молбеницу до министра разом	4	86
6.	Децом худобним даров. 4. буквар. по 20.		80
7.	Хлапцом усиловнейшим видал.	2	5
8.	Руководителю за труд у Рахунки 1873. и 1874. рочии.	4	
	Сума видатку	37	52
	Рекапитуляция		
	Приятку ест	45 ф. 25 $\frac{2}{4}$ к.	
	Видатку ест	37 ф. 52 к.	
	Остаток на рок 1875.	7 ф. 73 $\frac{2}{4}$ к.	
	В Керестури дня 31. XII 1874.		
	Петр Кузмяк в. р. Руководитель фонда		

Р А Х

Зверху Активного и Пассивного Станю школьно-

Число	капитал		Стан Активный	Интерес							
				доходзи		плацел		длужен			
				ф.	кр.	ф.	кр.	ф.	кр.		
1.			Остало у каси з року 1874.			7	$73\frac{2}{4}$				
2.	120		У Петрань Янка. Интерес од 31. XII 1874. до 31. XII 1875.	7	20			7	20		
3.	72		У Надь Бандурик Миха-ла. Интерес од 31. XII 1874. до 31. XII 1875.	4	32			4	32		
4.	8		У Виславски Дюри. Ин-терес од 31. XII 1874. до 31. XII 1875.		$7\frac{1}{4}$			2	$87\frac{1}{4}$		
	200		Сума приятку Andri Laboš в. р. Parochus Loci Arva György biró в. р. Югас Дюра в. р.	14	$\frac{1}{4}$	7	$72\frac{2}{4}$	14	$39\frac{1}{4}$		

У Н К И

-фондационалних пенезох на рок 1875.

Число	Стан Пассивный	видаток	
		ф.	кр.
1.	За кніжку Историческя черти Угорс.: для Архива	1	
2.	За два писма ради кніжок на пошту видал	.	20
3.	За кніжку План учебный	.	20
4.	За краткое наставления красного писания	.	79
5.	За Литургический Катихис для Архива	1	20
6.	За кніжку Зборник краткий для архива.	1	.
7.	За кніжку Упражнения ума и речи.		30
8.	За кніжку Руководство ку 1. читанки.		22
9.	За кніжку Упутствие наставления новой мери.		60
10.	За манипуляцию труд.	2	
	Сума видатку — — —	7	51
	Рекапитуляция		
	Приятку ест — — — — 7 ф. $73\frac{2}{4}$		
	Видатку ест — — — — 7 ф. 51		
	Остава у каси на 1876. — ф. $21\frac{2}{4}$		
	В Керестури дня 31. XII 1880. Петр Кузмяк в. р.		

РАХ

Зверху Активного и Пасивного Станю школно-

Число	Главне		Стан Активний	Интерес							
				доходзи		плацел		длужен			
	ф.	кр.		ф.	кр.	ф.	кр.	ф.	кр.		
1.			Остало у каси з року 1875.					21	$\frac{2}{4}$		
2.	120		У Петран Янка. Интерес од 31. XII 1874. до 31. XII 1876.	14	$83\frac{1}{4}$			14	$83\frac{1}{4}$		
3.	72		У Надь Бандурик Михала. Интерес од 31. XII 1874. до 31. XII 1876.	8	90			8	90		
4.	8		У Виславски Дюри. Интерес од 31. XII 1870. до 31. XII 1876.	8	$52\frac{2}{4}$			3	$52\frac{2}{4}$		
	200		Сума приятку... . . . Andri Laboš в. р. Parochus loci Arva György bíró в. р. Югас Дюра в. р.	27	$26\frac{3}{4}$			27	$26\frac{3}{4}$		

УНКИ

-фундационалних пенежах на рок 1876.

Число	Стан Пасивний	видаток	
		ф.	кр.
	Ніч ше не видало.		
	Рекапітуляция Приятку — — - ф. 21 $\frac{2}{4}$ кр. Видатку — — - ф. - кр.		
	Остава у каси на 1877. - ф. 21. $\frac{2}{4}$ кр. В Керестури дня 31. XII 1880. Петр Кузмяк в. р.		

РАХ

Зверху Активного и Пассивного Станю школно-

Число	Капитал		Стан Активный	Интерес								
				доходзи		плацел		длужен				
	ф.	кр.		ф.	кр.	ф.	кр.	ф.	кр.			
1.			Остало у каси з року 1876.									
2.	120	.	У Петрань Янка. Интерес од 31. XII 1874. до 31. XII 1877.	22	92 $\frac{1}{4}$			22	92 $\frac{1}{4}$			
3.	72	.	У Надь Бандурик Михала. Интерес од 31. XII 1874. до 31. XII 1877.	13	75 $\frac{2}{4}$	8	90	13	85 $\frac{2}{4}$			
4.	8	.	У Виславски Дюри. Интерес од 31. XII 1870. до 31. XII 1877.	4	21 $\frac{3}{4}$			4	21 $\frac{3}{4}$			
	200		Сума..... Andri Laboš в. р. Parochus loci Arva György biró в. р. Югас Дюра в. р.	40	89 $\frac{1}{4}$	9	11 $\frac{2}{4}$	31	99 $\frac{2}{4}$			

УНКИ

-фондационалних пенезох на рок 1877.

Число	Стан Пассивный	видаток	
		ф.	кр.
1.	Коч до Кули по книжки и на почти.	1	57
2.	Хлапцом старшим.		50
3.	Пан Отцови на Службу.	3	.
4.	Манипуланту за 1876 рок.	2	.
	Манипуланту за 1877 рок.	2	.
	Сума видатку	9	7
	Рекапитуляция		
	Приятку ест — — 9 ф. 11 $\frac{2}{4}$ кр.		
	Видатку ест — — 9 ф. 7 кр.		
	Остало у каси на 1878. - ф. 4 $\frac{2}{4}$ кр.		
	В Керестури дня 31. XII 1880.		
	Петр Кузмяк в. р.		

Р А Х

Зверху Активного и Пасивного Станю школно-

Число	Главне ф. х.		Стан Активний	И н т е р е с															
				доходзи		плацел		длужен											
				ф.	кр.	ф.	кр.	ф.	кр.										
1.			Остало у каси з року 1877.																
2.	120		У Петрань Янка. Инте-рес од 31. XII 1874. до 31. XII 1878.	31	87 $\frac{3}{4}$	20		11	87 $\frac{3}{4}$										
3.	72		У Надь Бандурик Миха-ла. Интерес од 31. XII 1876. до 31. XII 1878.	9	46 $\frac{3}{4}$			9	46 $\frac{3}{4}$										
4.	8		У Виславски Дюри. Ин-терес од 31. XII 1870. до 31. XII 1878.	4	95			4	95										
	200		Сума приятку. Andri Laboš в. р. Parochus loci Arva György bíró в. р. Югас Дюра в. р.	46	29 $\frac{2}{4}$	20		26	29 $\frac{2}{4}$										

У Н К И

-фундационалних пенезох на рок 1878.

Число	Стан Пасивний	видаток	
		ф.	кр.
1.	Пан Отцови на Службу за 1875. 1876. и 1878.	9	.
2.	За 16. таблиц образцевих ку натуралней.	4	80
3.	За книжочку Слава Исусу Христу для Архива.		30
4.	За аркунш збудина или журналы в школу и (нечитке) и про:	1	96 $\frac{2}{4}$
5.	На Крачуне школяром роздал.	1	55
6.	Манипуланту плаца.	2.	
	Сума видатку	19	61 $\frac{2}{4}$
	Рекапитуляция		
	Приятку ест — — 20 ф. 4 $\frac{2}{4}$ кр.		
	Видатку ест — — 19 ф. 61 $\frac{2}{4}$ кр.		
	Остало у каси на 1879. - ф. 43 кр.		
	В Керестури дня 31. XII 1880.		
	Петр Кузмяк в. р.		

РАХ

Зверху Активного и Пасивного Станю школно-

Число	капитал		Стан Активный	И н т е р е с							
				доходзи		плацел		длужен			
	ф.	х.		ф.	х.	ф.	х.	ф.	х.		
1.			Остало у каси з року 1878.				43				
2.	120	.	У Петрань Янка. Интерес од 31. XII 1877. до 31. XII 1879.	19	79	19	39	.		40	
3.	72	.	У Надь Бандурик Михала. Интерес од 31. XII 1876. до 31. XII 1879.	14	35 $\frac{2}{4}$	8	90	5		45 $\frac{2}{4}$	
4.	8	.	У Виславски Дюри. Интерес од 31. XII 1870. до 31. XII 1879.	5	72 $\frac{3}{4}$			5		72 $\frac{3}{4}$	
	200		Сума приятку.	39	87 $\frac{1}{4}$	28	72	11		58 $\frac{1}{4}$	
			Andri Laboš в. р. Parochus loci								
			Arva György biró в. р.								
			Югас Дюра в. р.								

У Н К И

-фундационалних пенезох на рок 1879.

Число	Стан Пасивный	видаток	
		ф.	кр.
1.	За папер гинту и другия потреб: для манипул(анта).	.	68
2.	Кніжки достали ише 1877. дармо: Бодонь, Кирда Илько, Бурчак Иля, Мудри Иля. У суми.	1	54
3.	Кніжки добили у 1879. Чижмар сирота, Дудаш Янко, Кашай, Варга, Гудак.	1	54
4.	Пан Отцови на Службу.	3	.
5.	На Сегедин дал сом.	1	.
6.	Хлапцом надзорником и худобнейшим на теки	1	50
7.	За 12. аркуши на порто и журналы школски.	.	60
8.	За купени атлас и магнетичней стрилки за школу.		86
9.	У школским послу до Кули за коч.	1	.
10.	Манупуланту.	2	.
	Сума видатка — — —	13	72
	Приятку ест — — 28 ф. 72 кр.		
	Видатку ест — — 13 ф. 72 кр.		
	Остало у каси 1880. 15 ф. — кр.		
	В Керестури дня 31. XII 1880.		
	Перт Кузмяк в. р.		

РАХ

Зверху Активного и Пасивного Станю школно-

Число	Главне	Стан Активний	И н т е р е с					
			доходзи		плацел		длужен	
			ф.	кр.	ф.	кр.	ф.	кр.
1.		Остало у каси з року 1879.			15	.		
2.	120	У Петрань Янка. Интерес од 31. XII 1879. до 31. XII 1880.	7	22 $\frac{2}{4}$			7	22 $\frac{2}{4}$
3.	72	У Надьбандурик Михала. Интерес од 31. XII 1878. до 31. XII 1880.	10	10			10	10
4.	8	У Виславски Дюри. Интерес од 31. XII 1870. до 31. XII 1880.	6	53			6	55
	200	Сума..... And. Laboš v. p. Parochus loci Arva György bíró v. p. Югас Дюра в. р.	23	87 $\frac{2}{4}$	15	.	23	87 $\frac{2}{4}$

У Н К И

-фондационалних пенезох на рок 1880.

Число	Стан Пасивний	видаток	
		ф.	кр.
1.	Киш Мариї Митро кнїжку, Паланчай Мих. Ковач Мих. и Няради Янко: и проч.	2	04
2.	Пан Отцови на Службу.	3	.
3.	През рок пошту цо по кнїжки писал.	2	96
4.	Хлапцом старшим цо меркую		98
5.	За 12. аркуши на Прот: и журналы школски.		60
6.	Манипуланту.	2	.
	Сума видатку — — —	11	58
	Рекапитулация		
	Приятку ест — — 15 ф. — кр.		
	Видатку ест — — 11 ф. 58 кр.		
	Остава у каси на 1881. 3 ф. 42 кр.		
	В Керестури дня 31. XII 1880.		
	Петр Кузмяк в. р.		

Р А Х

Зверху Активного и Пасивного Станю школно-

Число	Капитал		Стан Активный	Интерес							
				доходзи		плацел		длужен			
	ф.	кр.		ф.	кр.	ф.	кр.	ф.	кр.		
1.			Остало у каси 1880.			3.	42				
2.	20		У Петрань Янка. Интерес од 1879. до 31. XII 1881.	15	28 $\frac{1}{4}$			15	28 $\frac{1}{4}$		
3.	72		У Надь Бандурик Михала. Интерес од 1878. до 31. XII 1881.	15	2	15	2				
4.	8		У Виславски Дюри. Интерес од 1870. до 31. XII 1881.	7	42			7	42		
	200		Сума..... В Керестуре дня 31. XII 1881. Андр. Лабош в. р. В. А. (нечитке) парох	37	72 $\frac{1}{4}$	18	44	23	70 $\frac{1}{4}$		

У Н К И

-фондационалних пенезох на рок 1881.

Число	Стан Пасивний	видаток	
		ф.	кр.
1.	За наручене книгох школних.	.	40
2.	За порто 4. раз по 1 ф. 32. гр.	5	28
3.	За школску библиотеку Тапалович	1.	.
4.	За школску библиотеку Граматика руска.	1	50
5.	Манипуланту.	3	
6.	Остало у Кузмяка.	3	.
	Рекапитуляция	13	60
	Прияток ест — — — 18.44		
	Видаток ест — — — 13.60		
	<hr/> Остава у каси 4.84		
	Югас Дюра биров в. р.		
	Ерделі Янко ешку в. р.		
	Шимко Дюра ешку в. р.		

Р А Ч У Н

Зверху Купених за Церковни пенези 1874. кніжкох школских, котри Тутор Церковний Канюх Ферко виплацел у Суми 206 ф.

1. На тоту Суму долу подписаний за предане дзецом кніжки Церковнікови Мудри Феркови придал	65 ф.
2. Г. Джуня Михал як квита сведочи под \cdot/\cdot . од долу подписаного приял кніжку у цени.	45 ф. 24 кр.
3. Длуство за борговане кніжки як спецификация указує под $\cdot//$.	26 ф. 61 кр.
4. По наредби Пан Отца Санич и Церковніка Мудри Ферка худобним дзецом даром ше видали кніжки $\cdot///$.	7 ф. 02 кр.
5. Катехиси велики ест на предай 17 авг. х.	10 ф. 54 кр.

Сума — — — 154 ф. 41 кр.

НБ: При долу подписаним кніжкох оставаю — — — 51 ф. 60 кр.

Сума — — — 206 ф. 1 кр.

але тоту остатню суму 51 ф. 60 кр. долу подписаний спагусе за 12 $\frac{1}{4}$ Понца жита цо за 1 $\frac{1}{2}$ мешаца як дзяк служел Церкву 1874. безплатно.

В Керестури дня 24. фебру. 1881.

Петр Кузмяк в. р.

Звити директора валалскей школи у Руским Керестуре з першей половки 19. стороча

История керестурскей валалскей школи ище недосц преучена, а виројтно же една з причинох то недоступносц архивного материялу ширшому кругу вигледовачох. Вигледуюци у парохиялней архиви у Руским Керестуре, пренапол сом тринац звити директора валалскей школи (звити не инвентаровани), хтори даваю досц вельо податки за два децениї 19. столїтя, точнейше, од 1830. по 1847. рок.

Звити писани на формуларох хтори през тоти 18 роки вше исти, а наслов иши слїдуючи: »Relatio infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Schola Possessionis . . . pro . . . Semestri, Anni Scholastici«, цо би у прекладзе значело: Звит долуподписаного директора простей валалскей школи на маєтку . . . за . . . семестер школско-го року. . .

Кажди з тих формуларох ма по 16 рублики у хторих ше на-кратко дава найосновнейши податки о школи, учительох, школярох и о предметох котри ше у школи учи.

Перша рубрика з лївого боку дава податки о самей школи: »Locus Scholae et Qualitas, т. е. место школи и квалитет. У звиту з

1830. року стої: »Keresztur, Schola nova duplex«, т. е. Керестур, шко-ла нова за два класи. У слїдующих звитох найчастейше стої: »Ke-resztur, Schola nova prope Ecclesiam et Parochiam«, цо у прекладзе значи: Керестур, школа нова при церкви и парохії, а дакеди ше ище наглашує: in bono statu«, т. е. на добрим месце.

У слїдующих двох рубликах назначене хторому владичеству припада Керестур, и у хторей е жупанії: »Diocesis Crisiensis«, т. е. владичество крижевацке и »Comitatus Bacsiensis«, т. е. Бачка жупанія.

У штвертей рублики ше дава податки о директорови школи: Localis Director«, т. е. месни директор. У звиту зоз 1830. року не на-писане хто бул директор школи, а 1835. року директор бул Янко Коп-чаї, керестурски парох, и остал директор по 1844. рок (того року у-мар). Вецей раз ані не написане мено и презвиско директора школи, лем назначене же то бул месни парох. Од 1844. року директор школи бул Янко Гвожджак, хтори бул перше администратор, а од 1845. ро-ку бул керестурски парох.

У пиятей рублики дати податки о катехитови школи. Катехита бул звичайно керестурски капелан: по 1844. Янко Гвожджак, а после нього Никола Докторович и Янко Малич.

У слїдующей рублики дати податки о учительох: »Magister aut etiam Praeceptor«, т. е. учитель и помоцни учитель. 1830. року учи-тель бул Теодор Канюх, а помоцни учитель Дюра Магоч. У звиту зоз 1835. року зазначене же учитель Дюра Магоч, и остал учитель аж по 1845. рок, а у тим часе учителье були Михал Жаткович, Дюра Шим-ко, Янко Яким и Дюра Надь. 1847. року учитель бул Янко Санич.

О учительох ест ище една рубрика у хторей ше оценоє їх ро-боту: »Eorum docendi ratio, et mores«, т. е. їх закладане при поучова-ню и справоване. Робота учительох вше позитивно оценоєна: »Docent diligenter et honeste se gerunt«, »Docent diligenter et bene se gerunt«, або »Docent diligenter et bene morati«, т. е. обидвоє (робя и справую ше) похвално, добре уча и добре ше справую на работи.

Слїдующая рубрика тиж так бешедує лем о учительох: »Lin-guas callent«, т. е. хтори язики знаю. По тей рублики видно же учи-теле знали по пар язики, гоч не можеме знац яке то було „знане язи-ка“, т. е. не знаме цо ше подрозумїovalo под знаньом языка. У звиту зоз 1830. року за учительох пише же знаю слїдуючи язики: »Latinam, Hungaricam, Germanicam Illyricam«, т. е. латински, мадярски, немец-ки, але остава неясне цо ше подрозумїovalo под: »(lingua) Illyrica«, чи сербски, хторому тога латинска назва у тим часе подполно одви-товала, чи ше ту можебуц дума на наш руски язык, за хтори ше уж 1835. року гвари: (lingua) Ruthenica«, т. е. руски язык. Так исто маме и у звиту зоз 1840. року. За шицки тоти роки вше наводзени исти язики, з винїмком же ше не вше спомина латински язык.

Слїдующая рубрика: »Numerus annorum Magisterii«, т. е. роки учительованя, дава податки од кеди вони робя у школи. З тоту рублику ше закончує даване податкох о чительох, а у слїдующих рубли-ках будзе ше давац податки о школярох и о работи школи.

Перша з рубликох у котрей ест податки о школярох дава чи-сло школярох у обидвох класох: »Numerus Discipulorum in quavis Classe«, число школярох у обидвох класох. Ту ше звичайно дава чи-

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola
in Comitatu Bacsienſi ſita pro 1° et 2° Semestri Anni ſcholastici

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Keresztur Schola nova duplex.					Magister Theodorus Kanyuch Praeceptor Georgius Magots	Utrunque laudabiles	Latinam, Hungaricam, Germanicam et Illyricam	Magister docet ab anno 1802. Praeceptor vero ab anno 1827.

NB. Haec Scholaris Relatio, item alia Anni 1831. pro Primo Semestri submissa est ad Supraemum Directoratu Officium Jauriense per Postam Verbasziensem die 18^a Aprilis 1831.

T I O

Possessionis Regio-Cameraris Keresztur
1830ⁱ praestita.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequen- tarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, Quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
I ^o Semestri 1 ^a classe 216 In 2 ^a classe 127						
II ^o Semestri In 1 ^a classe 189 In 2 ^a classe 86	diligenter		Ad Stivam 18.	Mane ab hora 7 ^a usque 10 ^a . Post meridiem vero a 1 ^a usque horam 4 ^{am} Singula Hebdomada. Objecta studiorum rithmica et Hungarica lingua pertractant.	Mediocris	

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola

Graecocatholica Keresztur pro 1° et 2° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola nova prope Ecclesiam et Parochiam.	Crisiensis	Bacsiensis	Joannes Koptsay Parochus Loci	M.R.D. Joannes Gvosgyas Cooperator Loci.	Magister Georgius Magots Praeceptor Michael Zsatkovics.	Docent diligenter, et honeste se gerunt.	Latinam, Hungaricam, Germanicam et Ruthenicam	Docent ab anno 1835.

T I O

Possessionis Regio-Cameralis

Anni scholastici 1835.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequentarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
In I ^a 236 In II ^a Classe 103.	diligenter					
et Anno 1835/ 1836 in I ^a classe 342 In II ^a classe 106			1837/38 in I ^a cl. 255 in II ^a cl. 127			
Anni 1836/37 in I ^a cl. 207 in I ^a cl. 113			1838/39 in I ^a cl. 206 in II ^a cl. 121		Mediocris	
			Ad Stivam 37.			

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shoia

Graecocatholica Keresztur pro 1mo Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola nova duplex. prope Ecclesiam et Parochiam.	Crisiensis	Bacsiensis	Joannes Koptsay Parochus Loci	M.R.D. Joannes Gvossyag Cooperator	Magister Georgius Magots Praeceptor Michael Zsatkovics.	Docent diligenter, se gerunt honeste.	Latinam, Hungaricam, Germanicam et Ruthenicam.	Docent ab anno 1835.

Sig. Kereszturini Die 23, Aprili 1836.

Nota: Pro 2° Semestri anni hujus Scholastici expedita ad D.V.A. Diaconatus sub 1^a augusti datata 10^a aug. 1836. eundem 18^a?

T I O

Possessionis Regio-Cameraris

Anni scholastici 1836ⁱ.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequen- tarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
In 1 ^a classe 342 In 2 ^a classe 106						
Pro anni 1837 1 ^o Semestri (...) In 1 ^a classe 207 In 2 ^a cl 113.						m. p. Joanes Koptsay Parochus Loci et Direc(tor)
Pro 2 ^o Semestri anni 1837. idem numerus missus est in ultima Julii. ad offic. V. A. Diaconatus	diligenter		Ad Stivam 36.	Ante meridiem ab 8 ^a usque 10 ^a horam. A pauditis a 2 ^a usque 4 ^a legere, scribere Ruthenicae, et hungaricae et calcul(tum)	Mediocris	m. p. Georgius Magots Docens

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola

Keresztur pro I^o Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola prope Ecclesiam et in bono statu.	Crisiensis	Bacsiensis	N. N. Parochus Localis	N. N. Cooperator Localis	Magister Georgius Magots Praeceptor interimalis Georgius Simko	Bene docent, et bene se gerunt.	Ruthenicam, Hungaricam, Latinam, Germanicam,	Docet ab anno 1835.

Sig. Kereszturini Die 10^a Aprilis 1839.
1840. in I^a classe 182, in II^a classe 102.

T I O

Possessionis Regio-Cameralis

Anni scholastici 1839.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequentarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
In I ^a classe 206 In II ^a classe 121.	diligenter		Ad Stivam 48. Ad Stivam 1840. 50.	Doctrina cristiana, historia biblica, syllabatio, et lectio Illyrica, et hungarica, item arithmetica et Cantus.	Bonus.	(L. S.) Joanes Koptsay Parochus et Director Scholae (L. S.) Georgius Magocs m. p. Docens

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola

Keresztur pro I^o et II° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola prope Ecclesiam et Parochiam. bono statu.					Magister Georgius Magots Praeceptor Joannes Jakim.	Diligenter, docent, et bene se gerunt.	Hungaricam, Latinam, Illyricam et Germanicam.	Docet ab anno 1835. vide

T I O

Possessionis Regio-Cameralis

Anni scholastici 1840.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequentarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
In I ^o cl. 182 in II ^a Classe 102	vide					
Pro II ^o Semestri In I ^a Classe 156 In II ^a Classe 82.			Ad Stiriam 50. Pro II ^o Semestri 20.	Doctrina Christiana, historia biblica, syllabatio, et lectio hungarica et Illyrica, item Arithmetica et Cantus.		

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola

Keresztur pro I^o et II° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola in bono statu. prope Ecclesiam et Parochiam.	Crisiensis	Bacsiensis	Parochus Loci A.R.D. J. Koptsay	M.R.D. Joannes Gvosgya Cooperator Loci.	Magister Georgius Magots Praeceptor Joannes Jakim. 1842. Praeceptor Georgius Nagy 1845. Praeceptor fuit Georgius Nagy	Docent diligenter, et honeste se gerunt.	Hungaricam, Germanicam et Ruthenicam	Docet ab anno 1835.

T I O

Possessionis Regio-Cameralis

Anni Scholastici 1841.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequen- tarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
In I ^a cl. 225 In II ^a cl. 96	dilig.	1844 I et II ^a classe 337				
1841. 321. 1842. in I clas. 196 in II ^a cl. 104.		1845 in I ^a classe pueri 169 puellae 128 In II ^a cl. 107				(L. S.) Joanes Kopcsay Parochus Loci Director Sholae
summa 300.		summa 398.				(L. S.) Georgius Magots Docens
1843. I ^a classe pueri 196 puelle 105 in II ^a cl. 100		1846 in I ^a cl. 122 ad Stivam 48 II ^a 245 ad opisic. 12 II ^o semestri i I ^a cl. 94 II ^a cl. 183	Ad Stivam 50.	Doctrina Christiana, historia, biblica, syllabisatio, Lectio Ruthenica et Hungarica, arithmetica et Cantus.	bonus.	
summa 401.						

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola

Keresztur pro I^o et II° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola bono statu, prope Ecclesiam et Parochiam.	Crisiensis	Bacsensis	Parochus Loci	M.R.D. Joanes Gvosgyak Cooperator Loci.	Magister Georgius Magots Praeceptor Joannes Jakim.	Docent diligenter, et honeste se gerunt.	Hungaricam, Germanicam et Ruthenicam	Docet ab anno 1835.

Sig. Keresturini Die 13. Octobris 1841.

T I O

Possessionis Regio-Cameralis

Anni scholastici 1841.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequen- tarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua, pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
In I ^a classe 225 In II ^a classe 96	diligenter		Ad S ^u ivam	Doctrina Christiana, Historia biblica, Syllabisatio, Lectio Ruthenica et Hungarica, Arithmetica et Cantus.	Bonus.	(L. S.) N. N. Parochus Loci et Director. (L. S.) N. N. Docens.

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola

Bacs-Keresztur pro I^o et II° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola prope Ecclesiam et Parochiam in bono statu.	Crisiensis	Bacsensis	Joannes Koptsay Parochus Loci	M.R.D. Joannes Gvosgyag Cooperator Locl.	Magister Georgius Magots Praeceptor Georgius Nagy.	Docent diligenter, et bene se gerunt.	Hungaricam, Latinam, Germanicam et Ruthenicam.	Docet ab anno 1835.

Sig. Keresturini Die 16. Octobris 1842.

T I O

Possessionis Regio-Cameralis

Anni scholastici 1842.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequentarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
I ^o Semestri In I ^a classe 196 In II ^a classe 104 II ^o Semestri In I ^a classe 151 In II ^a classe 80	diligenter		Ad stivam 50.	Doctrina christiana, historia biblica, Sylabisatio, Lectio Ruthenica et hungarica, Scriptura, Arithmetica et Cantus.	bonus.	(L. S.) Joanes Koptsay Parochus Loci et Director Scholae (L. S.) Georgius Magots Docens.

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola
Bacs-Kereszturiensis pro I^o et II° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola prope Ecclesiam et Parochiam in bono statu.	Crisiensis	Bacsiensis	Joannes Koptsay Parochus Loci	M.R.D. J. Gyosgyak Cooperator Loci.	Magister Georgius Magots Praeceptor Georgius Nagy.	Docent diligenter, et bene se gerunt.	Hungaricam, Latinam, Germanicam et Ruthenicam.	Docet ab anno 1835.

Sig. Bacs-Kereszturini Die 1^a Octobris 1843.

1853. in I^a Classe 325, in II^a 96. in II° Semestri 200 I et 30 II.

T I O

Possessionis Regio-Camerallis

Anni scholastici 1843.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequentarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
I ^o semestri						
in I ^a clas. 301. in II ^a classe 100						
II ^o semestri						
in I ^a classe 200 in II ^a classe 58.	diligenter		Ad Stivam 45.	Doctrina christiana, historia biblica, Syllabisatio, Lectio hungarica et ruthenica, Arithmetica, Scriptura et Cantus.	Bonus.	(L. S.) Joanes Koptsay Parochus Loci et Director Scholae (L. S.) Georgius Magotc Docens.

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola

Bacs-Kereszturiensis pro I^o et II° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola prope Ecclesiam et Parochiam in bono statu.	Crisiensis	Bacsiensis	Joannes Koptsay Parochus Loci	M.F.D. Joannes Gvosgyak, Cooperator Localis	Magister Georgius Magots Praeceptor Georgius Nagy.	Docent diligenter et bene se gerunt.	Hungaricam, Latinam, Germanicam et Ruthenicam.	Docet ab anno 1835.

Sig. Bacs-Kereszturini Die 1^a Octobris 1843.

T I O

Possessionis Regio-Cameralis.

Anni scholastici 1843^{II}.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequen- tarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
I ^o Semestri in I ^a classe 301 in II ^a classe 100 II ^o Semestri in I ^a classe 200 in II ^a classe 58	diligenter		Ad Stivam 45.	Doctrina Christiana, Historia biblica, Syllabisatio, Lectio hungarica et ruthenica Arithmetica, Scriptura et Cantus.	bonus.	(L. S.) Joannes Koptsay Parochus Loci et Director Scholae. (L. S.) Georgius Magots m. p. Docens.

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola

Bacs-Kereszturiensis pro I^o et II° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola prope Ecclesiam et Parochiam in bono statu.	Crisiensis	Bacsensis	Joannes Gvosgyak Administrator Paroch.	M.R.D. Nicolaus, Doctorovits Cooperator Loci	Magister Georgius Magots Praeceptor Joannes Jakim.	Docent diligenter, et bene morati.	Hungaricam, Latinam, Germanicam et Ruthenicam	Docet ab anno 1835.

Sig. Bacs-Kereszturini Die 1^a Octobris 1844.

T I O

Possessionis Regio-Cameralis

Anni scholastici 1844ⁱ

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequen-tarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
I ^o Semestri in I ^a classe 236 in II ^a classe 101						
II ^o Semestri in I ^a classe 215 in II ^a classe 65.	diligenter		Ad Stivam 38. Ad Opificia 6.	Doctrina christiana, historia biblica, Syllabisatio, Lectio hungarica et ruthenica, scriptura, Arithmetica et Cantus.	bonus.	(L. S.) Joannes Gvosgyak Administrator m. p. (L. S.) Georgius Magots Docent m. p.

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali vernacula Shola

Bacs-Kereszturiensis pro I^o et II° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus	Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola prope Ecclesiam et Parochiam in bono statu.	Crisiensis	Bacsiensis	Joannes Gvosgyak Parochus Loci	M.R.D. Nicolaus, Doctoris, Cooperator Loci	Magister Georgius Magots Praeceptor Georgius Nagy.	Docent diligenter.	Hungaricam, Latinam, Ruthenicam et Germanicam	Docet ab anno 1835.

Sig. Bacs-Kereszturini Die 30 7-bris 1845.

T I O

Possessionis Regio-Cameralis

Anni scholastici 1845.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequentarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quall lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
I ^o Semestri in I ^a classe 291 in II ^a classe 107 II ^o Semestri in I ^a classe 250 in II ^a classe 64.	diligenter		Ad Sthivam 24. Ad diversa officia 6.	Doctrina christiana, historia biblica, Syllabisatio, Hungarica, Ruthenica, Arithmetica, Scriptura et Cantus Ecclesiasticus.	bonus.	(L. S.) Joannes Gvosgyak Parochus Loci m. p. (L. S.) Georgius Magots m. p.

R E L A

infrascripti Localis Directoris de triviali Vernacula Schola

Possessionis Bacs-Keresztur pro I^o et II° Semestri

Locus Scholae, et Qualitas	Dioecesis	Comitatus Localis Director	Catecheta	Magister aut etiam Praeceptor	Eorum docendi ratio et mores	Linguas callent.	Numerus annorum Magisterii
Schola prope Ecclesiam et Parochiam in bono statu.	Crisiensis	Bacsensis Joannes Koptsay Parochus Loci	M. R. D. Joannes Malics Cooperator.	R. Dominus Joannes Szanits Praeceptor Joannes Jakim.	Docent diligenter, et bene se gerunt.	Hungaricam, Latinam, Germanicam et Ruthenicam.	Docet ab anno 1846.

Sig. Kereszturini Die 1^a Octobris 1847.

Pro anno 1848. Ad Stivam 45 ad opificia 6 dati.

In I. classe I. Semestri 96 in II. Classe 244. II Sem. in I. cl. 38, II. 158.

Pro anno 1850. ad Stivam 35 ad opif 8, Inventus in I. cl. 250, in II. 87.

Pro anno 1851. In I. cl. 239, in II. 97. II. Sem. Univers. 152, ad Stivam 20, ad opificia 10

T I O

Possessionis Regio-Cameralis

Anni scholastici 1847i.

Numerus Discipulorum in quavis Classe	Frequen- tarunt		Egressi se destinaverunt	Quae Objecta, quotque horis, et quali lingua pertractata sint?	Quis progressus?	Observationes Localis Directoris
	diligenter	negligenter				
I ^o semes. in I ^a cl. 31 in II ^a classe 292 II ^o sem. in I ^a classe 35 in II ^a classe 125	diligenter		Ad Stivam 41. Ad opificia 5.	Doctrina christiana, historia biblica, Lectio Hungarica et Ruthenica, Arithmetica, Scriptura, et Cantus Ecclesiasticus.	bonus.	(L. S.) Joannes Gvosgyak Parochus et Director m. p. (L. S.) Joanes Sanits m. p. Presbiter et Docens.

сло школярох у I и у II класи, перше у I, а вец у II семестре. Зоз звитох ясно видно же у I семестре було звичайно вецей школярох як у другим. Тиж так у I класи вше було вецей школярох як у другей класи. То и розумліве кед знаме же старши дзеци, тоти з другей класи, пре польски роботи, часто оставали од школи. И части хоро-ти, окреме вжме, зменщовали число школярох. Звичайно рочне у обидвох класох ведно було од 300 до 400 школярох: найменей було 1840. р. — 284, а найвецей 1835. р. — 448.

Слїдуюца рубрика дава податки як шорово дзеци ходзели до школи, и ту з двох можлівосцох вше назначене: »diligenter«, т. є. шорово (ходза до школи).

Уж сом спомнул же велї школяре под час школского року на-пущовали наставу. Рубрика: »Egressi se destinaverunt«, т. є. тоти цо почали ходзиц до школи শেষейше престали. Предпоставям же ше то случовало пре польски роботи, а у тих часох не була ридкост же уж таки дзеци ишли служиц, та и то вироятно була една з причинох же було таких цо почали ходзиц до школи, але ю শেষейше напущели.

У рубрики: »Quae Objecta, quotque horis et quali lingua pertractata sin«, т. є. хтори предмети, од кельо до кельо годзин школа роби и хтори язики ше учи, єст досц податки хтори бешедую о самеї шко-ли. У звиту зоз 1830. року не назначене ніч о предметох хтори ше у школи учели, лем о тим кеди школа робела: »Mane ab hora 7-a usq(ue) 10-am. Post meridiem vero a 1-a usq(ue) horam 4-am«, т. є. пред поладньом од 7 до 10, а по поладню од 13 до 16 годзин. У звиту зоз 1836. року работни школски час ше уж пременел: робело ше до поладня од 8 до 10 и од двох до штирох пополадню. После 1836. ро-ку вецей ше не появою податки о тим кеди школа робела. У звиту од 1836. року назначене же ше учели слїдуюци предмети: »Doctrina christiana, historia biblica, syllabisatio, Lectio Illyrica et Hungarica, arithmetica et cantus«, т. є. виронаука, библийска история, граматика, читане сербски, лебо руски, зависно од того цо ше подроумйовало под: »(lingua) Illyrica«, мадярски, аритметика и шпиване. Исти пред-мети ше учи аж по 1842. рок, а теди ше зявює еден нови предмет: »Scriptura«, писане. У звиту зоз 1847. року за шпиване наглашене: »Cantus Ecclesiasticus«, т. є. церковне шпиване. Вироятно же ше и скорей у школи вецей учело церковне шпиване, але то ше не на-глащовало.

Напредоване школярох у школи вше добре оценене у рубрики: »Quis progressus«, т. є. як напредую (школяре). Одвит звичайно вше исти: »bonus«, лебо »mediocris«, т. є. (напредоване) добре лебо стредне.

Остатня рубрика вше була празна: »Observationes localis Direc-toris«, т. є. Замеркованя месного директора, хтори нігда у звитох не давал окремене замерковане о школи. У тей рубрики, цалком долу, звичайно стоя подписи директора школи и учителя.

На даєдних звитох цалком долу з лївого боку єст даяка заувага, як наприклад: »Sig. Kereszturini die 23. Aprilis 1836.«, у Керестуре, дня 23. априла 1836. року, а под тим часто знаю буц и други зауваги, за хтори думам же их не треба детальнейше анализовац.

Янко Рамач

ХРОНІКА ДРУЖТВА

ОТРИМАНА РОЧНА СКУПШТИНА ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ

У присустве 105 делегатов, членох и госцох, у Новим Садзе 31. януара 1981. року отримана рочна Скупштина Дружтва за руски я-зик и литературу.

Дньови порядок Скупштини ше состоял з двох часцох. У пер-шей часци председатель Дружтва Дюра Варга поднесол кратки звит о 10-рочней діялносци Дружтва, а потим придал Подзековане Мелан-ки и Маркови Маринковичовим з Београду котри до библиотеки Дружтва подаровали 399 кнїжки. У тей часци своєю прилоги преучо-ваню стану рускеї литератури пречитали Ирина Ковачевич и мр Ю-лиан Тамаш.

У другей часци розпатрени и прилапени звити о роботи Пред-сидательства, секцийох, финансини звит, звит Одбору самоуправней контроли, плани и програмни задатки за 1981. рок; принесена одлу-ка спрам котрей членарина у 1981. року будзе виношиц 60 динари, а до Роботного председательства за слїдующе зашедоване Скупштини избрани: Янко Олєар, Гавриїл Колесар, Гелена Жирошова, Гелена Сегедийова и Мирослав Кежежди.

На Скупштини предшедовал Василь Мудри, а члени Роботного председательства були: Микола Каменїчки, Весна Гаргайова, Дюра Варга и Гавриїл Колесар.

На предкладане Председательства, а у складзе зоз Статутом Дружтва, за нового председателя Председательства Скупштини з єд-норочним мандатом избрани Гавриїл Колесар.

ЗВИТ О РОБОТИ ПРЕДСИДАТЕЛЬСТВА, СЕКЦИЙОХ И КОМИСИЙОХ У 1980. РОКУ

Председательство Скупштини Дружтва за руски язык и литературу, як коллективни орган, отримало пейц схадзки зоз котрих штири у преширеним составе. На схадзки як и медзи схадзками ше чувствовала интензивна работа на рсализованю планох работи яки були принесени на першей схадзки Председательства, 26. януара. Источно, на спомнугей схадзки, после конституюваня Председательства, окончени вибор делегатов Скупшитни и членох Дружтва за руководителюх секцийох, комисийох и членох редакцийох. Тиж окончене и делеговане нових делегатов и потвердзоване потерашних делегатов до еденац самоуправних скупштинох и совитох на уровню Войводини. Уж на першей схадзки була принесена, а неодлуга потим и реализована одлука о учленованю до славистичних дружтвох СФРЮ, як и одлука о висини членарини у Дружтве за 1980. рок.

Председательство на час приступело гу виробку Нарису средньорочного плана розвою Дружтва за период од 1981—1985. рок и уж на своей Другей схадзки, отриманей 5. априла, утвердзело Предлог и дало го на явну дискусию котра тирвала до 20. мая, так же ше о нїм мали нагоду шицки на час вяшниц. Окреме, предлог бул предмет розпатранюх на схадзкох подружницюх по местох. Предлог средньорочного плана прилапени на трецей преширеной схадзки Председательства Скупштини Дружтва, отриманей 21. юния. У вязи з дискусию о Предлогу средньорочного плана треба ище надпомнуц же Председательство источно подняло и одредзени крочаї коло заживованя работи подружницюх по местох: инициировало схадзки подружницюх котри успишно отримани у Новим Садзе, Коцуре, Дюрдьове, Вербаше и Шидзе на котрих окончени вибор Председательства подружницюх, отримани поради коло заживованя работи подружницюх и активох по местох и на котрих поднешена информация у вязи з роботним означованюм 10-рочней діялносци Дружтва.

На своей Другей схадзки Председательство тиж так розпатрало и прилапело плани работи на наукововигледовацких подпроектох у 1980. року, потим принесло одлуку о означованю 10-рочней діялносци Дружтва, одлуку о прилапованю Догварки дружтвених организацийох и здруженюх гражданох Войводини о планованю и координованю медзинародного сотрудничтва, менована роботна група за анализу гласніка Дружтва „Творчосц“, як и комисии за виробок Правилніка о додзельованю припознанюх з боку Дружтва и Правилніка о додзельованю награди Дружтва студентом и школяром за друковани роботи з обласци языка, литератури и культури.

На своей Трецей преширеной схадзки, отриманей 21. юния, Председательство, попри уж спомнугото прилапованя Предлога средньорочного плана розвою Дружтва, анализовало витворене плана своей полрочней работи, потим роботу подружницюх, секцийох и комисийох, прилапело полрочни финансови звит и принесло плани за друге полроче; потим розпатрало Самоуправне спорозумене о осно-

вох плана розвою програми діялносци СИЗ за культуру Войводини за период од 1981—1985. рок; розпатрело и прилапело План работи спрам СИЗ за культуру за 1981. рок; розпатрело и прилапело План работи Комисии за медзинародне сотрудничтво; розпатрело и прилапело Догварку о заедничим видаваню з НВРО „Руске слово“ сообщенюх зоз Совитованя на тему „Стан и розвой руского языка и литературней творчосци“ и дало предкладане кандидатов за роботу на Мулти-медиялним курсу руского языка.

На Штвартей преширеной схадзки, отриманей 28. септембра, делегати упознати зоз Задатками ССРН Войводини у дальшим розвою и дійствованю дружтвених организацийох и здруженюх гражданох, потим була розпатрана и прилапена Информация о змисту и работи Дружтва за руски язык и литературу о пестованю и розвиваню братства и единства и заедничтва на основох равноправносци народох и пародносцох, поднешена Информация о работи подружницюх, секцийох и комисийох, утвердзена програма означованя акциї „Мешац кнїжки“, спрам котрей Новосадска подружница, ведно з КУД „Максим Горки“, НВРО „Руске слово“ и Руску редакцию РТВ Нови Сад организую означоване 70-рочници народзенья нашого визначного писателя Евгения Кочиша. У вязи зоз тим, успишни стретнуца зоз спомнутим писателюм отримани у Новим Садзе и Дюрдьове.

Понеже Дружтво у тим року напълное 10 роки иснованя, було завжате становиско же би ше тот мали юбилей роботно означело у рамикох отримованя Рочней Скупштини Дружтва у януаре 1981. року, т. е. же би ше з той нагоди отримало совитоване на котрим би мр Юлиан Тамаш участовал зоз тему: „Проблеми вреднованя литературних ділох у рускей литератури“; Дюра Папгаргаї: „НОБ и революция у рускей литератури“ и Ирина Гарди-Ковачевичова: „Руска литература у контексту югославянских литературох“.

На Пиятей преширеной схадзки, отриманей 20. децембра, сумирована еднорочна програма работи, розпатрени и прилапени роботни звити за 1980. рок и принесени плани работи за 1981. рок Председательства, секцийох и комисийох, ведно зоз финансовим планом. Тиж так розпатрена информация зоз схадзки ПК ССРН Войводини о результатах реформи воспитаня и образованя; розпатрени и прилапени Нарис средньорочного плана розвою СИЗ за культуру Войводини за период 1981—1985. року.

Окремна увага була придата потерашней и утвердзованю дальшей діялносци Редакциї гласнику Дружтва „Творчосц“ и источно за главного и одвичательного редактора спомнугото гласнику Дружтва меновани Дюра Латяк, на место дотерашнього Дюри Варги котри тоту роботу пейц роки успишно окончовал. На истей схадзки поднешена Информация о розгваркох на Филозофским факултету, як и о пошореню библиотеки Дружтва.

У тим року була окреме замеркована діялносц делегатов на участованю вецей сходох и звонка Войводини: на Конгресу славистох у Словениї, Совитованю у Приштини, потим у розгваркох зоз славистами у Новим Садзе, з представниками зоз ЧССР, НР Мадярскей, Австриї, СР Немецкей, Канади, ЗАД, а у других нагодох и з

науковцями зов Советского союзу. Тиж так, започате и сотрудничтво з Редакцию „Енциклопедия Войводина”.

Як позитивне можеме наглашиц успишне сотрудничтво з веліма організаціями у реализації дзепоедних програмних задаткох Дружтва. Таке уж роками успишне сотрудничтво розвите зов Филозофским факултетом, Войводянским музейом, Библиотеку Матици сербскей, Лекторатом за руски язык и литературу, з поєдинима науковима роботніками, як и з НВРО „Руске слово” у реализації дзепоедних видавательних планох, Одбором фестивала „Червена ружа”, Руску редакцию РТВ Нови Сад, КУД „Максим Горки” и другима. Заш лем, значне надпомнуц и тото же ище вше незадоволююци стан у медзисобним сотрудничтве войводянских дружтвох за язики народох и народносцох. Обачливе сотрудничтво запровадзене зов Дружтвом за сербскогорватски язык и литературу.

На основи винешеного, мож шлебодно заключиц же Председательство през цали час свойого иснованя було активно укључене на витворйованю програмних задаткох яки виходза з його плана роботи, котри з векшим або меншим успихом реализовало. Заш лем, и попри витворених значних резултатох, замерковани и препущеня у роботи дзепоедних членох Председательства, а котри ше одноша на нееднаку и недостаточну ангажованосц при сполньованю одредзених задаткох, несприсутствованю на схацкох Председательства итд.

Дружтво у 1980. року мало 388 регистрованих членох.

Робота на проектох и лингвистичней секції ше не одвивала по планованей динамики. Чежкосци ше зявели на пририхтованю до друку (редигованю) першого тому Сербскогорватско-русского словника, котри би требал обласиц коло 25000 одредниці, а тота работа вимага вельо вецей часу як предвидзене, бо на дзень не мож виредитовац вецей як 50 одредниці. Основна причина спомалшеней роботи то недостаточне искуство роботнікох у лексиграфийней работи, завжатоц або хороване сотрудничкох. Зов предвидзених, остали ище коло 10 одсто одредниці незредиговани.

У рамикох теї секції найвецей зробене на проекту Лексикологичней картотеки руского языка. У тим року обробени 93 700 матрици, потим порихтани за обробок ище коло 80 000, так же би шицки ведно и зов прешлих рокох було понад 250 000. На тот способ, тот проект би вошол до закончуоцей фази.

На проекту Ретроспективней библиографії Руснакох у Югославиї тиж досц зробене. Библиографийно описани 140 кнїжки, а библиография литератури о Руснакох на языкох народох Югославиї и народносцох Войводина ше пририхтуе спрам усвоеної програми.

Робота на проекту Ономастично-лексикографийних вигледованьох, пре недостаток средствох, була у тим року прервата, а проект „Структури и стилистични групи у рускей литератури” приведзени гу законченю.

Секция за литературу вжала учасц у реализації отримованя „Митинга поезиї и музики младих” у рамикох Фестивала „Червена ружа 80”, у Новим Садзе и у Дюрдьове означела 70-рочницу народзена писателя Евгения Кочиша, помогла роботу младежских сек-

цийох, окреме вербаских „Зарїох”, а з нагоди означованя 10-рочниці діялносци Дружтва, ей члени участвовали з прилогами о преучованю стану рускей литератури.

Секция лекторох и прекладательох розпатрала терминологийни, правописни и други актуални проблеми. Провадзене языка редакцийох окончела лем з часци. Вианализовала „Урядово новини СО Кула” и „Службени новини САП Войводина”, а часточне и язык новинох „Руского слова”. Окончила анализу Словника самоуправних и других дружтвено-политичних терминох и виразох, провадзела усне и писане висловйоване у школи.

Члени теї секції були укључени и до других работох: участвовали на Семинаре лекторох и прекладательох у Новим Садзе, на Конгресу Союзу дружтвох за применену лингвистику Югославиї отриманим у Загребе, сотрудничовали на пририхтованю Словника биологийних терминох и виразох, як и на других работох.

Секция за виучоване и пестоване языка розпатрала Нарис наставного плана и програми за обще воспитане и образоване и дала на нього своєю зауваги. Секция тиж так розпатрала и едну часц Програми воспитней работи за обще воспитане и образоване. Активно сотрудничовала з Педагогийним заводом Войводина на организовању семинарох за просвитних работнікох у Дюрдьове и Коцуре.

Секция за зазбероване и обробок скарбу материалней и духовней култури водзела акцию на магнетофонским записованю народней усней творчосци и бешедного народного висловйованя у Коцуре и Р. Керестуре. Своєю акцию водзела преїг „Пионирскей заградки”, дзе обявйовани народни скарб котри позберали школяре и старши, а тиж одпочала и зов серию написох о старих бавискох, як и преїг часопису МАК, дзе обявйовани написи о ношительох народней култури и о способе зазберованя и записованя народного скарбу.

З боку Секції дата активна потримовка и помоц коло оформйованя вимоги за финансване преселеня и поставяня поставки Музею у Р. Керестуре.

У рамикох теї секції окончене ксероксикопироване документох у парохиялней архиви у Руским Керестуре, дзе видвоени коло 150 документи зов котрих 73 копировани, понеже су старши як 50 роки и маю вредносц за историйну прешлосц.

Дзепоедни резултати работи членох Секції обявени у гласнику „Творчосц”, у часопису „Шветлосц” и у Народним календаре. Секция на рижни способи сотрудничовала з Войводянским музейом, Домом култури у Р. Керестуре, КУД „М. Горки” и НВРО „Руске слово” у Новим Садзе, як и другима організаціями и институціями.

Видавательна секция у 1980. року видала:

1. Гласник Дружтва „Творчосц” за 1979. рок у тиражу 500 прикладниці зов прилогом: „Словник биологийних терминох и виразох”;
2. Словник биологийних терминох и виразох (сербскогорватско-руски) у тиражу 100 прикладниці;

3. Руски язык и литература 1978. — Зборник сообщеньох зов Совитованя на тему: „Стан и розвой руского языка и литературней творчосци” — у тиражу 1 000 прикладніки (Видаватель: НВРО „Руске слово”, Нови Сад).

*

Діялносц Дружтва, його секційох и комисійох у 1980. року була финансвана з боку СИЗ за наукову роботу Войводини и СИЗ за культуру Войводини и власних приходах од членарини. На мено рядовой діялносци и роботи на наукововигледавацких проєктох у 1980. року Дружтво достало 487.400 динари.

План роботи Председательства, секційох и комисійох у 1981. року

Председательство у своїм обсяжним плане роботи окреме визначело у найскоршим чаше виробити Програму означованя 40-рочніци повстаня народох и народносцох и соціялистичней революції; потим реализовац означоване 10-рочніци діялносци Дружтва, а зов других активносцох заплановало: активовац роботу подружніцох и активох Дружтва; анализовац роботу секційох и комисійох; окончити анализу роботи делегатов; провадити проблеми о дальшим розвою Лектората за руски язык; порушац активносц роботи у ОК ССРН дзе ест подружніци за руски язык; утвердити концепцію роботи библиотеки Дружтва; розпатрити и прилапити звити Председательства, секційох, комисійох и закончуючого финансового рахунку за 1981. рок, як и принесити плани роботи и предлога финансового плана за 1982. рок; означити 110-рочніцу народзеня Володимира Гнатюка и непрерывно робити на рижованю чечуцих задаткох.

Лингвистична секция интензивнейше предлужи з роботу на виробку Сербскогорватско-русского словника. Перши том прида до друку, а потим ше почне робити на рижованю другого тому, бо як цо познате, тот проєкт ма бѹц реализовани 1985. року.

На проєкту Лексикологийней картотеки у першим полрочу треба обробити ище коло 80 000 матрици, а вец приступити гу генералному узбучованю цалого материялу, з чим би ше достало базу (коло 250 000 матрици) на основи котрей би ше уж концом рока могло науково робити.

На проєкту Ретроспективней библиографіи Руснакох у Югославиі предвидзене закончит библиографийни опис кнїжкох, часописох и новинох на руским языке и кнїжкох преложених з руского языка, як и кнїжкох написаних на даєдним другим языке чий автор Руснак.

Тиж так предвидзене же би ше пририхтало до друку библиографию и предметни регистер Руского календара (1921—1941), Руского календара „Заря” (1935—1941) и библиографию Руснакох и литературы о них на языкох народох Югославиі и народносцох Войво-

дини у часописох. Препатране часописох будзе заключене зов 1980. роком.

Комисия за утвердзоване терминох препоруче же би каждый лектор призначовал спорни термити и рижепя яки за них у пракси пренашол и же би тоти призначки на заєдніцкей сходзке Секції лекторох були обєдинени и прешлїдзени на дальши поступок Комисии за утвердзоване терминох. Предклада же би ше тоту роботу окончовало квартално, т. е. каждый три мешаца.

Секция за литературу виробити план активносцох у рамикох означованя 40-рочніци од повстаня народох и народносцох Югославиі; розпатрити можливосци трансформации Митинга поезии преїт со-труднїцтва з младежским литературним секциями; виробити словник терминох зов теорії литературы и философиі; означити 110-рочніцу народзеня Володимира Гнатюка; помогне младежским литературним секциям.

Секция лекторох и преподавателюх будзе през цали рок спрам потребох рижовац терминологийни и други проблеми, анализовац и провадити у практичним хаснованю словника, т. е. термини зов словникох, да свою допомогу при реализованю ТВ сериі „Учиме руски язык”, предлужи провадзене языка яки ше хаснуе у редакційох РТВ Нови Сад и закончити анализу языка редакції „Руске слово”, а да и дальше толковане коло Словника самоуправних и других дружтвено-политичних терминох и виразох.

Секция за виучоване и пестоване языка будзе участвовац у явней дискусії о трансформации унапряменого образованя и воспитаня, у доробку Нарису наставного плана и програми за обще воспитане и образоване, як и у конципованю двох семинарох за наставнікох руского языка. Тиж так виробити и обсяжну анализу о стану настави руского языка у основним, заєдніцким стреднім и професийно-унапряменим образованю и воспитаню (стреднього ступня), а вежне учасц и у работи других секційох.

Секция за зазбероване и обробку скарбу материялней и духовней култури предлужи з длугорочну акцию на магнетофонским записованю усней творчосци и бешедного народного висловйованя. У „Пионирскей заградки” ше предлужи обявйовац написи о бавискох наших старих, а од септембра почне акция на зазберованю назвох предметох материялней култури, док у часопису МАК стаємна рубрика будзе пошвєчена написом о походзєню дзєпєдних руских презгискох и назвискох. Секция да помог при пресельованю Музею и поставяню музейней вистави у Р. Керестуре, потим предлужи зов фотокопированю архивних документох и старих виданюх зов културней и историйней прешлосци, отримати сходити у Коцуре и Р. Керестуре, а будзе сотрудничовац и з другим институциями котри пестую подобну форму активносци.

Комисия за медзинародне сотруднїцтво, у складзе зов програмну діялносцу и задатками яки зарисовани зов Статутом Дружтва, а

спрам конкретних потреб і можливостей, будзе розвивац сотруди-
нцтво з одвигуючими фаховими інституціями котри преучую,
або дзе ше виклада руски язык и литература (ЧССР, ССРС, Шведска,
СР Немецка, ЗАД итд.). Будзе вигледовац, фотокопировац и на други
способ добавяц архивни документи, виданя и други матеріали ко-
три значни за руски язык, литературу и културу, а находза ше у
архивох, библиотеках и других інституційох у иноземстве. Коми-
сия тиж так заплановала и усовершоване кадрох у фахових інсти-
туційох у иноземстве (обласц языка, литератури и култури), уча-
ствоване членох Дружтва на фахових сходах у иноземстве, пово-
ловане представнікох з иноземних організаційох и інституційох
на сходи и манифестації Дружтва, обявйоване фахових роботох у
гласніку „Творчосц” итд.

Дружтво ше будзе намагац же би медзинародну активносц з
едней часци реалізовало преїг других дружтвених організаційох и
організаційох здруженей роботи и таке сотрудицтво будзе потри-
мовац и помагац.

Видавательства секция заплановала реалізовац:

1. Видавательства работи на Словніку сербскогорватско-русского
языка (I том);
2. „Структури и стилистични групи у литератури югославян-
ских Руснакох”;
3. „Русский соловей” — фототипске видане з котрим ше означи
90-рочніцу од друкованя першей кніжки на руским языку (1890);
4. Библиография (кед буду обезпечени средства, вец би ше дру-
ковало сепарати у „Творчосци”).

*

Спрам прилапеных планох работи Председательства, секційох
и комісійох на рочней Скупштини Дружтва, отриманей 31. януара
1981. року, діялносц Дружтва у 1981. року би мала предлужиц кон-
тинуйтет своєї потерашней успішней роботи. На основі того од
СИЗ-а за наукову роботу и СИЗ култури Войводини гледани сред-
ства виноша 1 319 000 динари.

Янко Рац

ПРОГРАМНИ ЗАДАТКИ ДРУЖТВА ЗА 1981. РОК

За нами еден рок, перши рок у дешепрочної историї нашого
Дружтва за руски язык и литературу, у котрим зме през праксу на
ділу перевірявали нову організацію, у котрим зме пробовали цо
дошліднейше применіц ініціативу товариша Тита о запровадзованю
колективней роботи, одвичательносци и руководзеня. Як ше нам то
поспишело, мож видзиц зох пририхтаных документох за тоту сходзку
делегатней Скупштини Дружтва, увидзи ше и през дискусії делегатох,
але можебуц уж и напредок мож повесц: крачали зме одмерано,
шмело, посцигли зме нови квалитети на тим плане але — на тим не
шмеме и не можеме остац. Колективносц и одвичательносц треба же
бизме непрерывно дзвигали на висши уровень у całej структури на-
шого Дружтва — од Председательства преїг подружніцох та по ак-
тиви, вшадзи дзе ше творчо роби на реалізованю цільох и планох
Дружтва за руски язык и литературу.

Бул то рок, дороги товаришки и товарише, у котрим зме ше од-
питали од товариша Тита. Його ідеї и діло його живота остали мед-
зи нами, глібоко уткани до наших жаданьох, планох, можливостей
и сценьох. Оставаме на Титовой драги, а то драга, най ше здогаднеме,
котра твардо потвердзена, медзи иншим, и на X и XI конгресу СКЮ,
вона актуална у каждой хвильки уж тєраз, на початку пририхтова-
ньох за XII конгрес СКЮ на котрим, прешвечени зме, розвой нацио-
нальних културох достане нови імпульси. У нашей самоуправней, со-
циалистичней и невязаней заедніци розвой културох народох и на-
родносцох базовани на класней основі и унапрямени на медзисобне
преплетане истих, цо представля значни фактор моцненя братства, є-
дінства и заедніцтва шцицких народох и народносцох нашей жеми,
Титовой Югославії.

Дружтва за язики народох и народносцох, а медзи нїма и наше
Дружтво, маю окрему значносц и обовязку у витворйованю поста-
вених задаткох котри виходза зох документох Союзу комуністох, Со-
циалистичного союзу роботного народу и других дружтвено-политич-
них організаційох, а котри унапрямени на витворйоване цо приклад-
нейших условийох за общи културни розвой на основі уставних на-
чалох и законских правох окреме у обласци образования, култури, ін-
формования, издавательней діялносци и иншим, а дзе роботнік, ро-
ботни человек и граждани у ситуациї же би ше нашол у условийох
ровноправного хаснованя своего языка и писма. Праве ту наше
Дружтво, а то значи ми шцицки, у ситуациї кед можеме реалізовац
сущни цілі и задатки записани у Статуту Дружтва.

Еден з програмних цільох и задаткох нашого Дружтва у най-
ходзацим року то виробок програми означованя 40-рочніци повстаня
и социалистичней револуції народох и народносцох нашей жеми.
Вецей рижнородни акції и активносци, уткани до змістох работи
секційох и комісійох, унапрямени на зберане документох, записох
о НОБ, на зазбероване матеріяльних документох, на інспіроване и
помагане конкурсох на тематику літературних творох з НОБ — то
буду елементи з котрима ше наше Дружтво уключи до того значного

ювілея нашої соціалістичної заєднїци. Нарис єдней такої програми уж виробени и будзе презентовани Председательству Дружтва на розпатранє.

Єдна деценија за нами, Дружтво за руски язык и литературу у тих дзешец рокох росло, розвивало ше и зазначовало резултати односно пририховало шицки потребни условия же би ше их витворело. О дзешецрочнїци зме нешка мали нагоду вецей чуц на початку роботи нашої Скупштини. Можеме констатовац же резултати роботи Дружтва не мали, напроцив, замерковани су а — шимеме повесц — жатва найвреднейших плодох шлїдзи аж тераз, у тим стредньорочним периодзе котри пред нами. Тота деценија вельо дала языку и литератури, а наиходзаца да ище вецей. Од 60 членох на сновательней схадзки, Дружтво преросло до здруженя котре ма скоро 400 членох, котре представя значну дружтвену организацию чия діялносц од окремого дружтвено-политичного и културного значеня за нашу народносц и за ширшу заєднїцу вообщє. Пре шицко того, єден з основних програмних задаткох Дружтва то стаємне омасовйованє його шорох, укљочованє шицких заинтересованих, шицких фаховцох и роботних людзох котрим язык директно або индиректно повязани зоз основну діялносцу.

Прилапели зме Стредньорочни план Дружтва 1981—1985. року, прилапели зме плани роботи шицких секцийох, комисийох и целох Дружтва за тот 1981. рок котри, иншак, перши рок у реализациї спомнутаго стредньорочного плана роботи. Витворене стредньорочного и рочного плана роботи завиши, насампредз, од кадрох и средствох, але исто тельо и од нашої организованосци и одвичательносци у роботи. Прето, вивершованє шицких програмних задаткох представя директне доприношенє діялносци Дружтва у цалосци.

На основи Статута Дружтва, активи и подружнїци, як организации єдинки Дружтва, у своїх местах и општинох дійствую як часц фронта соціалістичних моцох, понеже Дружтво як асоциация Културно-просвитней заєднїци Войводини колективни член ССРНВ. У потерашней діялносци активи и подружнїци не мали таку потримовку з боку месних дружтвено-политичних организацийох яку ше жада, а исте мож повесц и за одношенє одвитующих секцийох ОК ССРН Войводини. Думаєме же „Задатки ССРНВ у дальшим розвою и дійствованю дружтвених организацийох и здруженьох гражданох” даю нови и ширши можливосци при регулованю общих одношеньох и zlepшованю общей діялносци дружтвох за языки народох и народносцох. У наиходзацим периодзе активи и подружнїци, а тиж и самоуправни органи Скупштини, а насампредз Председательство, муша буц вельо упартейиши у витворйованю обовязкох котри шлїдза зоз тих и подобних заключеньох. Активи и подружнїци можу у кратким чаще винайсц свой подполнейши змист роботи котри будзе задоволювац каждодньови потреби роботнїкох, роботних людзох и гражданох, та на тот способ и сами вельо допомогну швидшому здобуваню правого дружтвеного значеня зоз своєю діялносцу на руским языку у обласци образования, култури, информования и иншого. У ООЗР-ох, органах и организацийох месних заєднїцох, як и на уровню општини, нормативно добре регуловани права народносцох у поглядзе

хаснованя їх уставних правох, але витворйованє истих ту и там досц очежанє, чєчє помали и неровномирно. Прето и резултати рижнородни — од барз задовольующих та по початкови, незадовольуюци.

Пре дальше афирмованє и розвой нашого языка и литератури и пре швидше розришованє даєдних проблемох з тей обласци, Дружтво и його органи буду и надалєй найцєснейше сотрудзовац з рижними науковима организациями и институциями. Ту визначуєме потребу сотрудництва зоз Филозофским факултетом у Новим Садзе, з Лекторатом руского языка и литератури, з Институтом за педагогию Филозофского факултета, з Матицу сербску, з єй библиотеку, зоз Войводянску академию наукох и уметносцох, Войводянским музейом, Музейом соціалістичней револуциї Войводини, Институтом за сербскогорватски язык САНУ у Београдзе, НВРО „Руске слово” и РТВ Нови Сад, зоз Заводом за видаванє учебнїкох, Педагогийним заводом Войводини, прекладательнима службами и културнима роботнима организациями як у нашої Покраїни, так и у цалєй жеми. Тиж так, наукове сотрудництво треба, у складзе зоз планами и можливосцами, розвивац и зоз иножемнима институциями и поєдинцами котри нам можу дац необходну фахову помоц. Тото мож догвариц и реализовац преїт КПЗ Войводини, як и других урядових органах котри маю у своім ділокругу роботи витворйованє програмох котри виходза зоз конвенцийох яки подписани з другима жемами.

Окрема помоц у тим контексту, а то значи и найцєснейше сотрудництво, будзе дата Лекторату руского языка и литератури у тих преламних хвилькох котри пред нїм стоя. Як познате, Лекторат котри тераз роби у рамикох Института за педагогию, треба же би одешєні того року прероснул до Катедри за руски язык, цо представя єден зоз вельких крочайох на драги прерастаня Лектората до окремого институту за руски язык. Тот институт би мал ширшу діялносц — у його рамикох би ше виучовало и историю, етнологию нашої народносци — а то значи же би на себе превжал и велї роботи и задатки котри тераз окончує Дружтво за руски язык и литературу. Вироятно уж 1985. року будуци Институт превежне цалу наукововигледовацку діялносц з обласци руского языка и литератури.

Єден зоз чечуцих и вше актуалних програмних задаткох Дружтва було и цо непосреднейше укљочованє до одредзених пририхованьох Фестивала култури „Червена ружа”. Того року, а з нагоди ХХ фестивала по шоре, и Дружтво будзе мац окреми задатки у його рамикох. Сотрудництво и координация з роботу литературних секцийох, даєдни аспекти Митинга поезии и музики младих, преселєне и поставяне Музейней збирки у валалє и други конкретни задатки з планах секцийох и комисийох маю своєю окремене место у работи Дружтва.

Гласнїк Дружтва за руски язык и литературу „Творчосц” як жвератко активносци и роботи тей институциї, и у наиходзацим периодзе треба же би бул тиж совисно пририховани як и по тераз. Понеже окончени кадрово прєменки и дополнєня, дати даєдни нови идеї и окончена анализа потерашнїх числох, можеме ше наздавац же „Творчосц” принєше нови змисти на висшим уровню а на тот способ будзе виполнени и тот програмни задаток Дружтва.

С П И С О К

НОВИХ ЧЛЕНОХ ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ

ВЕРБАС

378. Владимир Гарянски

КОЦУР

379. Любомир Молнар
380. Мелания Цап

МИКЛОШЕВЦИ

381. Владимир Гирйовати

НОВИ САД

382. Дюра Винаї
383. Гелена Горняк
384. Марія Латяк
385. Янко Михальовски
386. Михайло Симунович

РУМЕНКА

387. Мирон Канюх

РУСКИ КЕРЕСТУР

388. Марія Русковски

З М И С Т

Дюра Варга: Дзешец роки Дружтва за руски язык и литературу — — — — — 3
Дюра Латяк: Награда котра нас обовязуе — — — — — 6

ПИТАНЯ ЯЗИКА

Др Митар Пешикан: Основни структурални характеристики рускей гласовней системи — — — — — 9
Гелена Медешова: Преплетане факторох макро и микро-стредку у хаснованю языка при стредньошколскей младежи рускей народносци у Войводини — — — — — 34
Зоз роботи секции лекторох и преподавательох — — — — — 37

ПИТАНЯ ЛИТЕРАТУРИ

Юлиан Тамаш: Теорийни и практични проблеми вреднованя литературних ділох, окреме литературних ділох руского языка — — — — — 39
Ирина Гарди-Ковачевичова: Руска литература у контексту юогоглаванскей — — — — — 45

ОГЛЯДИ, ПРИКАЗИ И АНАЛИЗИ

Дюра Латяк: Нарис концепции рочника „Творчосц“ — — — — — 51
Владимир Бесермині: Препатрунок литературних прилогох у часопису „Творчосц“ 1975—1979. — — — — — 52
Гелена Медешова: „Творчосц“ 1975—1979 — Язични питаня — — — — — 53

ПРИЛОГИ

Микола М. Цап: Єдно непознате писмо Гавриїла Костельника Дюрови Биндасови — — — — — 55
Янко Рамач: Два прилоги истории керестурскей школи у 19. сторочу — — — — — 57

ХРОНІКА ДРУЖТВА

Отримана рочна скупштина Дружтва за руски язык и литературу — — — — — 113
Янко Рац: Звит о работи Председательства, секцийох и комисийох у 1980. року; План работи Председательства, секцийох и комисийох у 1981. року — — — — — 114
Програмни задатки Дружтва за руски язык и литературу за 1981. рок — — — — — 121
Список нових членох Дружтва за руски язык и литературу — — — — — 124